

**ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
SOCIALINIŲ MOKSLŲ FAKULTETAS
EKONOMIKOS KATEDRA**

Egidijus ZALESKIS

**GYVENIMO LYGIO LYGINAMOJI ANALIZĖ LIETUVOJE
IR EUROPOS SĄJUNGOS ŠALYSE**

Magistro darbas

Šiauliai, 2009

**ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
SOCIALINIŲ MOKSLŲ FAKULTETAS
EKONOMIKOS KATEDRA**

Egidijus ZALESKIS

**GYVENIMO LYGIO LYGINAMOJI ANALIZĖ LIETUVOJE
IR EUROPOS SĄJUNGOS ŠALYSE**

**Magistro darbas
Socialiniai mokslai, ekonomika (04 S)**

Magistro darbo autorius Egidijus Zaleskis

(vardas, pavardė, parašas)

Vadovas doc.dr. Zita Tamašauskienė

(pareigos, vardas, pavardė, parašas)

Recenzentas _____

(pareigos, vardas, pavardė, parašas)

SANTRAUKA

Egidijus Zaleskis

Gyvenimo lygio lyginamoji analizė Lietuvoje ir Europos Sąjungos šalyse. Magistro darbas

Integracijos procesai Europoje skatina lyginti Europos Sąjungos valstybių ekonominius rodiklius. Lietuvai, 2004 m. tapus pilnateise Europos Sąjungos nare, atsivėrė galimybės pasiekti senųjų Europos Sąjungos valstybių gyvenimo lygį. Tačiau prognozuojama, kad naujoms ES narėms pasiekti senųjų gyvenimo lygį prireiks nemažai laiko.

Magistro darbo teorinėje dalyje atliekama gyvenimo lygio ir jį nusakančių komponentų analizė. Plačiai nagrinėjama ekonominė nelygybė ir skurdas.

Praktinėje – analitinėje magistro darbo dalyje atliekama išsami Europos Sąjungos šalių gyvenimo lygio lyginamoji analizė bei Lietuvos gyventojų išlaidų diferenciacijos vertinimas. Panaudojami Atkinson klasės, bendrosios entropijos netolygumo matų klasės matavimo rodikliai, parametriniai Gini koeficientai. Tiriama gyvenimo lygį apibūdinančių rodiklių ryšiai. Patvirtinamos autoriaus suformuluotos mokslinio tyrimo hipotezės: pirma, kad gyvenimo lygis Lietuvoje turi tendencijas artėti prie ES šalių vidutinio gyvenimo lygio, antra, kad egzistuoja didelė gyvenimo lygio diferenciacija tarp atskirų Lietuvos gyventojų sluoksnių.

SUMMARY

Egidijus Zaleskis

The comparable analysis of Lithuania and European Union countries living standards. Master's work

Integration processes in Europe stimulate to compare economical indicators of European Union countries (EU). Possibilities emerged for Lithuania to achieve the oldest EU countries living standards in 2004. Lithuania joined to EU at that point. Forecasts says for new EU members to achieve the oldest EU countries living standards can need not so little time.

The analysis of living standards and its components is carried out in the theoretical part of master work. Economical inequality and poverty is analyzed widely here.

Detailed comparable analysis of EU countries and estimation of expenditure differentiation of Lithuanian people is carried out in practical-analytical part of master work. Atkinson class, measurement index of discontinuity of class standard of total entropy and parameter Gini coefficients are used. Indicators who can define relations of living standards indicators are analyzed. Author's formulated hypothesis of research is confirmed. Firstly, living standards of Lithuania have tendency to achieve average of living standards in the EU countries. Secondly, large differentiation of Lithuanian people social layers exists.

TURINYS

ĮVADAS	5
1. GYVENIMO LYGIO ANALIZĖS TEORINIAI, METODOLOGINIAI ASPEKTAI.....	7
1.1. Gyvenimo lygio samprata ir jį nusakantys komponentai	7
1.2. Pajamų ir išlaidų sampratos diskusiniai aspektai	13
1.3. Ekonominės nelygybės svarba, vertinant gyvenimo lygį.....	17
1.3.1. Ekonominės nelygybės samprata ir priežastys	17
1.3.2. Ekonominės nelygybės vertinimo metodai.....	19
1.4. Skurdas kaip vienas iš gyvenimo lygį apibūdinančių komponentų.....	25
1.4.1. Skurdo sampratos istorinė raida	25
1.4.2. Skurdo priežastys.....	27
1.4.3. Skurdo vertinimo matai	29
2. GYVENIMO LYGIO LYGINAMOJI ANALIZĖ LIETUVOJE IR EUROPOS SAJUNGOS VALSTYBĖSE.....	34
2.1. Europos Sąjungos ir jai priklausančių valstybių apžvalga	34
2.2. Europos Sąjungos valstybių ekonominių rodiklių, apibūdinančių gyvenimo lygį, analizė....	38
2.2.1. BVP, tenkantis vienam gyventojui, išreikštas PGS, ir jo dinamika	38
2.2.2. Gyventojų pajamų ir išlaidų dinamikos ir pasiskirstymo analizė.....	41
2.2.3. Ekonominės nelygybės vertinimas pagal pajamas ir išlaidas.....	54
2.2.4. Skurdo lygis ir gylis, skurdo lygio pokyčio priklausomybės nuo ekonominės nelygybės pokyčio nagrinėjimas.....	60
2.3. Ekonominių rodiklių, apibūdinančių gyvenimo lygį, tarpusavio priklausomybės tyrimas ir šalių reitingavimas pagal vidutinį gyvenimo lygį	64
IŠVADOS	70
LITERATŪRA	73
PRIEDAI	

ĮVADAS

Tyrimo aktualumas. Viena opiausių šiandieninių problemų yra žemas šalies gyvenimo lygis. Gyvenimo lygis priklauso nuo daugelio šalies ekonominių rodiklių: tokių kaip nacionalinės pajamos, vidutinis mėnesinis neto (bruto) darbo užmokestis, minimalioji mėnesinė alga, perkamoji galia ir vartojimo prekių kainų indeksas ir kt.. Kiekybiškai lengviausia jį apibūdinti tokiais ekonominiais rodikliais kaip bendras vidaus produktas (BVP), tenkantis vienam gyventojui, gyventojų pajamos ir vartojimo išlaidos. Tarptautiniuose BVP vienam gyventojui palyginimuose naudojamas perkamosios galios pariteto rodiklis.

Lietuvai, 2004 m. tapus pilnateise Europos Sąjungos nare, atsivėrė galimybės pasiekti senųjų Europos Sąjungos valstybių gyvenimo lygį. Šalies gyventojai tikėjosi spartaus gyvenimo pagerėjimo. Tačiau gyvenimo lygis per tuos 5 metus nelabai pagerėjo, nepaisant smarkaus Lietuvos ekonomikos augimo. Augimo lūkesčiai skatino vartojimo plėtrą, kuri lėmė atlyginimų, paskolų portfelio didėjimą. Tačiau augo ir infliacija, nuvertėjo santaupos, smarkai padidėjo išlaidos maistui, įvairioms paslaugoms, brango nekilnojamasis turtas. Buvo pastebėta didėjanti gyventojų turtinė nelygybė, netgi pradėta kalbėti apie dvi Lietuvas. Viena Lietuva yra turtinga, graži ir išsilavinusi, kita Lietuva - pilka, sena, ligota ir skurstanti. Taip pat pastebimi dideli skirtumai tarp kaimo ir miesto gyventojų. Tai kelia susirūpinimą, nes dideli gyventojų turtingiausi skirtumai gali sumažinti visuomenės integralumą ir taip apriboti pačios ekonomikos kilimo galimybes. Tai gali atsitikti dėl dalies žmoniškųjų išteklių nepanaudojimo ar neviseiško panaudojimo, kai dalis gyventojų neturi pakankamai galimybių lavintis, pasinaudoti kultūriniu palikimu bei naujausių technologijų produktais ir taip prisidėti prie jų kūrimo.

Žemas gyvenimo lygis neretai sumažina teisę į švietimo, sveikatos priežiūros paslaugų kokybę, pakankamą apsirūpinimą būstu, laisve keliauti ir pasirinkti gyvenamąją vietą. Daug gyventojų palieka šalį migruodami į šalis, kur gyvenimo lygis aukštesnis.

Integracijos procesai Europoje skatina lyginti Europos Sąjungos valstybių ekonominius rodiklius, ypač gyvenimo lygio rodiklius ir jų raidos tendencijas. Prognozuojama, kad naujoms ES narėms pasiekti senųjų gyvenimo lygį net ir su struktūrinių fondų parama prireiks nemažai laiko.

Šiuolaikinėje visuomenėje informacija, jos analizė ir socialinių bei ekonominių reiškinių prognozė tapo vienu iš svarbiausių strateginių uždavinių, leidžiančių suvokti sudėtingus pokyčius, kurie intensyviai vyksta ir vyks visoje planetoje, ir sudarančių galimybę kurti veiksmingas valdymo sistemas.

Mokslinis naujumas. Šiame darbe gyvenimo lygio ir jį nusakančių komponentų analizė apima daugybę aspektų. Tai leidžia į gyvenimo lygį pažvelgti sistemiškai. Atliekama išsami šiuo klausimu

literatūros analizė, nusakomi komponentai, parodantys gyvenimo lygį. Praktinėje dalyje atliekama išsami Europos Sąjungos šalių gyvenimo lygio lyginamoji analizė bei Lietuvos gyventojų išlaidų diferenciacijos vertinimas. Panaudojami Atkinson klasės, bendrosios entropijos netolygumo matų klasės matavimo rodikliai, parametriniai Gini koeficientai. Tiriama gyvenimo lygį apibūdinančių rodiklių ryšiai. Tik remiantis tokia išsamia ir patikima tyrimų medžiaga, galima daryti išvadas apie konkrečios šalies gyvenimo lygį.

Tyrimo objektas – Europos Sąjungos šalių gyventojų gyvenimo lygis.

Tyrimo tikslas – atlikti išsamią Lietuvos ir kitų Europos Sąjungos šalių gyventojų gyvenimo lygio lyginamąją analizę, numatant ateities perspektyvas.

Uždaviniai:

1. Susisteminti, palyginti ir apibendrinti mokslinės ekonominės literatūros autorių nuomones gyvenimo lygio klausimais;
2. Aptarti gyvenimo lygį nusakančius komponentus;
3. Atlikti išsamią Lietuvos ir ES šalių rodiklių, apibūdinančių gyvenimo lygį, lyginamąją analizę.
4. Atlikti išsamią Lietuvos miesto ir kaimo gyventojų gyvenimo lygio analizę.
5. Įvertinti Lietuvos namų ūkių 2004-2007 m išlaidų diferenciaciją;
6. Ištirti ekonominių rodiklių, apibūdinančių gyvenimo lygį, tarpusavio priklausomybę.

Darbe iškeltos tokios **hipotezės:**

1. Gyvenimo lygis Lietuvoje turi tendencijas artėti prie ES šalių vidutinio gyvenimo lygio;
2. Egzistuoja didelė gyvenimo lygio diferenciacija tarp atskirų Lietuvos gyventojų sluoksnių.

Tyrimo metodai. Darbe naudojami bendrieji moksliniai analizės metodai: literatūros lyginamoji analizė, sintezė, sisteminimas, apibendrinimas. Taip pat taikyti grafiniai, statistiniai, ekonometriniai metodai. Naudojama kompiuterine matematine programa DERIVE.

1. GYVENIMO LYGIO ANALIZĖS TEORINIAI, METODOLOGINIAI ASPEKTAI

Šiame skyriuje bus atliekama gyvenimo lygio ir jį nusakančių komponentų analizė. Susisteminama, palyginama ir apibendrinama įvairių autorių nuomonė, aprašomi ir vertinami metodai, naudojami gyvenimo lygiui nustatyti.

1.1. Gyvenimo lygio samprata ir jį nusakančios komponentai

Nėra vieno apibrėžimo, apibūdinančio gyvenimo lygį. Skirtingi autoriai įvairiai jį traktuoja. Juozas Bagdonavičius gyvenimo lygį apibrėžia taip:

Gyvenimo lygis – fizinių, intelektualinių, socialinių žmogaus poreikių patenkinimo laipsnis, dažniausiai nusakančias šalies gyventojų ar jų grupės aprūpinimą jų gyvenimui būdingomis gėrybėmis [8, p.152].

Petro Stankevičiaus nuomone, **gyvenimo lygis** – tai sąvoka, apibūdinanti žmonių materialinių ir kultūrinių poreikių patenkinimo laipsnį, išreiškiamą žmogaus suvartojamų gėrybių ir paslaugų kiekiu ir kokybe [68, p.5].

Gyvenimo lygio sąvoka glaudžiai susijusi su gyvenimo kokybės samprata. Sociologinėje literatūroje gyvenimo kokybę siūloma vertinti pagal:

- 1) subjektyvią jauseną;
- 2) gyvenimo sąlygas ir vartojimo lygį;
- 3) racionalų poreikių patenkinimo lygį;
- 4) poreikių patenkinimo sąlygas ir galimybes;
- 5) fizinį ir psichinį sveikatingumą, gyvenimo trukmę;
- 6) neigiamas gyvenimo pasekmes, subjektyvių ir objektyvių kriterijų visumą [35].

Gyvenimo kokybei apibūdinti taip pat nėra sukurta vienodo ir nekintančio apibrėžimo [56]. Tarptautinė tyrėjų grupė pabrėžė, kad visus gyvenimo kokybės apibrėžimus sudaro bendras gerovės jausmas, teigiami socialiniai ryšiai ir galimybė realizuoti save. Tyrėjai sutiko, kad gyvenimo kokybė yra daugiadimensinė ir apima tiek subjektyvius, tiek objektyvius matmenis [75].

Nors gyvenimo lygio ir gyvenimo kokybės sąvokos yra labai glaudžiai susijusios ir panašios, jų negalima tapatinti. Gana aiškius skirtumus tarp gyvenimo lygio ir gyvenimo kokybės nubrėžė Allardt:

- gyvenimo lygis suprantamas kaip materialiniai poreikiai sveikatos, maisto, užimtumo, pajamų ir kt. požiūriu;

➤ gyvenimo kokybė suprantama kaip nematerialinės gyvenimo sąlygos, kurias atskleidžia socialiniai santykiai, socialinė ir kultūrinė integracija, aplinkos kokybė [3].

Apibendrinant būtų galima pasakyti, kad nors skirtingi autoriai skirtingai apibūdina gyvenimo lygio sąvoką, tačiau visi vieningai tvirtina, kad ji parodo žmogaus poreikių tenkinimą.

Visoms valstybėms yra labai svarbu, jog jų šalyje būtų kuo aukštesnis gyvenimo lygis, nes nuo jo priklauso kaip bus patenkinami tos šalies gyventojų poreikiai. Pasak amerikiečių psichologo A. Maslow [28], visi žmogaus poreikiai yra išsidėstę tam tikra tvarka ir sudaro savitą piramidę, susidedančią iš 6 pakopų (žr. 1 pav.). Pirmiausia žmogus stengiasi patenkinti savo fiziologinius poreikius: miego, kvėpavimo, maitinimosi ir pan. Vėliau jis ima mąstyti apie savo fizinį bei socialinį saugumą ir t.t.

1 pav. A. Maslow poreikių hierarchija

Šaltinis: [28]

Aukštas šalies gyvenimo lygis leidžia tos šalies gyventojams patenkinti du žemesniojo lygio poreikius, t.y. fiziologinius ir saugumo, bei siekti naujų poreikių patenkinimo, nes augant ekonomikos lygiui bei gerėjant gyvenimo kokybei žmonės stengiasi tenkinti vis aukštesnius poreikius.

K. J. Arrow teigia, kad jei asmens pajamos yra labai žemos, tai jo laisvė rinktis ir veikti rinkos sistemoje yra šiek tiek iliuzinė. Tad vienas iš galingiausių asmens veiksmo ir pasirinkimo laisvės apribojimų yra jo biudžeto dydis. Asmens pajamos nustato jo laisvę pasirinkti vartojimo struktūrą [63, p.195-196].

Generalinės Asamblėjos priimtos ir 1948 m. gruodžio 10 d. paskelbtos Visuotinės žmogaus teisių deklaracijos [76] (Lietuva prisijungė prie šios deklaracijos 1991 m. kovo 12 d.) 25 straipsnio 1 dalis sako: „Kiekvienas turi teisę į savo ir savo šeimos sveikatą ir gerovei pakankamą gyvenimo lygį, įskaitant maistą, drabužius, būstą ir sveikatos priežiūrą bei būtinas socialines paslaugas, ir teisę į nedarbo apsaugą, ligos, negalios, našlystės, senatvės atveju arba kitomis nuo jo nepriklausančiomis aplinkybėmis, jam netekus pragyvenimo šaltinio“.

R. Lazutkos [58, p.57] nuomone gyvenimo lygį lemia labai daug įvairių aplinkybių. Kiekybiškai lengviausia jį apibūdinti ekonominiais rodikliais, tokiais kaip BVP, tenkantis vienam gyventojui, gyventojų pajamos ir vartojimo išlaidos. Išlaidos maisto produktams, palyginti su vidutinėmis namų ūkio išlaidomis, bei pajamų pasiskirstymas – ypač svarbūs rodikliai.

Norėdami bent apytikriai sužinoti konkrečios šalies materialaus gyvenimo lygį, galime nustatyti bendrą visko, ką ta šalis pagamina, vertę kuriais nors kalendoriniais metais (BVP) ir tą skaičių padalyti iš šalies gyventojų skaičiaus. Šalių BVP skirtumai atitinka ne tik „prekių ir paslaugų apimtį“ komponentą, bet ir „kainų lygį“ komponentą, kuris kartais gali pasiekti didelį mastą (vertė gaunama kainą padauginus iš apimtį). Todėl siekiant realiai palyginti apimtį, labai svarbu naudoti perskaičiavimo koeficientus, kurie atspindi kainų lygio skirtumus tarp šalių.

Suvestiniai ekonominiai apimtį rodikliai, išreikšti perkamosios galios standartu (toliau – PGS), gaunami jų pradinę vertę nacionalinės valiutos vienetais padalinus iš atitinkamo perkamosios galios pariteto (toliau –PGP). PGP – erdviniai defliatoriai ir valiutų konverteriai, pašalinantys kainų lygių skirtumų tarp valstybių narių poveikį ir leidžiantys palyginti BVP komponentų apimtį bei kainų lygius. PGS – bendras pasirinktas dirbtinis valiutos vienetas, naudojamas Europos Sąjungoje išreikšti suvestinių ekonominių rodiklių apimtį, siekiant erdvinį palyginimą atlikti tokiu būdu, kad būtų pašalinti valstybių narių kainų lygio skirtumai [22].

Statistikos departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės (toliau – Statistikos departamentas) 1992 m. pabaigoje įsijungė į Europos palyginimų programą (toliau – EPP), kurios tikslas – parengti statistinius duomenis apie investicinių prekių rinkos kainas, vartojimo prekių ir paslaugų mažmenines kainas šalių, dalyvaujančių EPP, nacionalinių valiutų perkamosios galios paritetams apskaičiuoti ir BVP, tenkančio vienam gyventojui, ir kitų pagrindinių makroekonomikos rodiklių tarptautiniams palyginimams panaudojant PGP atlikti.

Kasmetinio daugiašalio proceso metu PGP apskaičiuojami kaip palyginamų prekių ir paslaugų krepšelio kainų santykių tarp įvairių šalių vidurkiai. Šie krepšeliai atrenkami taip, kad atspindėtų visą aiškiai, apibrėžtų išlaidų klasifikacijų rinkinį bei atitiktų įvairių šalių vartojimo struktūrą.

Euro zonos valstybėse narėse įvedus eurą, pirmą kartą kainas tarp šių šalių galima lyginti tiesiogiai. Tačiau atskirose euro zonos šalyse euro perkamoji galia skiriasi, priklausomai nuo nacionalinių kainų lygių. Todėl siekiant nustatyti grynus suvestinius apimtį rodiklius, išreikštus PGS, vis dar būtina apskaičiuoti PGP. Kitaip tariant, ne euro zonos šalims PGP yra valiutų konverteriai, kurie pašalina skirtingų kainų lygių poveikį, tuo tarpu euro zonos šalims jie atlieka tik pastarąją, kainų defliatoriaus, funkciją.

Siekiant susisteminti Europos Sąjungos (ES) valstybių narių ir Eurostato darbą, nuveiktą apskaičiuojant metinius PGP, ir tokiu būdu suteikti tam darbui įstatyminių pagrindą bei užtikrinti tvarią PGP plėtrą, apskaičiavimą ir sklaidą 2007 m. gruodžio 11 d. priimtas Europos Parlamento ir

Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1445/2007 dėl bendrųjų pagrindinės informacijos apie perkamosios galios paritetus teikimo ir jų apskaičiavimo bei sklaidos taisyklių nustatymo.

Apibendrinant būtų galima pasakyti, kad naudojant perkamosios galios standartus įvertinami kainų skirtumai įvairiose šalyse, todėl gretinant vienam gyventojui tenkantį BVP pagal perkamosios galios standartą, galima nešališkai palyginti įvairių šalių gyvenimo lygį. Tadėl tai yra vienas iš komponentų, nusakantis gyvenimo lygį.

Gyvenimo lygį vertinant mikrolygiu, paprastai analizuojamos namų ūkio pajamos bei vartojimas. Kuo žmonių pajamos yra didesnės, tuo daugiau poreikių jie gali sau leisti patenkinti. Manoma, kad išlaidos yra mažiau netolygiai pasiskirsčiusios negu pajamos [45, p.90].

Dauguma analitikų įrodinėja, kad informacija apie vartojimą gauta iš namų ūkių apžvalgos yra pakankamai išsami ir, kad vartojimas yra geresnis rodiklis negu pajamos dėl šių priežasčių:

1. Vartojimas yra geresnis gyvenimo lygio indikatorius negu pajamos. *Tikras poreikių tenkinimas yra glaudžiai susietas su asmens gerove, kuri reiškia, turėti pakankamai daug, kad patenkintų poreikius.*

2. Vartojimas gali būti geriau išmatuotas negu pajamos. *Šalyse su silpna agrarine ekonomika pajamos kaimo namų ūkiui gali kisti per metus pagal derliaus ciklą. Miesto ekonomikoje su dideliais neoficialiais sektoriais, pajamų srautai taip pat gali būti nepastovūs. Tai reiškia galimus sunkumus namų ūkiams teisingai pateikiant savo pajamas, tad informacija, gauta iš apžvalgos apie pajamas, gali būti netiksli.*

3. Vartojimas gali geriau atspindėti namų ūkio tikrą gyvenimo lygį ir gebėjimą patenkinti pagrindinius norus. *Vartojimo išlaidos atspindi ne tik tai prekes ir paslaugas, kuriomis namų ūkis gali disponuoti, naudodamasis dabartinėmis pajamomis, bet taip pat ir priegą prie kreditų rinkų ar namų santaupų, kai einamosios pajamos yra žemos ar net neigiamos dėl sezoninio pakitimo, derliaus nesėkmės, ar kitų aplinkybių, kurios priverčia pajamas plačiai kisti [16, p.30].*

R. Žemaitytė [59, p.76] taip pat tvirtina, kad „vartojimo išlaidos ir jų struktūra geriau nei pajamos apibūdina gyvenimo lygį. Pajamų lygis atskirais tarpsniais gali kisti, ypač tų, kurie gauna neregulias pajamas. Vartojimo išlaidos, ypač kasdieninio vartojimo prekėms, paprastai daug nekinta. Kuo mažesnė santykinė vartojimo išlaidų dalis skiriama maistui, tuo aukštesnis gyvenimo lygis šalyje“.

Tuo tarpu A. Šileika ir I. Blažienė [71, p.32] tvirtina, kad „gyventojų pajamos iš esmės yra pagrindinis asmeninį vartojimą lemiantis veiksnys, taigi ir esminis gyvenimo lygio rodiklis“. Panašiai sako ir R. Dinwiddy [10, p.28]: „gyvenimo lygis yra sunkiai išmatuojamas tiesiogiai, todėl jis dažnai vertinamas pagal namų ūkio vartojimo išlaidas ar asmenines grynąsias pajamas, Vertinimas pagal pajamas tinkamesnis, nes jis apima ir tikras, ir potencialias išlaidas“.

Pritarčiau nuomonei, kad namų ūkio pajamos geriau nei išlaidos parodo gyvenimo lygį, nes jei tiriamo gyvenimo lygį tik pagal išlaidas vartojimui, tai tokia tyrime gali neatsispindėti namų ūkio pajamų dalis skirta taupymui, tačiau reikia sutikti ir su tuo, kad duomenys apie pajamas gali būti labai netikslūs, nes juose gali būti neįtraukta didelė dalis pajamų. Todėl manau, kad reikėtų nagrinėti namų ūkio tiek pajamas, tiek išlaidas. O namų ūkio pajamas ir išlaidas laikyčiau antru komponentu, nusakančiu gyvenimo lygį.

A. Šileika ir I. Blažienė [71, p.32] mano, kad pajamų diferenciacija yra vienas iš tinkamiausių gyvenimo lygį šalyje apibūdinančių rodiklių, leidžiančių objektyviai įvertinti tokią skaudžią ir socialinės politikos specialistus ypač dominančią visuomenės problemą kaip skurdas. Pritariu jų nuomonei ir manau, kad vertinant gyvenimo lygį būtina atsižvelgti tiek į ekonominę nelygybę, tiek į skurdą šalyje, nes šie rodikliai glaudžiai susiję su namų ūkio pajamomis ir išlaidomis, o tai reiškia, kad ir su gyvenimo lygiu. Pirmasis parodo, kaip vienodai prieinamas šalies gyvenimo lygis visiems gyventojams, antrasis kuriai daliai šalies gyventojų jis neužtikrinamas. Todėl manau, kad analizuodami šalies gyvenimo lygį turime nagrinėti 4 pagrindinius komponentus: BVP tenkanti vienam šalies gyventojui pagal PGS, šalies gyventojų išlaidas ir pajamas, skurdą bei ekonominę nelygybę.

2 pav. Gyvenimo lygį nusakantys komponentai

Šiuolaikinėje visuomenėje gyventojų pajamų pasiskirstymas paklūsta ne tik griežtiems ekonomikos dėsniams. Plėtojantis šalies ekonomikai ir kartu didėjant šalies gyventojų vidutinėms pajamoms, įvairių gyventojų grupių gyvenimo lygis kinta nevienodai. Pakilimo laikotarpiu, kai išauga tiek vidutinės, tiek tam tikrų gyventojų grupių pajamos, turtingesnės gyventojų dalies pajamos auga sparčiau ir nelygybė paprastai padidėja. Pasaulyje egzistuoja didžiulis skirtumas tarp tų, kurie „turi“ ir tarp tų, kurie „neturi“. Šis skirtumas per pastaruosius dešimtmečius vis didėja, todėl ir skurstančių skaičius didėja. Skurstančiais paprastai laikomi žmonės, neturintys pakankamai

materialinių, kultūrinių ir socialinių išteklių savo šalyje susiklosčiusiam minimaliam gyvenimo lygiui užtikrinti.

Gyvenimo lygio tendencijas rodantys apibendrinantys rodikliai užglaišto skirtumus tarp įvairių gyventojų sluoksnių. Rinkos ekonomika apibūdina gyvenimo lygio diferenciaciją, kuri aiškiai parodo pajamų, vartojimo bei turtinius skirtumus. Jeigu gyvenimo lygio diferenciacija nėra labai žymi, egzistuoja daugiau ar mažiau vienodos galimybės įsigyti išsilavinimą, įsidarbinti ar pasinaudoti kitomis žmogaus socialinei raidai labai svarbiomis pasirinkimo galimybėmis. Todėl nagrinėjant gyvenimo lygį būtina taip pat išnagrinėti ir kokia yra ekonominė nelygybė šalyje.

XIX a. I pusėje J. Benthamas suformulavo teiginį, jog visuomenės nauda yra paprasta individų naudų suma. Todėl visas dėmesys buvo kreipiamas tik į BVP augimą, bet ne į jo pasiskirstymą. Per 150 metų buvo padaryta bent keletas reikšmingų atradimų aiškinant socialinę gerovę. Visi jie vienaip ar kitaip visuomenės gerovę sieja ne tik su individų turimų išteklių (gaunamų pajamų) dydžiu, bet ir su jų pasiskirstymu arba nelygybe. Nors iki šiol nėra vieningo paaiškinimo, koks pajamų diferenciacijos lygis maksimizuoja socialinę gerovę, tačiau neabejojama, kad pastaroji priklauso ne tik nuo visuomenėje turimų išteklių, bet ir nuo jų pasiskirstymo [37].

Taigi, esant žemam pajamų lygiui ir palyginti didelei pajamų diferenciacijai daugėja žmonių, gaunančių labai mažas pajamas. Tokios situacijos padarinys – žemas gyvenimo lygis. Tik mažas skurdas ir maža ekonominė nelygybė šalyje gali užtikrinti bendrą aukštą šalies gyvenimo lygį.

Tai puikiai supranta ir valstybių vadovai. 2000 m. rugsėjo mėn. susirinkusios Jungtinių Tautų generalinės asamblėjos metu 191 organizacijos narys patvirtino „tūkstantmečio deklaraciją“, įpareigojančią juos dalyvauti pasaulinio lygio projekte, kurio tikslas – iki 2015 m. iš esmės sumažinti visų formų ypač didelį skurdą [74].

Skirtingų populiacijų gyvenimo lygio palyginimas, naudojant pajamų lygius matuojant skurdą ir gyvenimo sąlygas yra gana probleminis. Viena iš priežasčių yra socialinis ir istorinis fonas, t.y. kaip išmatuoti gyvenimo lygį visuomenių su labai skirtingais kultūros tipais, socialiniais pagrindiniais poreikiais ir pageidautinomis sąlygomis. Kita problema yra susijusi su skirtingais tyrėjų ir politikos analitikų polinkiais [57, p.182-183].

Plačiau pajamas ir išlaidas, skurdą ir ekonominę nelygybę panagrinėsime kituose poskyriuose. Galima tik atkreipti dėmesį, kad tai susiję komponentai. Pagal pajamas ir išlaidas tenkančias vienam gyventojui galima spręsti kokia yra ekonominė nelygybė šalyje, o pajamų lygis ir diferenciacija leidžia objektyviai įvertinti skurdą. Skurdas parodo kokios dalios gyventojų neužtikrinamas net minimalus gyvenimo lygis.

1.2. Pajamų ir išlaidų sampratos diskusiniai aspektai

Gyventojų pajamos – sudėtinga ir daugialypė ekonominė kategorija. Pačia siauriausia prasme jos gali būti suprantamos kaip individo ar jo šeimos vartojimo galimybes atspindintis rodiklis.

Literatūroje galima sutikti skirtingų pajamų apibrėžimų. Britų ekonomistas, visuomeninės ekonomikos profesorius, Nicholas Barr teigia, kad pilnąsias individo pajamas sudaro nauda, gaunama iš viso individo turimo turto, t.y. jas sudaro piniginės ir visos nepiniginės pajamų formos [9, p. 127].

I. Blažienė pateikia tokį gyventojų pajamų apibrėžimą: “gyventojų pajamos – tai visuma piniginių ir natūrinių išteklių gyventojų gaunamų įvairiomis formomis ir leidžiančių patenkinti tam tikro objektyvaus lygio einamuosius ir perspektyvinius individų asmeninius, fizinius, dvasinius bei socialinius poreikius” [11, p. 7].

Lietuvos Respublikos Gyventojų pajamų mokesčio įstatyme [40] pajamos apibūdinamos taip: *„Pajamos – pozityviosios pajamos, priskiriamos Europos ekonominių interesų grupės pajamos, nutraukus gyvybės draudimo sutartis ar išstojus iš pensijų fondo gražinamos įmokos (ar jų dalis), atlygis už atliktus darbus, suteiktas paslaugas, už perduotas ar suteiktas teises, už perduotą ar kitaip perleistą, investuotą turtą ar lėšas ir (arba) kita nauda pinigais ir (arba) natūra“*.

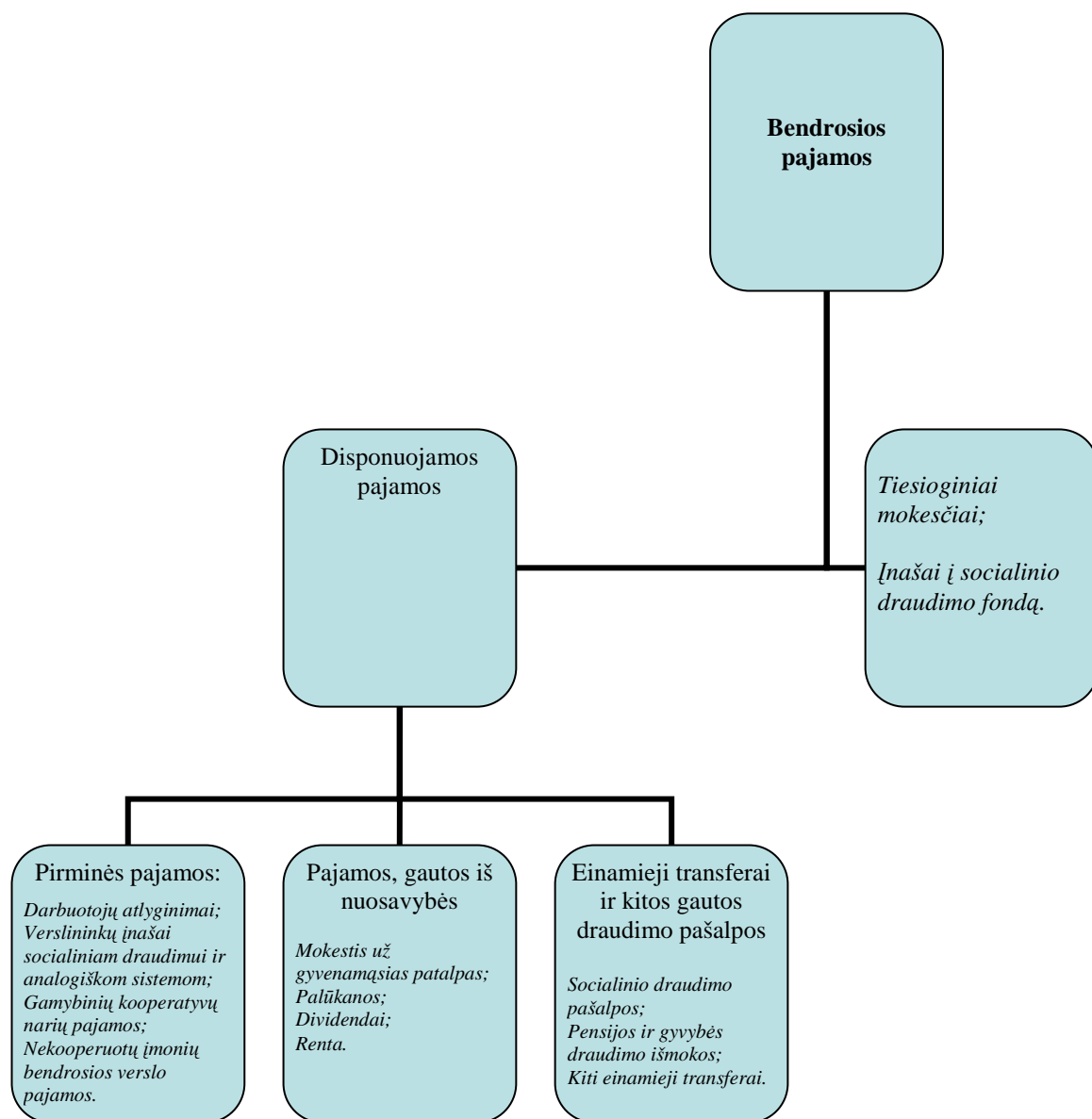
Galima nagrinėti ne atskirų individų, bet ir namų ūkių pajamas ir išlaidas.

Gyventojų pajamas ir išlaidas galima nagrinėti ne atskiro individo, o namų ūkio.

Namų ūkis – atskirai gyvenantis vienas asmuo arba grupė viename būste gyvenančių asmenų, kurie dalijasi išlaidas, įskaitant bendrą apsirūpinimą gyvenimui būtinomis priemonėmis [42].

Kalbant apie namų ūkio pajamas dažnai naudojama visuminių pajamų sąvoka, t.y. čia įtraukiamos visos pajamos, kurias namų ūkis gauna pinigine ar natūriniu forma, įtraukiant dalinį ar visišką atleidimą nuo mokesčių, nemokamai gautas pajamas.

S. Martišius ir O. Molienė vadovaudamiesi Jungtinių Tautų Organizacijos principais išskiria dvi pagrindines namų ūkio pajamų rūšis: bendrąsias ir disponuojamas pajamas bei siūlo namų ūkio pajamų sudėtį pavaizduoti tokia schema:

3 pav. Pajamų sudėtis

Šaltinis: [47, p. 8]

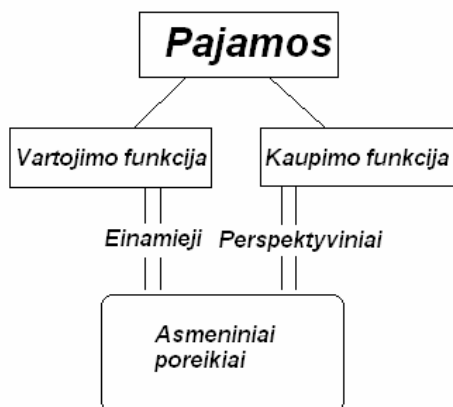
Detalios bendrųjų ir disponuojamųjų pajamų apibūdinimus galima rasti Europos Parlamento ir Tarybos reglamente (EB) Nr. 1177/2003 dėl Bendrijos statistikos apie pajamas ir gyvenimo sąlygas (ES-SPGS):

„bendrosios pajamos“ – visos namų ūkio per nustatytą „tiriamą pajamų laikotarpį“ gautos piniginės ir nepiniginės pajamos, neatskaičius pajamų mokesčio, nuolatinių turto mokesčių, darbuotojų, savarankiškai dirbančių asmenų ir bedarbių (jei taikoma) privalomojo socialinio draudimo įmokų, tačiau įskaitant gautus iš kitų namų ūkių pervedimus;

„disponuojamosios pajamos“ – bendrosios pajamos atskaičius pajamų mokestį, nuolatinius turto mokesčius, darbuotojų, savarankiškai dirbančių asmenų ir bedarbių (jei taikoma) privalomojo socialinio draudimo įmokas ir pervedimus kitiems namų ūkiams [21].

Praėjusio šimtmečio viduryje Nobelio premijos laureatas Franco Modigliani pristatė gyvenimo ciklo teoriją. Pagal šią teoriją žmogaus pajamos per visą jo gyvenimą kinta: gyvenimo ir darbinės veiklos pradžioje jos turėtų būti mažesnės (dar neįgyta kvalifikacija, nepadaryta karjera), vėliau jos padidėja, o profesinės veiklos ir gyvenimo ciklo pabaigoje dėl sumažėjusių galimybių dirbti vėl sumažėja. Išlaidos turėtų būti maždaug vienodos visą gyvenimą. Tik gyvenimo ciklo pradžioje, kai išlaidos didesnės už pajamas (įsigyjamas būstas, kuriama šeima), tenka skolintis; kai pajamos didžiausios – dera atiduoti ankstesnes skolas ir kaupti pinigus senatvei arba būsimam pajamų sumažėjimui, kad būtų galima palaikyti tą patį išlaidų ir gyvenimo kokybės lygį.

Tad gyventojų pajamos turi atlikti dvi funkcijas: vartojimo ir kaupimo. Vartojimo funkcija apibrėžiama kaip ekonominių gėrybių įsigijimas trumpu laikotarpiu, siekiant patenkinti einamuosius asmeninius poreikius. Kaupimo funkcija reiškia, kad dalis gyventojų pajamų perkeliama į kitus laikotarpius fizinio arba finansinio turto forma ir yra skiriama būsimų asmeninių poreikių tenkinimui [49].

4 pav. Pajamų funkcijų ir poreikių ryšis

Taigi, galima teigti, kad gyventojų pajamos yra visos pajamos, gaunamos kaip konkrečios veiklos rezultatas tiek natūrine, tiek pinigine išraiška ir leidžiančios patenkinti individui tam tikro lygio asmeninius (fizinius, dvasinius, intelektualinius) bei socialinius einamuosius ir perspektyvinius poreikius bei užtikrinančios tam tikrą gyvenimo lygį. Gyventojų pajamos yra pagrindinis asmeninį vartojimą lemiantis veiksnys, taigi ir esminis gyvenimo lygio rodiklis. Jeigu keliamas uždavinys ištirti gyvenimo lygį, tai reikia rinkti informaciją apie pajamas tiek grynaisiais pinigais, tiek ir natūra.

Asmens aplinka gali daryti įtaką jo darbui, sveikatai, šeimyninei padėčiai, vaikų skaičiui ir taip t.t. Šitos įtakos gerai atsispindi asmens pajamose [13, p.2].

Kitas esminis gyvenimo lygio rodiklis yra išlaidos. Išlaidų sąvoka pirmiausia reiškia pinigus, kurie išleidžiami kokiems nors tikslams. Namų ūkių vartojimo išlaidos yra išskirtinės svarbos

ekonominis kintamasis. Jos apibrėžiamos [67, p.79]. kaip vartotojų piniginių išlaidų galutinėms prekėms ir paslaugoms pirkti suma.

Statistikos departamentas vartojimo išlaidas apibrėžia taip: „vartojimo išlaidos – piniginės ir natūrinės išlaidos vartojimo prekėms ir paslaugoms įsigyti, t. y. išlaidos maistui, drabužiams, avalynei, būstui išlaikyti, transportui, sveikatos priežiūrai, kultūros, poilsio ir kitoms reikmėms“ [53, p.10].

Namų ūkių vartojimo išlaidos yra:

1. trumpalaikio vartojimo prekės (maistas, drabužiai ir pan.);
2. ilgalaikio vartojimo reikmenys (automobiliai, baldai ir pan);
3. paslaugos (juridinės konsultacijos, bankų, kirpyklų paslaugos ir pan.) [77].

Namų ūkių vartojimo išlaidos yra vienas pagrindinių rodiklių, leidžiančių spręsti apie esamą bendrą gerovės lygį. Be to, namų ūkių sprendimai, kokią dalį pajamų suvartoti, o kokią taupyti, yra svarbus ekonominės pažangos ir gerovės veiksnys – nuo šių sprendimų daug priklauso kapitalo kaupimo ir ekonominio potencialo didinimo procesai [33, p.25].

Didėjančios vartojimo išlaidos dar neparodo, kad kyla gyvenimo lygis, nes jos gali didėti ne tik dėl didėjančios vartojimo apimtys, bet ir dėl didėjančių kainų. Geriau gyvenimo lygio pokyčius parodo vartojimo išlaidų struktūra.

Taigi, išlaidos maisto produktams, palyginti su vidutinėmis namų ūkio išlaidomis, bei pajamų pasiskirstymas – ypač svarbūs rodikliai, parodantys gyvenimo lygį šalyje. Yra ir kitų, ne tokių apibendrinančių rodiklių, kurie rodo gyvenimo lygio augimo ir vartojimo stiliaus pokyčius. Namų ūkių apsirūpinimo ilgalaikio naudojimo prietaisais duomenys rodo naudojimosi šiuolaikiniais prietaisais – muzikos kompleksais, diskų grotuvais, personaliniais kompiuteriais, vaizdo magnetofonais, mikrobangų krosnelėmis – plitimą.

Kitame poskyryje nagrinėjama ekonominė nelygybė, kurią nulemia pajamų ir išlaidų pasiskirstymas.

1.3. Ekonominės nelygybės svarba, vertinant gyvenimo lygį

BVP, tenkantis vienam gyventojui, ir pajamos bei išlaidos tenkančios vienam gyventojui parodo tik vidutinį šalies gyvenimo lygį. Todėl yra labai svarbu nagrinėti kokia ekonominė nelygybė yra šalyje, t.y. nagrinėti kaip vienodai pasiskirstęs gyvenimo lygis tarp šalies gyventojų. Yra daug priežasčių lemiančių ekonominės nelygybės atsiradimą ir jai vertinti naudojamų metodų.

1.3.1. Ekonominės nelygybės samprata ir priežastys

Sąvoka „ekonominė nelygybė“ įvairiems žmonėms gali reikšti visiškai skirtingas dalykus. Vieniems tai gali būti kažkokių visuomenės grupių vertinimas, kitiems – gaunamų pajamų skirtumai. Vienintelio atsakymo kas tai yra pajamų nelygybė, koks jos laipsnis yra priimtinas visuomenei ir pan. nėra, vyrauja įvairių požiūrių įvairovė. Ekonominė nelygybė gali būti turto ir pajamų (o kartu ir išlaidų). Šiame skyriuje plačiau bus nagrinėjama pajamų ir išlaidų nelygybė.

Gyventojų ekonominės nelygybės įvertinimas – vienas iš svarbiausių valstybės socialinės ekonominės politikos uždavinių. Tačiau esant šiuolaikinės rinkos santykiams, ekonominė nelygybė yra neišvengiama, nes žmonės dėl objektyvių arba subjektyvių priežasčių nevienodai pasinaudoja šios santvarkos sukurtomis galimybėmis. Valstybės užduotis yra ją mažinti.

Ekonominė nelygybė yra susijusi su vartojimu (nepasiturintiems brangesnės prekės yra neprieinamos). Ji daro poveikį sveikatai, didesnės pajamos užtikrina didesnes galimybes įsigyti prekes ir paslaugas, kurios palaiko sveikatą: geresnį maitinimą, būstą, geros kokybės sveikatos paslaugas ir t. t. Ekonominė nelygybė taip pat daro poveikį švietimui (nepasiturinčių šeimų vaikai, atėję į mokyklą, dažniau stokoja elgesio ir kognityvinių žinių, turi mažesnius ugdymo pasiekimus ir motyvaciją) bei nusikalstamumui ir migracijai [64, p.26-28]

E. O. Wright [78, p.2-4] išskiria penkias pagrindines priežastis, kodėl visuomenė nori lygaus gyvenimo lygio pasiskirstymo (pabrėždama, kad jos turi skirtingą svorį, priklausančią nuo socialinių ir politinių tradicijų):

- 1) nelygus paskirstymas sukelia žmonėms daugiau kančių nei santykinai lygus paskirstymas;
- 2) nelygus turto ir pajamų pasiskirstymas dabartinėje kartoje sąlygoja nelygias galimybes būsimums kartoms;
- 3) pajamų ir turto nelygybės sudaro „nekilnojamosios laisvės“ nelygybę. Kai turtas yra akivaizdžiai nelygiai paskirstytas, žmonės, galintys gyventi iš kapitalo investicijų, turi didesnę laisvę ir autonomiją nei žmonės, gyvenantys tik iš darbo rinkos;

- 4) turto ir pajamų nelygybė kenkia demokratijai, suteikdama kai kuriems žmonėms daug didesnius išteklius veikti politinius procesus nei kitiems;
- 5) pajamų nelygybė skaido bendruomenę, kelia pavydą, pasipiktinimą ir silpnina socialinį solidarumą.

Požiūriai į ekonominę nelygybę dažniausiai skirstomi į dvi dideles grupes: konservatyviają ir radikaliąją. Remiantis konservatyviuoju požiūriu, sistema teikia atlygius labiausiai nusipelnusiems (dėl savo pastangų ir sunkaus darbo), taigi *status quo* išlaikymas visuomenėje saugo visų interesus. Pagal radikalųjį požiūrį, galingieji paprasčiausiai pasinaudoja jėga, prievarta, diskriminaciniais mokesčių įstatymais ir kitais metodais didinti savo turtą. Pagal šį požiūrį, pernelyg didelis nelygybės laipsnis visuomenėje gali pažeisti visuomenės funkcionavimą bei jos piliečių gerovę [64, p.25].

Ekonominė nelygybė gali susiformuoti dėl įvairių priežasčių: fizinių – kiekvieno žmogaus gebėjimai yra nevienodi; asmeninių vertybinių – egzistuoja skirtumai vertinant darbą ir poilsį; socialinės raidos – spaudimas (vertimas) dirbti ar ne, – labai skirtingai suprantamas; politinių – mokesčiai, išsimokslinimas, darbo pobūdis ir t.t. lemia išlaidų paskirstymą [19, p.46]. Išsivysčiusiose valstybėse didelė ekonominė nelygybė atsiranda dėl skirtingų darbo santykių [78, p.6]. Į ekonominę nelygybę mes turime žiūrėti kaip į faktą, nulemtą žmonių, kaip gyvų būtybių, bei jų gyvenimo aplinkos įvairovės. Tikslas sumažinti ekonominę nelygybę skiriasi nuo tikslo sumažinti skurdą, kas aktualu visiems žmonėms ir visoms valdžioms, kurioms rūpi jų piliečiai.

Ekonominė nelygybė yra studijuojama dėl daugelio priežasčių. Pirmoji priežastis, ekonominių išteklių pasidalijimas yra pagrindinis socialinis reiškinys, kurį mokslininkai norėtų sugebėti ne tik apibūdinti, bet ir paaiškinti. Kiek nelygybės yra tarp atlyginimo ar pajamų? Koks yra intervalas tarp viršūnės ir apačios? Kaip ji skiriasi per sritis ar per amžiaus grupes? Kaip ji keičiasi ilgainiui? Kaip ji skiriasi per šalis? Ką mes galime pasakyti apie jos priežastis? Koks yra vaidmuo rinkų, klasių struktūros ir vyriausybės politikos? Antroji susidomėjimo nelygybe priežastis yra jos kaip priemonės vaidmuo. Pajamų pasidalijimas yra potencialiai svarbus įvairių ekonomikos ir visuomenės aspektų supratimui. Todėl nenuostabu, kad centrinių bankų tyrinėjimo skyriai studijuoja nelygybę. Padidėjusi nelygybė gali būti šalies ekonomikos augimo priežastimi. Pajamų išsisklaidymo išsiplėtimas gali paveikti nekilnojamojo turto rinką ar akcijų rinką. Nelygybė gali paveikti demokratinių valstybių darbą. Daugiau nekompetentingų visuomenių gali išrinkti vyriausybes, kurios pasirenka regresyvią politiką. Nelygybė vienoje šalyje gali įtraukti kitas ir pasklisti įtakodama pasaulio ekonomiką [7, p.167].

Pajamų diferenciacija savaime nėra ydingas reiškinys. Ekonominė logika reikalauja, kad už skirtingo pobūdžio, skirtingos kvalifikacijos, patirties, atsakomybės reikalaujančius darbus būtų

apmokama nevienodai, bet šis skirtumas neturėtų viršyti normų bei būti iškreiptas nuo individo nepriklausančių aplinkybių, negali sukelti ryškaus pajamų skirtumo tose pačiose socialinėse grupėse, o susidarius tokiai situacijai, turėtų įsijungti valstybės sektorius [50, p.117].

1.3.2. Ekonominės nelygybės vertinimo metodai

Ekonominės nelygybės analizė – tai asmeninių pajamų ar išlaidų tyrinėjimas, t.y. nagrinėjimas kaip pasiskirsčiusios šalies individų ir namų ūkių pajamos bei išlaidos. Nelygybės matavimas padeda įvertinti politinių priemonių, nukreiptų nelygybei mažinti, veiksmingumą.

Pajamų ir išlaidų pasiskirstymo netolygumui įvertinti taikomi įvairūs metodai. Sukurta metodų, kuriuos taikant vertinamas pajamų ir išlaidų pasiskirstymo netolygumas tam tikroje geografinėje srityje. Tačiau dažniausiai taikomi yra šie metodai: Gini (Džini) koeficientas, struktūriniai koeficientai, Robin Hood (Robino Hudo) indeksas, Atkinson (Atkinsono) indeksas, Theil (Teilo) entropijos indeksas [62, p.135].

Atskiri metodai paprastai apima ne vieną, o keletą absoliučių bei santykinų rodiklių. Kiekvienas metodas turi savų privalumų ir trūkumų. Jie gali iškreipti rezultatus, pavyzdžiui dispersija, kuri yra viena iš paprasčiausių nelygybės matų, yra labai priklausoma nuo pajamų: padvigubinus pajamas būtų apskaičiuotas keturgubas pajamų nelygybės padidėjimas. Todėl, kad gauti rezultatai būtų patikimi, jie turi tenkinti penkias aksiomas [43, p.2-3]:

- 1) Pigau – Dalton transformacijos principą. *Nelygybės matas turėtų didėti ar bent nemažėti pajamas padidinus turtingesniems asmenims ir atvirkščiai: pajamas padidinus vargingesniems asmenims, nelygybės matas turėtų mažėti ar bent jau ne didėti.*
- 2) Pajamų skalės nepriklausomumą. *Jei rodikliai pasikeitė tokia pačia proporcija, nelygybė turi nepakisti.*
- 3) Populiacijos principą. *Sujungus du vienodus skirstinius į vieną, nelygybė turi nepasikeisti ir naujoje populiacijoje.*
- 4) Anonimiškumo arba kitaip dar vadinamą simetriškumo aksiomą. *Nelygybė turi priklausyti tikrai nuo gaunamų pajamų, o ne nuo kokių kitų veiksnių.*
- 5) Išskaidomumo. *Nelygybę turi būti galima išskaidyti sudedamosiomis dalimis.*

Atkinson klasės rodikliai (pavadinti žymaus statistiko Anthony Barnes Atkinson garbei) tenkina šias aksiomas ir turi pavidalą:

$$A_\varepsilon = 1 - \left[\frac{1}{n} \sum_{i=1}^n \left[\frac{y_i}{\bar{y}} \right]^{1-\varepsilon} \right]^{\frac{1}{1-\varepsilon}}, \quad (1)$$

čia n – imties dydis, y_i – i-ojo elemento pajamos (išlaidos), $\bar{y}$ - aritmetinis pajamų (išlaidų) vidurkis, ε - yra nelygybės antipatijos netolygumo matas. Parametras ε įvertina visuomenės socialinio teisingumo suvokimą bei norą, kad pajamos (išlaidos) būtų paskirstomos tolygiai. Šis parametras gali kisti nuo nulio iki begalybės ($0 < \varepsilon < \infty$). Kuo didesnė ε reikšmė, tuo visuomenė labiau susirūpinusi pajamų nelygybe [5]. Šis parametras sąlygoja tiek pajamų (išlaidų) nelygybės nepageidaujamumo laipsnį, tiek laipsnį – kurio pajamų (išlaidų) skirtumai yra priimtini žemiausiuose pajamų (išlaidų) pasiskirstymo kraštuose. Jeigu $\varepsilon = 0$, tai pajamų nelygybės nėra. Praktiškai ε reikšmė kinta intervale nuo 0,5 iki 2 [62, p. 138].

Atkinson klasės rodikliai yra susijęs su kitais matavimo metodais ir padeda išaiškinti pajamų netolygumą. Skiriamasis šios klasės bruožas yra galimybė vertinti pajamų netolygumą pagal kriterijų pasikeitimą skirtinguose segmentuose. Atkinson klasės rodikliai yra vieni iš nedaugelio matų, kurie pateikia socialinės gerovės įvertinimą, paremtą socialinės gerovės funkcija.

Atskiri Atkinson klasės atvejai [20, p.5]:

$$1. A_{0,5} = 1 - \frac{1}{\bar{y}} \left(\frac{1}{n} \sum_{i=1}^n \sqrt{y_i} \right)^2; \quad (2)$$

$$2. A_1 = 1 - \prod_{i=1}^n \left(\frac{y_i}{\bar{y}} \right)^{1/n}; \quad (3)$$

$$3. A_2 = 1 - \left(\frac{\mu_H}{\bar{y}} \right), \text{ kur } \mu_H \text{ pajamų harmoninis vidurkis.} \quad (4)$$

Kitas matas, tenkinantis šias aksiomas, yra bendrosios entropijos (Generalized Entropy – GE) netolygumo matų klasė. F. Cowell [18] įrodo, kad matas, kuris tenkina šias penkias aksiomas, priklauso šiai klasei. GE klasei priklausantys rodikliai turi tokią išraišką:

$$GE(\alpha) = \frac{1}{\alpha^2 - \alpha} \left[\frac{1}{n} \sum_{i=1}^n \left(\frac{y_i}{\bar{y}} \right)^\alpha - 1 \right]. \quad (5)$$

$GE(\alpha)$ koeficiento reikšmės gali kisti nuo 0 iki ∞ . Nulis reiškia vienodą pasiskirstymą ir kuo šis koeficientas didesnis, tuo didesnė tiriamojame populiacijoje ekonominė nelygybė.

Parametras α atspindi pasiskirstymą skirtingose dalyse ir gali įgyti bet kokią realiąją reikšmę. Dažniausiai naudojamos α reikšmės yra 0, 1 ir 2, kai $\alpha = 0$ didesnis svoris yra suteikiamas mažesnių pajamų pokyčiams, $\alpha = 1$ atveju pajamų svoris vienodas visame skirstinyje, o kai $\alpha = 2$ didesnis, svoris suteikiamas didesnių pajamų (išlaidų) pokyčiams [43, p.3].

Theil nelygybės matavo rodikliai yra atskiri GE atvejai, kai $\alpha = 0$ (nuokrypio logaritmo vidurkis) ir $\alpha = 1$ (Theil indeksas). Jie atrodo taip:

$$GE(0) = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n \log \frac{\bar{y}}{y_i} \quad (6), \quad GE(1) = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n \frac{y_i}{\bar{y}} \log \frac{y_i}{\bar{y}} \quad (7).$$

Kai $\alpha = 2$, $GE(\alpha)$ rodiklis tampa variacijos koeficientu:

$$CV = \frac{1}{\bar{y}} \left[\frac{1}{n} \sum_{i=1}^n (y_i - \bar{y})^2 \right]^{\frac{1}{2}}. \quad (8)$$

Pastabos [17, p.2-3]:

1. Bendrosios entropijos matai su $\alpha > 1$ yra labai jautrūs aukštom pajamoms (išlaidoms).
2. Bendrosios entropijos matai su $\alpha < 0$ ir Atkinson klasės matai su $\varepsilon > 1$ labai jautriai reaguoja į mažas pajamas (išlaidas).

Dažniausiai pasitaikanti forma, parodanti pajamų (išlaidų) pasiskirstymą, statistikoje yra išreiškiama kaip pajamų dalies santykiai su visomis pajamomis. Tie santykiai yra tradicinės Lorenz kreivės taškai [6, p.19]. Ši kreivė yra grafinė netolygumo funkcijos reprezentacija. Lorenz kreivė grafiškai atvaizduoja sukauptas pajamas (išlaidas). Jos matematinė išraiška:

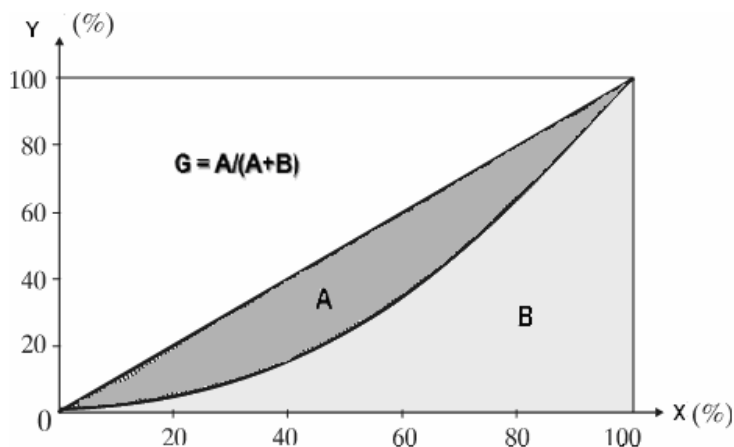
$$F(x) = \int_0^x f(x) dx \quad (9)$$

$F(x)$ reikšmė – dalis tiriamųjų namų ūkių, kurių pajamos (išlaidos) mažesnės nei x .

Idealus pajamų (išlaidų) pasiskirstymas bus tada, kai kiekvienas namų ūkis turės tas pačias pajamas (išlaidas) kaip ir kiti. Kreivė, pasvirusi 45 laipsniu, parodo idealų pajamų (išlaidų) pasiskirstymą (tuo atveju $x = y$). Ji vadinama absoliučios lygybės tiese. Plotas, esantis tarp Lorenz kreivės ir absoliučios lygybės tiesės vadinamas koncentracijos plotu. Jis parodo skirtumus tarp siekiamos ir realios padėties pajamų (išlaidų) pasiskirstymo atžvilgiu. Idealus netolygumas tokiu atveju būtų, kai vienas namų ūkis turi visas pajamas (išlaidas), o kiti nieko (tada kreivė bus $y=0$). Jei kintamasis negali įgauti neigiamų reikšmių, tada Lorenz kreivė negali pakilti aukščiau nei 45 laipsnių linija arba nusileisti žemiau nei $y=0$. Didėjant pasiskirstymo netolygumui, Lorenz kreivė vis labiau tolsta nuo absoliučios lygybės tiesės.

Yra daug rodiklių, kurie apibendrina Lorenz kreivės teikiamą informaciją. Populiariausias iš jų yra Gini koeficientas (G). Jį 1912 metais atrado italas Corrado Gini. Šis koeficientas dažniausiai naudojamas pajamų (išlaidų) diferenciacijai įvertinti, tačiau taip pat sėkmingai gali būti naudojamas ir bet kokioms kitoms netolydžioms diferenciacijoms vertinti. Jis plačiai naudojamas tarptautiniuose palyginimuose.

Gini koeficientas yra būdas išreikšti ekonominę nelygybę skaičiumi. Jis yra ploto, tarp Lorenz kreivės ir įstrižainės, santykis su trikampio, apriboto absoliučios lygybės tiese, plotu [45, p.89]. Gini koeficientas keičiasi nuo 0 (visi vienetai turi lygias pajamas) iki 1 (maksimali nelygybė).

5 pav. Gini koeficiento geometrinė interpretacija

Kuo didesnė pajamų nelygybė, tuo didesnis Gini koeficientas, kurio reikšmė gali kisti nuo 0 (esant absoliučiai lygybei) iki 1 (kai visos pajamos atitenka 1 asmeniui).

Gini koeficientą galima išreikšti per Lorenz kreivę [46, p.288]. Jei L yra funkcija, nusakanti Lorenz kreivę, tai

$$G = 1 - 2 \int_0^1 L(p) dp. \quad (10)$$

Gini koeficientą galima išreikšti ir taip [51, p.10]:

$$G = \frac{\sum_{i=1}^n \sum_{r=1}^n |x_i - x_r|}{2n^2 \mu}, \quad (11)$$

čia n – imties dydis, x_i – i -ojo elemento pajamos (išlaidos), x_r – r -ojo elemento pajamos (išlaidos), μ – aritmetinis pajamų (išlaidų) vidurkis.

Gini koeficientą taip galima skaidyti ir skaičiuoti grupės Π_k viduje ir tarp grupių Π_k ir Π_j [51, p.10], kur jis yra, atitinkamai:

$$G_{kk} = \frac{\sum_{i=1}^{n_k} \sum_{r=1}^{n_k} |x_{ik} - x_{rk}|}{2n_k^2 \mu_k} \quad (12) \text{ ir } G_{kj} = \frac{\sum_{i=1}^{n_k} \sum_{r=1}^{n_j} |x_{ik} - x_{rj}|}{n_k n_j (\mu_k + \mu_j)} \quad (13).$$

Teorema. Gini koeficientas yra svorinis vidurkis Gini koeficientų grupių viduje ir tarp grupių:

$$G = \sum_{k=1}^K p_k s_k G_{kk} + \sum_{k=2}^K \sum_{j=1}^{k-1} (p_k s_j + p_j s_k) G_{kj} = G_{gv} + G_{tg} \quad (14), \text{ kur } p_k - \text{gyventojų skaičiaus grupėje}$$

santykis su visais gyventojais $\left(\frac{n_k}{n}\right)$, s_k - grupės pajamų santykis su visomis pajamomis $\left(\frac{n_k \mu_k}{n \mu}\right)$.

Analogiškai ir su p_j ir s_j .

Nors Gini koeficientas yra vienas iš dažniausiai naudojamų matavimo matų pasaulyje, tačiau jis taip pat turi savo privalumų ir trūkumų.

Privalumai:

Gini koeficientas yra ganėtinai paprastas, kad apskaičiuoti ir gana lengvas interpretuoti. Jo privalumas yra tas, kad jis matuoja netolygumą, o ne vidutinius dydžius, kurie praktiškai neparodo diferenciacijos. Pavyzdžiui bandymai nustatyti gyvenimo lygį šalyje remiantis BVP susilaukia kritikos todėl, kad BVP nenusako tikrosios padėties visoje populiacijoje, o Gini demonstruoja kaip pajamos pasiskirsto tarp „turtingų“ ir „vargšų“. Taip pat svarbu tai, kad Gini koeficientu galima lyginti pajamų diferenciaciją populiacijos sektoriuose bei valstybėse.

Trūkumai:

Gini koeficientas labai jautrus pakeitimams, vykstantiems aplink pasiskirstymo modą, ir mažiau jautrus pakeitimams, kurie įvyksta abejuose pasiskirstymo galuose. Kai pasiskirstymo pakeitimai vyksta tuo pačiu metu ir viršuje, ir apačioje, bet priešingomis kryptimis, Gini koeficiento pokytis gali būti lygus nuliui [27, p.198].

Pastaba: be jau minėto Gini indekso yra parametrinis Gini indeksas [46, p.288], kuris taip pat įgyja reikšmes nuo nulio iki vieneto ir apibrėžiamas taip

$$SG_k = 1 - k(k-1) \int_0^1 (1-p)^{k-2} L(p) dp, \quad k > 1. \quad (15)$$

Čia k yra nelygybės nemėgimo parametras. Tradicinis Gini koeficientas, dažniausiai naudojamas nelygybės indeksas, yra parametrinio Gini indekso atvejis, kai $k=2$. Kiti nariai duoda skirtingus etiškus nuosprendžius. Vertės $k > 2$ indeksai duoda didesnę visuomeninį svorį vargingesniems asmenims negu tai daro tradicinis Gini, o vertės $k < 2$ indeksai, duoda žemesnę visuomeninį svorį jiems [34, p.534].

Dar vienas netolygumo vertinimo matas apibendrinantis Lorenz kreivės teikiamą informaciją yra Robin Hood indeksas. Jis parodo didžiausią vertikalų atstumą tarp absoliučios lygybės tiesės ir Lorenz kreivės. Šis indeksas apytiksliai parodo, kurią dalį visų pajamų namų ūkiai, gaunantys

daugiau nei vidutines pajamas, turėtų perduoti namų ūkiams, kurių pajamos mažesnės nei vidurkis, kad pajamos pasiskirstytų tolygiai.

Be minėtų rodiklių dar naudojami struktūriniai koeficientai, kurie apskaičiuojami remiantis gyventojų pajamų (išlaidų) skirtumais. Dažniausiai taikomi deciliniai, kvantiliniai ir kvartiliniai koeficientai, socialinio susluoksniavimo koeficientas ir kt. Jie padeda analizuoti pajamų pasiskirstymo skirtumus tarp šalių.

Apibendrinant galima pasakyti, kad ekonominei nelygybei įvertinti nėra vieno geriausio metodo – kiekvienas metodas turi savų privalumų ir trūkumų. Aprępti ekonominės nelygybės įvairiapusiškumą vienu indeksu yra sudėtinga. Skirtingi matai nevienodai reaguoja į pajamų perskirstymą visuomenės sluoksniuose, pavyzdžiui Atkinson indeksas labiau siejasi su skurdo paplitimu, Gini koeficientas mažiau reaguoja į pajamų perskirstymą viduriniuose sluoksniuose, Robin Hood indeksas nejautrus pajamų perskirstymui, jei jis vyksta toje pačioje pajamų vidurkio pusėje. Vaizdžiausiai vartojimo išlaidų nelygybę iliustruoja Lorenz kreivė, iš kurios galime apskaičiuoti Gini, Robin Hood indeksus. Atliekant tyrimus, metodą reikėtų pasirinkti pagal tyrimo tikslą ir formuluojamas hipotezes.

1.4. Skurdas kaip vienas iš gyvenimo lygi apibūdinančių komponentų

Skurdas parodo, kuriai daliai gyventojų nepasiekiamas net minimalus gyvenimo lygis. Todėl analizuojant šalies gyvenimo lygį, būtina nagrinėti ne tik koks yra vidutinis tos šalies gyvenimo lygis, kaip jis pasiskirstęs tarp gyventojų, bet ir tai, kiek gyventojų jis yra nepasiekiamas. Vadinasi, skurdas yra taip pat labai svarbus komponentas, parodantis šalies gyvenimo lygį.

1.4.1. Skurdo sampratos istorinė raida

Apie skurdą pradėta kalbėti antrojoje XVIII a. pusėje. Tuo metu jis buvo suprantamas kaip nepakankamos pajamos, siekiant įsigyti būtiniausių reikmenų (maisto, drabužių ir kt.), kad būtų galima palaikyti asmens fizinį pajėgumą. Ekonomikos teorijos klasikas A. Smithas ekonominį skurdą 1776 m. apibrėžė kaip reikalingiausių daiktų, skirtų asmens gyvybei palaikyti, bei kitų reikmių, be kurių, atsižvelgiant į visuomenės gyvenimo standartus, žmogui nepridera būti, stygių [72, p.64].

Vienas iš skurdo tyrimo pradininkų anglų mokslininkas B. S. Rowntree savo 1901 m. publikuotame darbe „Poverty: A Study of Town Life“ [61] rašė, kad šeimos laikomos skurstančiomis, kai jų pajamos yra nepakankamos „įsigyti reikmenų minimumą paprasčiausio fizinio produktyvumo išlaikymui“. Toms reikmėms patenkinti reikalingas maistas, pastogė, drabužiai ir panašiai. Tokį skurdo supratimą lėmė tuometinis ekonominis poreikis fizinei jėgai – asmens gebėjimų palaikymas dirbti fizinį darbą. Buvo svarbu, kad vartojimas palaikytų asmens gebėjimą dirbti tokį darbą. Vėliau toks požiūris imtas kritikuoti dėl dėmesio vien tik fizinėms žmogaus reikmėms. Neatsižvelgiama į tai, kad žmonės gyvena visuomenėje ir tai daro įtaką jų reikmėms.

Septintajame XX a. dešimtmetyje pradėjo plisti pagrindinių reikmių samprata. Pagrindinėms reikmėms priskiriami du elementai. Pirmas elementas – minimalūs privataus vartojimo šeimoje poreikiai: maistas, pastogė, baldai, namų įranga. Antras elementas – pagrindinės paslaugos, teikiamos ir vartojamos bendruomenėje: geriamasis vanduo, sanitarija, viešasis transportas, sveikatos apsauga, švietimas ir kultūrinės priemonės. Vienas iš naujos skurdo koncepcijos pradininkų buvo P. Townsendas, kuris teigė, kad skurstantieji patiria ne tik ekonominį, bet ir socialinį skurdą, nes jie eliminuojami iš visuomenės gyvenimo. Tad buvo pradėta akcentuoti, kad kalbant apie skurdą būtina išskirti ne tik fizinius, bet ir socialinius bei dvasinius žmonių poreikius [72, p.64].

XX a. pabaigoje industrinėse šalyse vis dažniau imta remtis santykinų nepriteklių skurdo samprata. Pagal ją žmonės laikomi skurstančiais, kai jų gyvenimo sąlygos blogesnės už įprastas toje visuomenėje. Šiems individams prieinami ištekliai taip smarkiai skiriasi nuo vidutinių šeimų ar asmenų turimų išteklių, kad jie išstumiami iš įprastos gyvenamosios, papročių ir veiklos galimybių [36, 104-105 psl.].

1975 m. Europos Ministrų Taryba apibrėžė skurstančiuosius kaip „individus ar šeimas, kurių ištekliai yra tokie maži, jog išstumia juos iš jų gyvenamoje šalyje –Bendrijos narėje minimaliai priimto gyvenimo būdo“ [36, 105 psl.]. 1984 m. šis apibrėžimas pakoreguotas, kad geriau atitiktų pasikeitusias pažiūras į skurdą: „Skurstančiais turi būti laikomi tie asmenys, šeimos ar asmenų grupės, kurie dėl materialinių, kultūrinių ir socialinių išteklių ribotumo nepajėgia užsitikrinti minimalaus toje šalyje nustatyto gyvenimo lygio [4, 72].

Lietuvoje po nepriklausomybės atkūrimo socialinės apsaugos sferoje buvo vartojama vos ne vienintelė su skurdu siejama sąvoka – minimalus gyvenimo lygis (MGL). Jis patvirtintas 1990 m. priimtame Lietuvos Respublikos gyventojų pajamų garantijų įstatyme [39] kaip „Šeimos mėnesinių pajamų suma, tenkanti vienam žmogui per mėnesį ir visiems garantuojanti minimalų socialiai priimtina poreikių patenkinimo lygį, atitinkantį organizmo maisto poreikius pagal fiziologines normas, minimalius drabužių, avalynės, baldų, ūkinių, sanitarijos ir higienos reikmenų, buto, komunalinių, buitinių, transporto, ryšių, kultūros ir švietimo paslaugų poreikius“.

2000 m. Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija patvirtino Skurdo mažinimo Lietuvoje strategiją [66], kurioje skurdas apibrėžiamas taip : „Skurdas yra alkis. Skurdas yra neturėti pastogės. Skurdas - kai laiku nesuteikiama gydytojo pagalba sergant. Skurdas yra neturėti galimybės lankyti mokyklos, nemokėti skaityti, nesugebėti sklandžiai kalbėti. Skurdas yra neturėti darbo. Skurdas - baimė dėl ateities. Skurdas yra bejėgiškumas, laisvės ir atstovavimo neturėjimas. Skurdas - žmogiškosios esmės paminimas. Skurdas riboja žmogaus galimybes gyventi tinkamomis sąlygomis, laisvėje, ilgai, sveikai ir kūrybingai, - gyventi oriai ir kitų gerbiama“.

Analizuojant skurdą, dažniausiai atsižvelgiama tik į žmonių pajamas ir būtiniausių pragyvenimui reikalingų prekių ir paslaugų vartojimo lygį. Skurdas pasireiškia dar ir tuo, kad ne visi visuomenės nariai gali naudotis šalyje sukurtomis vertybėmis ir gyventi visapusiškai prasmingą gyvenimą, kadangi žmonėms imant trūkti ekonominių išteklių, jie nebegali sau leisti vartoti tų išteklių, kurie yra plačiai vartojami visuomenėje, kuriai jie priklauso. Tokiu būdu skurdas sukelia materialų nepriteklių, t.y. negalėjimą vartoti kai kurių vartojamų dalykų dėl ekonominių išteklių stygiaus. Todėl namų ūkiai, kurie atsiduria žemiau tam tikro gaunamų pajamų lygio yra priskiriami skurstantiems. Ryšys tarp ekonominių išteklių ir skurdo yra akivaizdus, ir bendriausias būdas išmatuoti skurdą yra suklasifikuoti tuos, kurie gyvena namų ūkiuose su pajamomis žemesnėmis už tam tikrą lygmenį kaip vargšus [29].

Taigi, pasak R.Lazutkos „šiuolaikinėje visuomenėje žmonės skursta tuomet, kai jiems nepasiekiamos tokios gyvenimo sąlygos, kurios atitiktų tuo laikotarpiu krašto gyventojams įprastą maitinimosi, patogumų ir paslaugų lygį, sąlygos, kurios leistų jiems bendrauti ir laikytis paplitusių elgsenos normų, atlikti savo vaidmenį, kurio yra tikimasi iš asmens kaip iš visuomenės nario“ [58]. XXI a. samprata, kitaip nei XX a. pradžioje, apima ne tik egzistencines, bet ir dvasines, ideologines, vertybines, kultūrinės reikmes. Apibendrinant galima pasakyti, kad skurdo samprata bėgant metams kito. Tačiau ir dabar nėra vienodo skurdo sąvokos apibrėžimo. Pirmiausia dėl to, kad skurdas pasižymi įvairiomis savybėmis, t.y. skurdas yra reliatyvus, daugiamatis ir laipsniškas. Antra priežastis dėl ko nėra nusistovėjęs vienodo skurdo sąvokos apibrėžimo yra ta, kad skurdo sąvokos turinys nuolatos keitėsi.

1.4.2. Skurdo priežastys

Socialiniu-ekonominiu požiūriu, skurdas – tai priverstinis, nesavanoriškas procesas, kylantis dėl išteklių stokos. Skurdo priežastys yra daugialypės, jos sąveikauja tarpusavyje ir, laikui bėgant, kaupiasi, tampa ciklinėmis. Jos įvardijamos priklausomai nuo socialinio konteksto, lyties, amžiaus, gyvenamosios vietos, profesijos ir turimo statuso. Ūkininkui skurdo priežastis gali būti sausra, darbininkui – didelės kainos ir darbo trūkumas, verslininkui skurdas yra susijęs su rinka ir produkcijos lygiu, o studentui su tinkamo išsilavinimo trūkumu. Netgi šeimos, kurių pajamos nėra mažos, gali būti laikomos skurstančiomis. Pavyzdžiui, jei nėra jokių mokyklų ar vandens prieigos gyvenamoje vietoje, joks pajamų lygmuo nebus pakankamas, kad patenkintų šitą pagrindinį poreikį [48]. Iš tiesų, skurdas niekada nėra tik vieno dalyko nulemtas reiškinys, tai daugybės faktorių pasekmė.

Jungtinių Amerikos Valstijų ekonomistės Ayn Rand manymu žmonių skurdo priežastys yra filosofinės ir moralinės, t.y. daug gilesnės nei turimos ekonominės žinios ir vien ekonomiais faktais jo nepaaiškinsi.

Paprastai skurdo priežastimis laikomi veiksniai, kurie padidina žmonių riziką tapti skurstančiais. Iš jų svarbiausi:

- Nedarbas, ypač ilgalaikis, susijęs su struktūriniais darbo rinkos pokyčiais vykstant ekonominėms permainoms;
- Mažos pajamos, susijusios su neefektyviais ūkiais ar mažai apmokamu, nekvalifikuotu, nenuolatiniu darbu;
- Mažėjantis gimstamumas ir darbingo amžiaus žmonių emigracija, dėl to didėjantis senatvės priklausomybės santykis bei senų žmonių išlaikymo našta, tenkanti užimtiesiems;

- Mažos pajamos, kurias nulemia demografiniai faktoriai (vieniši tėvai, daugiavaikės šeimos) ar kitos žmonių gyvenimo aplinkybės (prasta sveikata, invalidumas, senatvė, blogos būsto sąlygos ar jo neturėjimas);
- Žmonių ar institucijų nesugebėjimas prisitaikyti prie sparčiai besiplėtojančių informacijos ir komunikacijos technologijų;
- Lyčių nelygybė, kitataučių diskriminacija ar etniniai konfliktai, susiję su tarptautine migracija ir didėjančia etnine, kultūrine įvairove;
- Šeimos institucijos irimas ir skyrybos, piktnaudžiavimas narkotikais ir alkoholiu bei gyvenimas aplinkoje, kuriai būdinga tokio pobūdžio elgsena, o dažnai ir kitos nepalankios aplinkybės (antisanitarinės būsto ir aplinkos sąlygos) [65, p.16-17].

Skurdą yra mėginama sugrupuoti ir pagal jį sąlygojančius veiksnius. Išskiriamas skurdas, atsirandantis dėl vadinamųjų pataloginių veiksnių, ir struktūrinis skurdas.

Pirmoji grupė susijusi su žmonių elgsena ar bruožais ir šios grupės skurdo priežastys aiškinamos remiantis individualistiniu, šeimyniniu ir sub-kultūriniu požiūriu. Pagal individualistinį požiūrį laikoma, kad skurstantieji atsidūrė tarp skurdžių, nes nevykusiai pasirinko tam tikrą gyvenimo būdą, netinkamai apsisprendė svarbiais savo gyvenimo klausimais (vaikų skaičius, profesija, gyvenamoji vieta, įpročiai). Pagal šeimyninį požiūrį skurdas yra tarsi paveldimas. Šeimos perduoda vienos kartos netinkamą elgesį kitai kartai, nes vaikai įpranta prie tėvų šeimoje suformuoto skurstančiųjų gyvenimo stiliaus ir perima jį. Pagal sub-kultūrinį požiūrį skurstantieji „išmoksta“ būti kitokiais ir „prisitaiko“ prie skurdo.

Antroji grupė susijusi su visuomenės savybėmis. Šiuo atveju taip pat išskirtinos trys skurdo priežastys. Klasiniu požiūriu skurdas susijęs su dalies žmonių marginalizavimu ekonominės gamybos procese. Tie žmonės neturi pakankamų gamybos išteklių, todėl negali naudotis ir ekonominės veiklos rezultatais tokiu mastu, kad neskurstų. Antroji struktūrinio skurdo priežastis grindžiama viešųjų tarnybų silpnu veikimu – nepakankama, neefektyvi pagalba nepajėgiems savimi pasirūpinti žmonėms. Trečias struktūrinio skurdo aiškinimas siejamas su visuomenės nelygybe (lyčių, rasių) [36, p.110].

Lietuvos Respublikos finansų ministerijos 2008-2010 metų strateginiame veiklos plane [38], patvirtintame Lietuvos Respublikos finansų ministro 2008 m. balandžio 23 d. įsakymu Nr. 1K-151, pagrindinės skurdo priežastys Lietuvoje įvardijamos: santykinai mažo BVP ir didelės pajamų nelygybės kombinacija, nepakankamai išplėtotą socialinę apsaugą dėl mažų išteklių jai skyrimo ir tos apsaugos nepakankamas veiksmingumas.

Apibendrinant galima teigti, kad skurdo priežastys yra labai įvairios. Masinį skurdą besivystančiose šalyse lemia merdinti ekonomika, mažos algos, didelis vaikų skaičius šeimoje, tarpnacionaliniai konfliktai, stichinės nelaimės. Turtingose šalyse žmonės patenka į skurdą dėl

bedarbystės, dėl netinkamo gyvenimo būdo. Valstybės, didindamos žmonių galimybes pasinaudoti rinkos ekonomikos galimybėmis, dažnai yra linkusios imtis priemonių, greitai duodančių apčiuopiamų rezultatų: didinti pašalpas, suteikti išimtis. Tačiau ilgainiui šios priemonės didina skurdą, nes jos keičia žmonių elgesio motyvus ir gali pakreipti žmogaus veiksmus tiek pozityvia, tiek negatyvia linkme. Tiesioginės paramos priemonės, skiriamos remtinų kategorijai, sukuria paskatas kai kuriems žmonėms priskirti save tai kategorijai. Jos skatina žmones tapti „skurdžiais“: registruotis bedarbių biržoje, „gauti“ invalidumą, neregistruoti civilinės santuokos ir pan.

1.4.3. Skurdo vertinimo matai

Skurdo samprata yra daugialypė, daugiaprasmė, ji kinta vystantis visuomenei ir skirtingai suprantama įvairiose šalyse, todėl jai matuoti naudojami įvairūs matai: absoliutiniai dydžiai, santykiniai dydžiai, indeksai, procentai.

Galima išskirti du skurdo matų tipus:

1. Skurdo ribos;
2. Skurdo rodikliai.

Bene plačiausiai ir paprasčiausiai gyventojų gyvenimo lygiui įvertinti yra naudojamos skurdo ribos. Skurdo riba – tai dydis, reikalingas minimaliam nustatytam gyvenimo visuomenėje standartui pasiekti. Asmenys, esantys žemiau skurdo ribos, yra pripažįstami skurstančiais.

Išskiriami trys pagrindiniai skurdo ribų tipai:

- absoliuti skurdo riba;
- santykinė skurdo riba;
- subjektyvi skurdo riba.

Absoliuti skurdo riba – tai nustatytas minimalus pajamų ir išlaidų lygis būtiniausioms reikmėms patenkinti [62, p.127]. Absoliutus skurdas parodo situaciją, kurioje žmogus bus ilgą ar net labai ilgą laiko tarpą žemiau fizinės skurdo ribos. Tai gali lemti dvi priežastys: apribotas pajamų judrumas ir lėtas ekonomikos vystymasis, kurie dar labiau sumažina skurstančiųjų galimybes peržengti skurdo ribą. Toks absoliutus skurdo apibūdinimas išreiškiant trukmę – kiek žmonių ir kaip ilgai yra žemiau skurdo ribos – labai priklauso nuo santykinio skurdo ar plačiąja prasme nuo nelygybės [14].

Absoliutaus skurdo matavimo būdai [49]:

1. Egzistencinio minimalaus vartojimo prekių ir paslaugų krepšelio būdas;

Pradininkas B. S. Rowentree 1901 m. suformulavo pragyvenimo minimumo sąvoką. Naudojant šį būdą sudaromas minimalaus vartojimo prekių ir paslaugų rinkinys, kuris reikalingas minimaliems fiziologiniams poreikiams patenkinti.

2. Pagrindinių reikmių būdas;

Pradininkas M. Orschansky XX a. 7 dešimtmetyje papildė egzistencijos minimalaus vartojimo prekių ir paslaugų krepšelio būdą. Naudojant šį būdą sudaromas žmogaus gyvybingumui palaikyti reikalingas minimalus kalorijų krepšelis.

3. Engel skurdo ribos būdas.

Kaip indikatorius naudojamas išlaidų maisto prekėms bei pajamų santykis, skaičiuojant šią skurdo ribą daroma prielaida, kad skurstančiųjų šeimų išlaidos maistui, kaip būtinausiai prekei bus daug didesnės nei pasiturinčių asmenų.

Lietuvoje šios skurdo ribos atitikmuo yra jau minėtas MGL. Jo pagrindas – minimalus vartojimo krepšelis, nustatytas taikant statistinį normatyvinį metodą. Padidėjus kainoms, 1991 m. MGL buvo indeksuotas 4 kartus ir tai visiškai atitiko infliacijos tempą (kainoms padidėjus 4,8 karto, MGL padidėjo 5 kartus. Tačiau vėliau MGL indeksavimas neatitiko infliacijos tempų, tad šiuo metu jis yra netekęs savo prasmės ir tapęs rodikliu, su kuriuo siejami socialinių išmokų dydžiai.

Darbo ir socialinių tyrimų institute, dalyvaujant Lietuvos respublikinio mitybos centro mokslininkams, yra sumodeliuotas agreguotas minimalaus gyvenimo lygio rodiklis, rodantis absoliutaus skurdo ribą šalyje. Šio rodiklio skaičiavimas pagrįstas minimaliu normatyviniu vartojimo biudžetu (MNVB), kuris apibūdina minimalų būtinausių poreikių (fizinių, dvasinių (intelektinių) ir socialinių) patenkinimo lygį, užtikrinantį, visuomenės požiūriu, minimalias reprodukcijos sąlygas asmeniui, atliekančiam nesunkų, paprastą darbą, kuriam nereikia specialaus pasirengimo. MNVB apskaičiuotas pagal minimalaus normatyvinio maisto produktų rinkinio vertę (Lt), jam priskiriant 50 proc. lyginamąjį visuminio MNVB rinkinio svorį [72].

Santykinė skurdo riba - tai šalies gyventojų vidutinių pajamų dalis, žemiau kurios tos šalies gyventojai neturi galimybių atlikti reikšmingą vaidmenį šalies gyvenime. Santykinis skurdas sutinkamas tuomet, kai skurdo „slenkstis“ yra apibrėžiamas siejant su tam tikrais, dažniausiai pajamų ar išlaidų, vidutiniais rodikliais ir priklauso nuo jų. Santykinė skurdo riba kinta laiko atžvilgiu, nes priklauso nuo vidutinių šalies pajamų. Ji visiškai priklauso nuo pajamų (išlaidų) pasiskirstymo visuomenėje ir kinta tiek keičiantis gyventojų pasiskirstymui pagal gyvenimo lygį, tiek augant ar smunkant vidutiniam gyvenimo lygiui šalyje.

Santykinės skurdo ribos yra naudojamos dažniau negu absoliučios skurdo ribos, kadangi jos nesusijusios su būtinausiomis reikmėmis – geriau tinka matuoti nelygybę visuomenėje. Namų ūkiai gyvenantys žemiau skurdo ribos, nebūtinai gyvena skurde – jie gyvena paprasčiau – tai pagrindinė

idėja, kai kalbama apie santykinę skurdo ribą. Tokia skurdo riba leidžia palyginti skirtingų šalių duomenis.

Pagal Eurostato metodiką Europos Sąjungos šalyse tarptautiniams palyginimams atlikti santykinio skurdo riba apskaičiuojama kaip 60 procentų piniginių disponuojamųjų pajamų medianos (kuo mažesnę procentą pasirinksite, tuo mažiau skurstančiųjų turėsite). Už šią skurdo ribą mažesnes pajamas gaunantys gyventojai laikomi skurstančiais, nes negali visapusiškai dalyvauti visuomenės gyvenime. Skirtingos sudėties namų ūkių palyginamumui padidinti skaičiavimams naudojama išsivysčiusioms šalims labiau tinkanti vadinamoji modifikuota Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos (EBPO, angl. OECD) ekvivalentinė skalė, kurioje pirmam namų ūkio nariui suteikiamas svoris 1, kiekvienam paskesniajam suaugusiajam – 0,5, o kiekvienam vaikui iki 14 metų amžiaus – 0,3. Visiems to paties namų ūkio nariams priskiriamos vienodos ekvivalentinės disponuojamosios pajamos [32].

Be to, dažnai rekomenduojama, kad tyrėjai tirdami mažas pajamas ar skurdą panaudotų įvairius slenksčius (pavyzdžiui, 40 %, 50 %, 60 %) [27, p.200].

Laisvosios rinkos institutas kalbėdamas apie santykinę skurdo ribą teigia, kad „Ši riba nieko nepasako apie žmonių pajamų ir išlaidų dydį. Jei dešimt procentų šalies gyventojų gyvena skurde, tai nebūtinai reiškia, jog jie neturi iš ko gyventi, tiesiog jų pajamos yra žemesnės nei vidutinės tos šalies pajamos. Jei palyginsime dvi įvairaus išsivystymo šalis, tai turtingesnės šalies skurstantieji iš tikrųjų išleis mažiau pajamų nei vidutiniškas tos šalies gyventojas, tačiau neturtingoje šalyje - pirmosios šalies skurstančiojo pajamos atrodys žymiai didesnės nei neturtingos šalies skurde gyvenančio asmens pajamos. Kita vertus – sumažėjęs procentas žmonių, gaunančių mažesnes nei šalies vidurkis pajamas, nebus teigiamas reiškinys, jei pats šalies vidurkis yra žemas“.

Subjektyvios skurdo ribos atsižvelgia į respondentų nuomonę apie jų gyvenimo lygį. Duomenys gaunami iš anketose pateikiamų klausimų apie namų ūkį. Pvz.:

a) Jūs manote, kad jūsų pajamos yra labai žemos, gana žemos, pakankamos, gana didelės, didelės?

b) Kokios minimalios pajamos yra būtinos jūsų šeimai?

Atsakymai į šiuos klausimus mums leidžia išsiaiškinti ar namų ūkis turi pajamas, reikalingas pragyventi, ir taip galima nustatyti subjektyvią skurdo ribą [16].

Subjektyvi skurdo riba apima ne tiek ekonominę, kiek žmogiškąją gyvenimo pusę. Ji nurodo ne konkretų pajamų kiekį, o pusiausvyrą tarp asmens galimybių ir asmens norų. Paprastai subjektyvi skurdo riba būna aukštesnė nei absoliuti ar santykinė skurdo riba. Turtingų gyventojų minimalūs poreikiai paprastai būna daug didesni nei skurstančiųjų. Be to, ji gali kasmet gerokai skirtis. Taip

pat pažymėtina, kad net maži pakeitimai formuluojant klausimus gali pakeisti subjektyvios skurdo ribos dydį.

Aukščiau aptartos metodikos šiek tiek skiriasi, tačiau jos atitinka skurdo matams keliamus reikalavimus:

1) *Skurdo negalima nustatyti pagal konkrečius individus, tam reikia tirti visą populiacijos grupę bei atsižvelgti į bendrą šalies ekonominę padėtį.*

2) *Skurdo įvertis nebūtinai turi būti išreikštas piniginiiais vienetais, galima naudoti santykinius vienetus ar indeksų reikšmes.*

3) *Skurdą reikia suprasti ne kaip individų būseną, o kaip gyvenimo lygį visuomenėje.*

Nustačius skurdo ribą, galima skaičiuoti ir vertinti kitus skurdo rodiklius. Ekonominėje literatūroje išskiriami tokie pagrindiniai skurdo rodikliai:

- ▣ skurdo lygis;
- ▣ skurdo gylis (skurdo nuokrypio indeksas);
- ▣ kvadratinis skurdo nuokrypis.

Skurdo lygis (H) – dalis gyventojų, kurie gyvena žemiau skurdo ribos [60, p.458]. Jis apskaičiuojamas pagal formulę:

$$H = \frac{q}{n}, \text{ čia } q - \text{gyventojų, gyvenančių žemiau skurdo ribos skaičius, o } n - \text{gyventojų skaičius}$$

šalyje.

(16)

Skurdo nuokrypio indeksas arba skurdo gylis (I) yra skurdo ribos ir vidutinių skurstančiųjų pajamų (išlaidų) skirtumo ir skurdo ribos santykis (R):

$$I = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^q \frac{(R - y_i)}{R}, \text{ čia } y_i - i - \text{tojo skurstančiojo pajamos (išlaidos)}. \quad (17)$$

Jis parodo, kiek vidutiniškai žemiau skurdo rizikos ribos esančių asmenų piniginės disponuojamosios pajamos (išlaidos) yra mažesnės už skurdo rizikos ribą [62, p.128]. Pajamų nuokrypio ir skurstančiųjų gyventojų skaičiaus sandauga rodo, kiek reikia lėšų įveikti skurdą.

Kvadratinis skurdo nuokrypis (Q) – rodo pajamų pasiskirstymą tarp skurstančiųjų. Kuo daugiau šalyje yra skurstančiųjų, tuo rodiklis bus didesnis:

$$Q = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^q \left(\frac{R - y_i}{R} \right)^2. \quad (18)$$

Piniginiai skurdo rodikliai gali būti papildomi nepiniginiais rodikliais: būsto kokybės, socialinės atskirties, gyvenamosios aplinkos. Statistikos departamentas informaciją, reikalingą šiems rodikliams skaičiuoti, pradėjo rinkti 2005 m. pajamų ir gyvenimo sąlygų tyrime [32].

Taigi, aptaręs pagrindinius teorinius gyvenimo lygio aspektus bei išanalizavęs jų nusakančius komponentus, pereisiu prie praktinės darbo dalies – Lietuvos ir Europos Sąjungos valstybių gyvenimo lygio lyginamosios analizės.

2. GYVENIMO LYGIO LYGINAMOJI ANALIZĖ LIETUVOJE IR EUROPOS SAJUNGOS VALSTYBĖSE

Šiame skyriuje bus atliekama Europos Sąjungos šalių gyvenimo lygio lyginamoji analizė bei Lietuvos gyventojų išlaidų diferenciacijos vertinimas. Naudojami Atkinson klasės, bendrosios entropijos netolygumo matų klasės matavimo rodikliai, parametriniai Gini koeficientai. Tyriami gyvenimo lygį apibūdinančių rodiklių ryšiai.

2.1. Europos Sąjungos ir jai priklausančių valstybių apžvalga

Prieš pradėdant ekonominių rodiklių analizę tikslinga trumpai apžvelgti Europos Sąjungos susikūrimo istoriją bei jai priklausančias valstybes.

Europos Sąjunga (ES) yra dvidešimt septynių valstybių ekonominė bei politinė bendrija. Jos pirmtakė yra 1957 m. Romos sutartimi šešių Europos valstybių: Belgijos, Italijos, Liuksemburgo, Nyderlandų, Prancūzijos ir Vakarų Vokietijos sukurta Europos Ekonominė Bendrija (EEB). 1967 m. įsteigiamos šios bendros institucijos – Europos parlamentas (asamblėja), Europos komisija ir Europos taryba. Narių skaičius nuolat didėja: 1973 m. prisijungė 3 valstybės, 1981 m. – 1, 1986 m. – 2, 1995 m. – 3, 2004 m. – 10 (tarp jų ir Lietuva), 2007 m. – 2 [24].

Šiuo metu 16-oje ES šalių galioja bendra valiuta – euras (1 priedas). Šešiolikta šalimi, įsivedusia eurą tapo Slovakija (nuo 2009 m.).

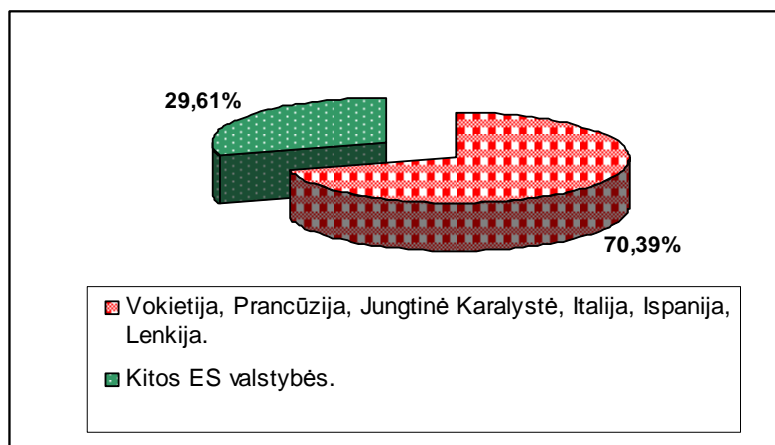
Didžiausios šalys ES pagal plotą yra Švedija (410 934 km²), Prancūzija (543 964 km²), Ispanija (504 790 km²), Vokietija (357 020 km²) ir Lenkija (312 685 km²). Mažiausios ES šalys: Kipras (9 240 km²), Liuksemburgas (2 586 km²), Malta (316 km²). Lietuva pagal plotą 17 tarp ES valstybių (65 300 km²). ES šalių geografinis išsidėstymas pavaizduotas 6 pav.

6 pav. Europos Sąjungos žemėlapis

Šaltinis: http://lt.wikipedia.org/wiki/Europos_S%C4%85junga

Bendras ES šalių gyventojų skaičius – 497,5 mln. (2 priedas). Daugiausiai ES gyventojų gyvena Vokietijoje – 82,2 mln. arba 16,53 proc. ES gyventojų, Prancūzijoje – 63,8 mln. arba 12,82 proc. ES gyventojų, Jungtinėje Karalystėje - 61,2 mln. arba 12,3 proc. ES gyventojų. Įdomu pastebėti, kad 6 didžiausių pagal gyventojų skaičių valstybių gyventojai sudaro 70,39 proc. visų ES gyventojų. Lietuva pagal gyventojų skaičių ES užima 21 vietą (0,68 proc. ES gyventojų).

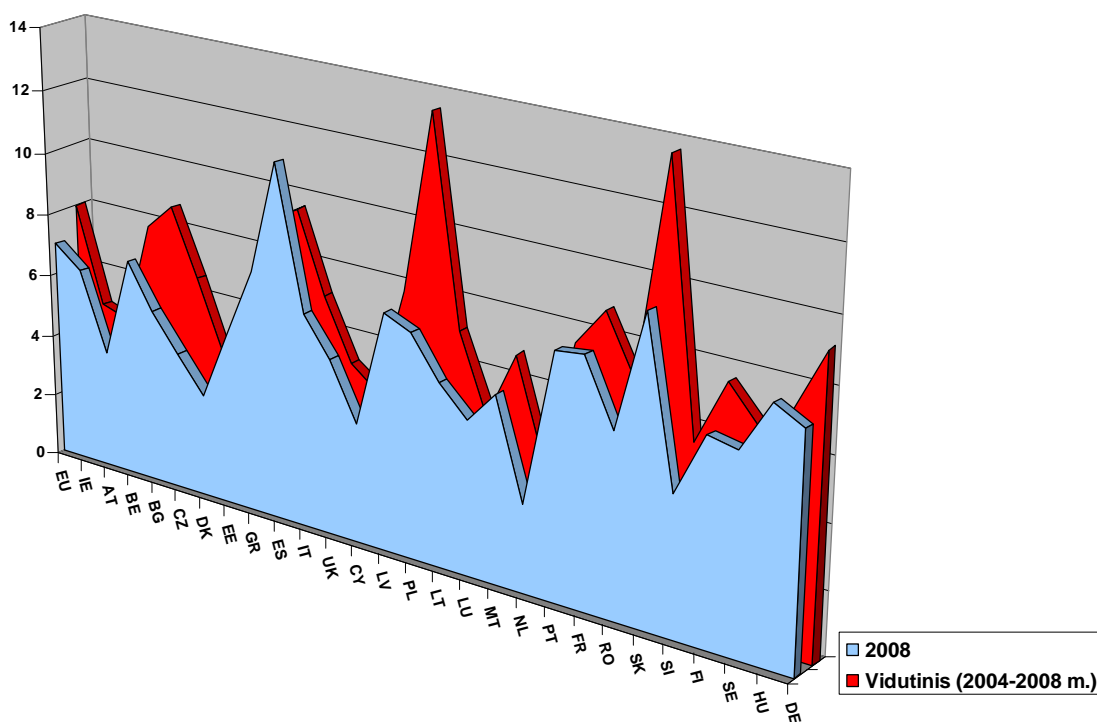
7 pav. Europos Sąjungos gyventojų pasiskirstymas

Pažvelgus į ES gyventojų skaičiaus kitimo tendencijas (3 priedas), galime pastebėti, kad nuo 2005 m. iki 2008 m. ES gyventojų skaičius padidėdavo vidutiniškai po 0,44 proc. Didžiausios didėjimo tendencijos pastebimos Airijoje (vidutiniškai po 2,32 proc. kasmet), Kipre (1,75 proc.) ir Ispanijoje (1,71 proc.). Didžiausios mažėjimo tendencijos Lietuvoje (0,58 proc.), Bulgarijoje (0,52 proc.) ir Latvijoje (0,52 proc.). Viena pagrindinių tokių tendencijų priežasčių yra gyventojų migracija. Kadangi dauguma emigrantų yra jauni žmonės, jie labai įtakoja šalies natūralią kaitą: Airijoje 2007 m. tūkstančiui gyventojų teko 6,3 mirusiųjų ir 16,2 gimusiųjų (+9,9). Tuo tarpu Bulgarijos (-4,9), Latvijos (-4,3) ir Lietuvos (-3,9) šie rodikliai yra labiausiai neigiami ES.

Gyventojų skaičiaus pokytį, manau, irgi galima laikyti vienu iš rodiklių, signalizuojančių apie gyvenimo lygį šalyje. Esant žemam gyvenimo lygiui išsivysčiusioje šalyje gimstamumas būna mažesnis, nes bijoma, kad gali būti sunku užauginti vaikus, gyventojai emigruoja į šalis, kuriose gyvenimo lygis aukštesnis. O tai sukelia gyventojų skaičiaus mažėjimą. Analogiškai į šalis, kur gyvenimo lygis aukštas, stengiasi keltis emigrantai, šeimos nesibaimina dėl vaikų skaičiaus, nes yra pajėgios juos išsilaikyti. Tai sukelia gyventojų skaičiaus didėjimą. Aišku, būtina nagrinėti ir kitus ekonominius rodiklius.

Daugumoje ES šalių 2004-2008 m. pastebimas nedarbo lygio mažėjimas (4 priedas). Per 2005 metus vidutiniškai nedarbo lygis kiekvienoje ES šalyje mažėjo 0,43 proc. punkto., 2006 metais – 0,83 proc. punkto, 2007 metais – 0,92 proc. punkto, 2008 m. – 0,09 proc. punkto. Labiausiai

nedarbas per šį laikotarpį mažėjo naujose ES valstybėse: Lenkijoje – 2,98 proc. punkto, Slovakijoje – 2,18 proc. punkto, Bulgarijoje – 1,63 proc. punkto, Lietuvoje – 1,4 proc. punkto. Kai kuriose ES šalyse per šį laikotarpį buvo pastebimos nedarbo lygio didėjimo tendencijos: Airijoje – 0,45 proc. punkto, Vengrijoje – 0,43 proc. punkto, Portugalijoje – 0,25 proc. punkto, Jungtinėje Karalystėje – 0,23 proc. punkto. Galime teigti, kad viena iš pagrindinių tokių tendencijų priežasčių yra migracija. Migruodami žmonės ne tik mažina nedarbo lygį tos šalies, iš kurios išvyko, bet ir padidina nedarbo lygį tos šalies, į kurią atvyko. 8 pav. parodomas ES šalių 2008 m. ir vidutinis 2004-2008 m. nedarbo lygis. ES šalių trumpiniai pateikti 1 priede ir jie bus naudojami visame darbe.

8 pav. Nedarbo lygis

Šaltinis: sudarytas autoriaus, remiantis [25].

Didžiausias vidutinis nedarbo lygis 2004-2008 m. buvo: Slovakijoje (13,7 proc.), Lenkijoje (13,5 proc.) ir Ispanijoje (9,6 proc.). Mažiausias vidutinis nedarbas per šį laikotarpį buvo: Nyderlanduose (3,8 proc.), Danijoje (4,3 proc.) ir Kipre (4,5 proc.). ES vidutinis nedarbo lygis per 2004-2008 m. buvo 8 proc., Lietuvoje – 7,1 proc. Nedarbo lygis 2008 m. ES šalyse buvo 7 proc., Lietuvoje – 5,8 proc.

Inflacijai ES matuoti naudojamas suderintas vartotojų kainų indeksas (SVKI) (5 priedas) Vidutinė metinė infliacija, parodanti dvylikos paskutinių mėnesių ir atitinkamų ankstesnių dvylikos mėnesių vidutinio kainų lygio santykinį pokytį. 2004 m. ES šalyse ji svyravo nuo 0,1 proc. Suomijoje iki 11,9 proc. Rumunijoje, 2005 m. nuo 0,8 proc. Suomijoje ir Švedijoje iki 9,1 proc. Rumunijoje, 2006 m. nuo 1,3 proc. Suomijoje ir Lenkijoje iki 7,4 proc. Bulgarijoje, 2007 m. nuo

0,7 proc. Maltoje iki 10,1 proc. Latvijoje, 2008 m. nuo 2,2 proc. Nyderlanduose iki 15,3 Latvijoje. Vidutinė metinė infliacija Lietuvoje nuo 2004 m. (1,2 proc.) kiekvienais metais didėjo ir 2008 m. sudarė 11,1 proc. Per 2004-2008 m. didžiausia vidutinė metinė infliacija buvo Latvijoje, vidutiniškai 9,02 proc. kasmet, Rumunijoje - 8,08 proc. ir Bulgarijoje – 7,82 proc., o mažiausia Suomijoje - 1,54 proc., Švedijoje – 1,66 proc. ir Nyderlanduose – po 1,68 proc. Tad didesnė ar mažesnė infliacija palietė beveik visas ES šalis. Tai yra dėsninga. Taip pat reikia pastebėti, kad šalys, siekiančios didesnio ekonomikos augimo ir aukštesnio gyvenimo lygio, neišvengiamai susiduria su spartesniu kainų lygio didėjimu (infliacija). Čia svarbu, kad infliacijos augimo tempai nepranoktų ekonomikos augimo. 2004 m. Lietuvos realusis metinis BVP, atmetus infliacijos įtaką, augo 7,4 procento, 2005 m. ir 2006 m. – 7,8 proc., 2007 m. – 8,9 proc. Tai buvo vieni didžiausių rodiklių ES, Tačiau 2008 m. prasidėjusi krizė paveikė Lietuvos realaus metinio BVP augimą ir jis tebuvo 3 proc., o 2009 m. prognozuojamas 11 proc. smukimas.

Kitame skyriuje atliksiu Europos Sąjungos valstybių ekonominių rodiklių, apibūdinančių gyvenimo lygį, analizę.

2.2. Europos Sąjungos valstybių ekonominių rodiklių, apibūdinančių gyvenimo lygį, analizė

Gyvenimo lygį galima apibūdinti įvairiais ekonominiais rodikliais. Svarbiausi iš jų yra BVP, tenkantis vienam gyventojui, išreikštas PGS, vidutinės gyventojų disponuojamos pajamos ir išlaidos, jų pasiskirstymas.

2.2.1. BVP, tenkantis vienam gyventojui, išreikštas PGS, ir jo dinamika

Vertinant gyvenimo lygį reikia išnagrinėti daug ekonomikos rodiklių. Skirtingų Europos Sąjungos šalių ekonominiams rodikliams palyginti naudojamas PGS. Jis naudojamas siekiant erdvinius palyginimus atlikti taip, kad būtų pašalintas šalių kainų lygio skirtumų poveikis. Suvestiniai ekonominiai apimties rodikliai, išreikšti PGS, gaunami jų pradinę vertę nacionalinės valiutos vienetais padalijus iš atitinkamo PGP (6 priedas).

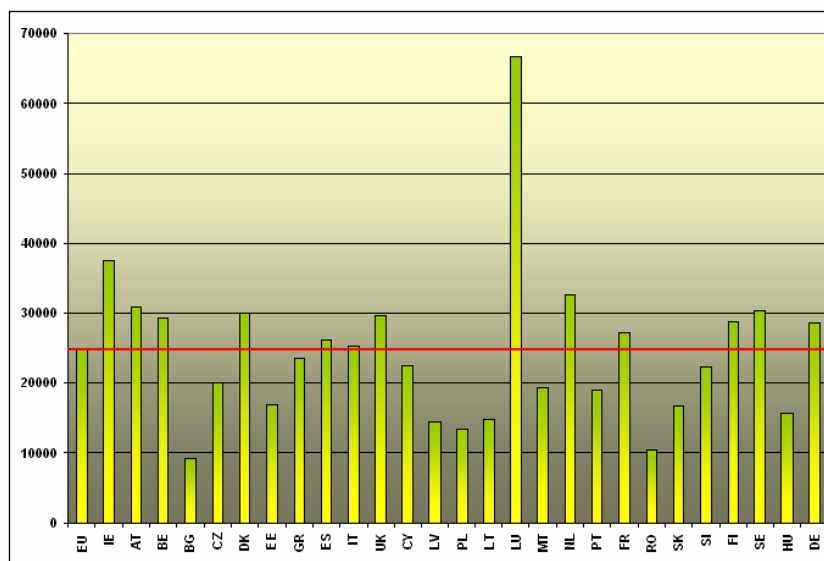
Kaip jau buvo minėta teorinės dalies pirmame skyriuje, gretinant vienam gyventojui tenkantį BVP pagal perkamosios galios standartą, galima nešališkai palyginti įvairių šalių gyvenimo lygį. Už 1 PGS nuperkamas tas pats sutartas prekių ir paslaugų kiekis visose šalyse, tuo tarpu tam pačiam prekių ir paslaugų kiekiui atskirose šalyse nupirkti, priklausomai nuo nacionalinio kainų lygio, reikės skirtingų nacionalinės valiutos vienetų sumų. Tokiu būdu, šalių BVP, išreikšti PGS, kaip perskaičiavimo koeficientus naudojant PGP, atspindi gryną apimties palyginimą, kadangi kainų lygio komponentas yra pašalinamas.

2008 m. duomenys apie BVP, tenkantį vienam gyventojui yra dar tik prognoziniai, todėl atliksiu 2004-2007 m. laikotarpio analizę.

2007 m. didžiausias BVP, tenkantis vienam gyventojui, išreikštas PGS buvo Liuksemburge – 66600 PGS (2,67 karto daugiau už ES vidurkį). Antrą vietą pagal šį rodiklį užėmė Airija – 37400 PGS (1,5 karto daugiau už ES vidurkį), trečią Nyderlandai – 32600 PGS (1,31 karto daugiau už ES vidurkį). Mažiausias šis rodiklis buvo naujai į ES priimtose šalyse: Bulgarijoje – 9300 PGS (0,37 ES vidurkio) ir Rumunijoje 10500 PGS (0,42 ES vidurkio). Trylikoje ES šalių BVP, tenkantis vienam gyventojui, išreikštas PGS yra aukštesnis už ES šalių narių vidurkį, o keturiolikoje mažesnis. Lietuva pagal šį rodiklį užėmė tik 23 vietą tarp 27 ES šalių, jos BVP, tenkantis vienam gyventojui, išreikštas PGS sudarė 59,4 proc. ES vidurkio. Pagal šį rodiklį Lietuva, be jau minėtų Bulgarijos, Rumunijos, dar lenkia Lenkiją ir Latviją. Visų ES šalių BVP, tenkantis vienam gyventojui, išreikštas PGS pateikiamas 7 priede, o 9 pav. pavaizduotas grafiškai.

Reikia atkreipti dėmesį, kad aukštas bendrojo vidaus produkto lygis vienam gyventojui Liuksemburge dalinai priklauso nuo didelės dalies kitų šalių darbuotojų panaudojimo darbe. Jie

prisideda prie bendro vidaus produkto kūrimo, bet skaičiuojant bendrąjį vidaus produktą, tenkanti vienam gyventojui, į juos neatsižvelgiama kaip į šalies gyventojus [26, p.2].

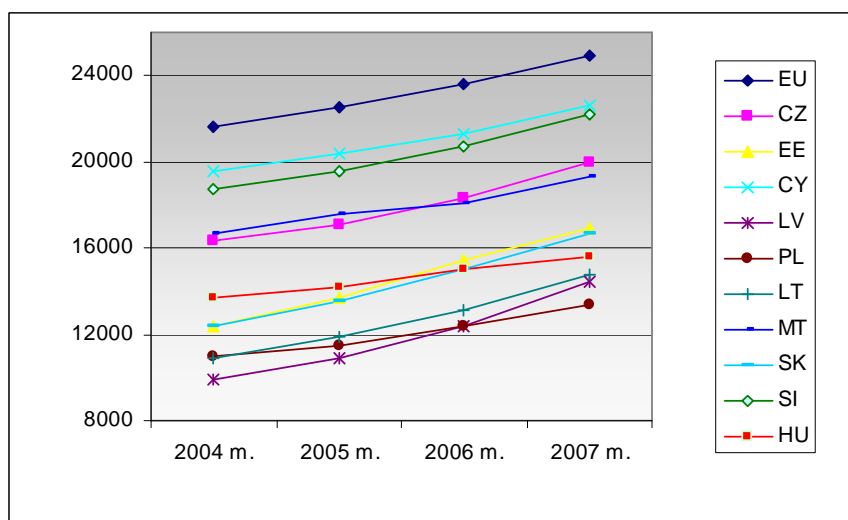

9 pav. BVP, tenkantis vienam gyventojui, išreikštas PGS 2007 m.

Šaltinis: sudaryta autoriaus, remiantis eurostat duomenų baze

Per 2004-2007 metus ES valstybių narių BVP, tenkantis vienam gyventojui, išreikštas PGS augo vidutiniškai po 4,86 proc. kasmet. Iš ES šalių labiausiai augo: Latvijoje – vidutiniškai 13,33 proc. kasmet, Rumunijoje – 12,44 proc., Estijoje – 10,88 proc., Lietuvoje – 10,75 proc., o mažiausiai: Danijoje – vidutiniškai 3,21 proc. kasmet, Italijoje – 3,22 proc., Jungtinėje Karalystėje – 3,5 proc (8 priedas).

Lietuva su dar 9 Europos šalimis į ES įstojo 2004 m. Panagrinėkime kaip keitėsi šių šalių BVP, tenkantis vienam gyventojui, išreikštas PGS, nuo įstojimo į ES.

10 pav. BVP, tenkantis vienam gyventojui, išreikštas PGS (10 šalių įstojusių į ES 2004 metais)

Šaltinis: sudaryta autoriaus, remiantis [25]

Visų naujų į ES 2004 m. įstojusių šalių BVP, tenkantis vienam gyventojui, buvo žemesnis nei ES vidurkis. Geriausia situacija buvo Kipre (90,7 proc. ES vidurkio), Slovėnijoje (86,6 proc. ES vidurkio) ir Maltoje (77,3 proc. ES vidurkio). Prasčiausia - Latvijoje (45,8 proc. ES vidurkio), Lietuvoje (50,5 proc. ES vidurkio) ir Lenkijoje (50,9 proc. ES vidurkio). Per 2005-2007 metus daugumoje ES šalių vyko BVP, tenkančio vienam gyventojui, didėjimas. Naujai į ES priimtos šalys stengėsi vytis senąsias ES nares. Labiausiai sekėsi Latvijai, kurios BVP, tenkantis vienam gyventojui, išreikštas PGS per šį laikotarpį prie ES vidurkio priartėjo per 12 proc. punktų (nuo 45,8 iki 57,8 proc.) ir Estijoje – 10,5 proc. punktų. Ypač sunkiai sekėsi artėti prie ES vidurkio Vengrijai. 2004 m. Vengrijoje BVP, tenkantis vienam gyventojui, išreikštas PGS sudarė 63,4 proc. ES vidurkio, o 2007 m. – 62,7 proc. ES vidurkio, t.y. per trejetą metų nepavyko priartėti prie ES vidurkio, netgi, atvirkščiai, per 0,7 proc. punkto buvo nutolta. 2007 m. Lietuvoje BVP, tenkantis vienam gyventojui, išreikštas PGS, sudarė 59,4 proc. ES vidurkio, t.y. Lietuva per 3 metus 9 proc. punkto priartėjo prie ES vidurkio. Jei būtų išsilaikiusios panašios tendencijos, tai Lietuva ES vidurkį BVP, tenkantį vienam gyventojui, būtų pasiekusi per 10 metų:

1 lentelė

BVP, tenkančio vienam gyventojui, pagal PGS prognozė pagal 2004-2007 metų tendencijas

	ES	Lietuva
2007 m.	24 900 PGS	14 800 PGS
2008 m.	26 109 PGS	16 390 PGS
2009 m.	27 376 PGS	18 151 PGS
2010 m.	28 705 PGS	20 102 PGS
2011 m.	30 099 PGS	22 262 PGS
2012 m.	31 560 PGS	24 654 PGS
2013 m.	33 092 PGS	27 303 PGS
2014 m.	34 699 PGS	30 236 PGS
2015 m.	36 383 PGS	33 485 PGS
2016 m.	38 150 PGS	37 083 PGS
2017 m.	40 002 PGS	41 068 PGS

Tačiau įvertinus dabartinę ekonominę krizę ir tai, kad toks ilgalaikis spartus BVP, tenkančio vienam gyventojui didėjimo tempas sunkiai įmanomas, Lietuvai reikėtų prognozuoti 2-3 kartus didesnę ES vidurkio pasekimo periodą, t.y. 20-30 m.

Baigiant lyginti ES šalis pagal BVP, tenkantį vienam gyventojui, reikėtų atkreipti dėmesį į tai, kad formaliai BVP turi apimti visas šalies ekonominio gyvenimo sritis: ir paslaugas, pramonę, statybas, ir tai, kas pagaminama namų ūkyje. Tačiau daug darbų, ypač ekonomiškai silpnesnėse šalyse, atliekama savomis jėgomis, nesamdant paslaugų įmonių. Žmonės patys remontuoja automobilius, butus, surinkinėja baldus ir t.t. Ir tai į paslaugas yra neįskaičiuojama. Jei dar

pridėtume šešėlinę ekonomiką, t.y. atlyginimų mokėjimą vokeliuose, prekių pardavimą ar paslaugų suteikimą nemušant kasos čekių, neoficialiai nuomojamus butus, tai gautume nemaža dalį valstybės ekonomikos, kuri į BVP skaičiavimus nepatenka.

2.2.2. Gyventojų pajamų ir išlaidų dinamikos ir pasiskirstymo analizė

Kaip jau buvo sakyta teorinėje dalyje, pajamas ir išlaidas galima laikyti antru komponentu, nusakančiu gyvenimo lygį. Pajamas ir išlaidas dažniausiai nagrinėjame ne kaip atskiro individo, o kaip namų ūkio. Duomenys apie namų ūkio pajamas gaunami iš Pajamų ir gyvenimo sąlygų tyrimų. Šie tyrimai vykdomi 2003 m. birželio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 1177/2003 dėl Bendrijos statistikos apie pajamas ir gyvenimo sąlygas (ES-SPGS) nuostatas, atliekami kasmet visose ES šalyse. Tyrimo tikslas – rengti visiškai palyginamą tarp ES šalių informaciją apie gyventojų pajamas, skurdo ir socialinės atskirties lygį ir sudėtį, ilgalaikį skurdą. Kad statistiniai duomenys atspindėtų pajamų pasiskirstymo ir skurdo bei socialinės atskirties lygio ir sudėties pokyčius, yra renkami dviejų tipų metiniai duomenys: „skerspjūvio“ ir „išilginio pjūvio“. „Skerspjūvio“ duomenys – duomenys, susiję su tam tikru laikotarpiu. „Išilginio pjūvio“ duomenys – duomenys, susiję su individualaus lygio pokyčiais bėgant laikui, periodiškai renkami per tam tikrą laikotarpį. Pajamų ir gyvenimo sąlygų tyrimas Lietuvoje atliekamas nuo 2005 m.

Duomenys apie namų ūkių išlaidas gaunami namų ūkio biudžetų tyrimu. Tokius tyrimus ES šalys atlieka įvairiai, dažniausiai kas metai. Šiuos duomenis ES statistikos agentūros "Eurostat" priklausomai nuo šalies per 1-4 metus apibendrina ir kas penkeri metai pateikia savo tinklalapyje. Naujausi apibendrinti duomenys yra 2005 m.

Namų ūkio tipas yra nustatomas pagal namų ūkio demografinę sudėtį. Skiriami šie tipai:

- vienas gyvenantis asmuo;
- vienas suaugęs asmuo su vaikais iki 18 metų;
- sutuoktinių pora be vaikų;
- sutuoktinių pora su vaikais iki 18 metų;
- kiti namų ūkiai su vaikais iki 18 metų. Šiam namų ūkių tipui priklauso namų ūkiai, kuriuos sudaro tėvai su vaikais iki 18 metų ir vyresniais, kelių kartų namų ūkiai su vaikais iki 18 metų, seneliai su anūkais iki 18 metų ir pan.;
- kiti namų ūkiai be vaikų iki 18 metų [42, p.215].

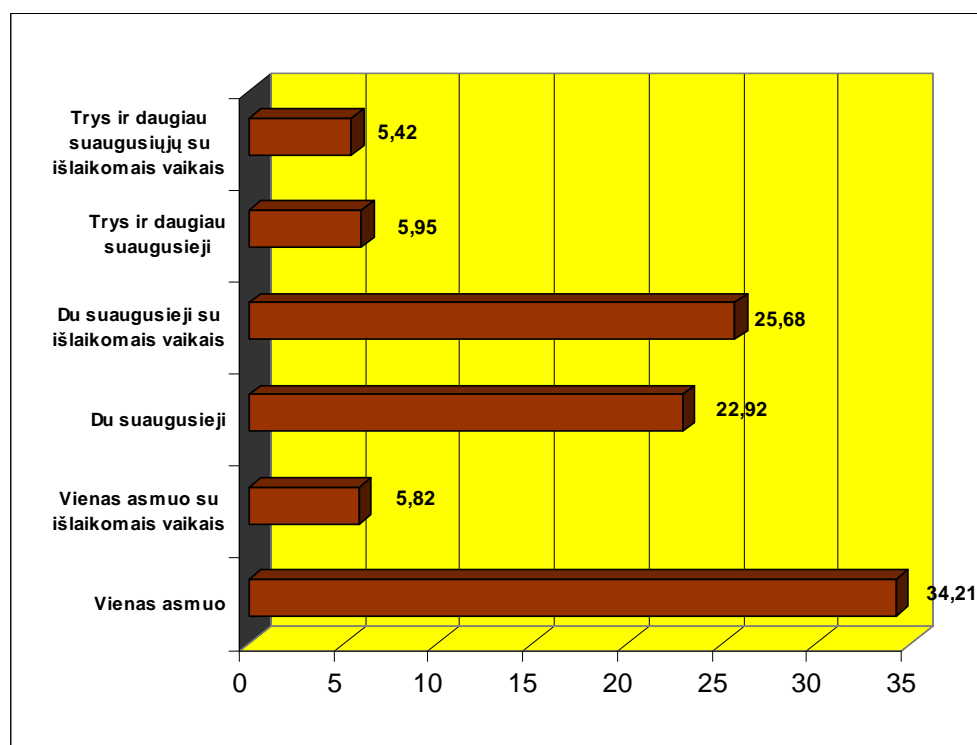
Panagrinėkime, kokių namų ūkių tipų daugiausia yra ES šalyse. Pagal agentūros "Eurostat" pateiktą naujausią informaciją ES šalyse daugiausia yra namų ūkių, susidedančių iš dviejų suaugusiųjų (28,3 proc.), vieno asmens (27,67 proc.) ir dviejų suaugusiųjų su išlaikomais vaikais

(24,81 proc.). Lygindami dvidešimt septyniose ES šalyse esančius namų ūkius (9 priedas) matome, kad:

12 šalių dažniausiai yra namų ūkiai, susidedantys iš vieno asmens (Suomijoje tokie namų ūkiai sudaro net 40,08 proc.);

9 šalyse dažniausiai yra sutinkami namų ūkiai, susidedantys iš dviejų suaugusiųjų su išlaikomais vaikais (didžiausia dalis tokių ūkių iš ES šalių yra Maltoje – 38,9 proc.);

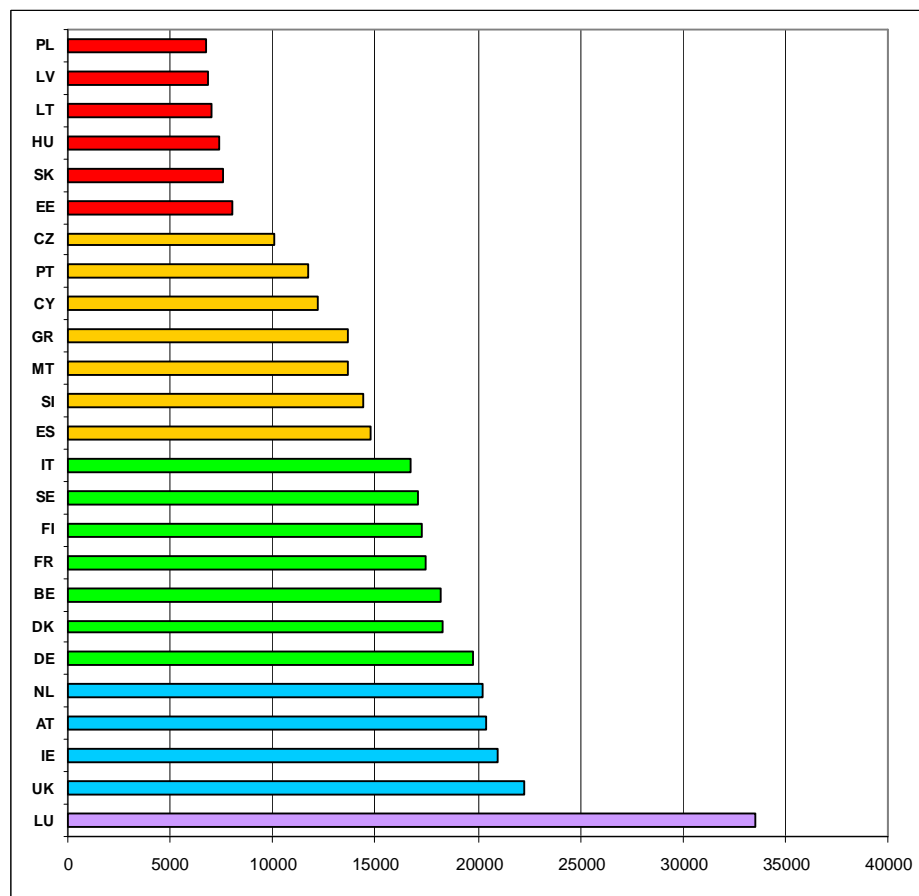
5 šalyse dažniausiai yra sutinkami namų ūkiai, susidedantys iš dviejų suaugusiųjų (didžiausia dalis tokių ūkių iš ES šalių yra Čekijoje – 32,38 proc.).

11 pav. Lietuvos namų ūkių tipų pasiskirstymas, proc.

Šaltinis: [25]

Kaip jau buvo minėta svarbus gyvenimo lygio rodiklis yra namų ūkio pajamos. Pagal šį rodiklį aiškūs lyderis vėl Liuksemburgas (33 539 PGS vienam asmeniui), didelės vidutinės namų ūkio pajamos vienam asmeniui dar yra Jungtinėje Karalystėje (22 264 PGS), Airijoje (20 978 PGS), Austrijoje (20 377 PGS), Nyderlanduose (20 197 PGS). Žemos vidutinės pajamos – Lenkijoje (6 763 PGS), Latvijoje (6 822 PGS), Lietuvoje (7 037 PGS), Vengrijoje (7 369 PGS), Slovakijoje (7 590 PGS), Estijoje (8 068 PGS). Visų ES šalių gyventojų vidutinės disponuojamos pajamos parodytos 12 paveiksle.

12 pav. Vidutinės disponuojamos pajamos vienam asmeniui 2007 m., išreikštos PGS¹

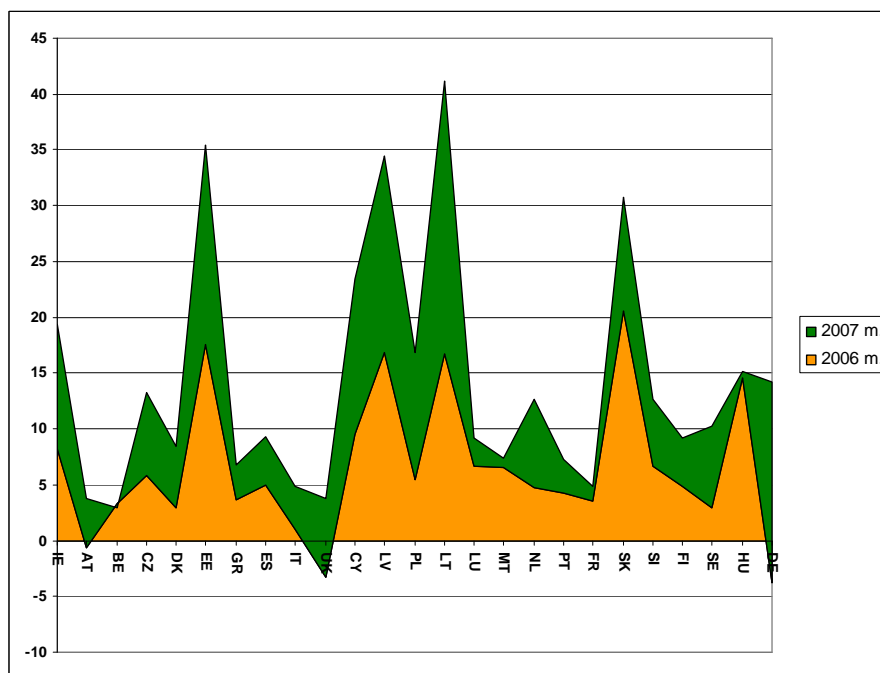
Šaltinis: sudaryta autoriaus, remiantis [25]

Išnagrinėjus vidutinių disponuojamų pajamų dinamiką (10 priedas), galime matyti, kad labiausiai per 2006-2007 m. disponuojamos pajamos vienam asmeniui išreikštos PGS padidėjo Lietuvoje 45,3 proc. (16,7 proc. per 2006 m. ir 24,5 proc. per 2007 m.), Estijoje 38,6 proc. (17,5 proc. per 2006 m. ir 17,9 proc. per 2007 m.), Latvijoje 37,4 proc. (16,7 proc. per 2006 m. ir 24,5 proc. per 2007 m.) ir Slovakijoje 32,8 proc. (16,7 proc. per 2006 m. ir 24,5 proc. per 2007 m.). Visos šios šalys priklauso šalių grupei, kuriose disponuojamos pajamos vienam asmeniui yra mažiausios tarp ES šalių, ir, nepaisant išpūdingų pajamų augimo tempų, jos pagal šį rodiklį dar labai atsilieka nuo kitų ES šalių. Tokį spartų pajamų augimą galima laikyti kaip integracijos į ES pasekmę. Tačiau, kad būtų pasiektas vidutinis ES lygis dar prireiks nemažai laiko. Kaip matome, skirtumas tarp apatinės ir viršutinės grupės šalių vidutinių vieno asmens disponuojamų pajamų, išreikštų PGS, yra 3-4 kartai.

Pajamų augimo tempas nebuvo toks spartus visur. Pavyzdžiui, Belgijoje per šiuos metus disponuojamos pajamos vienam asmeniui išreikštos PGS padidėjo tik 3 proc., Jungtinėje Karalystėje – 3,5 proc., Austrijoje 3,7 proc. 2006 m. trijuose ES šalyse (Vokietijoje, Jungtinėje

¹ Dvidešimt penkių valstybių, eurostat nepateikia duomenų apie Bulgarijos ir Rumunijos gyventojų vidutines pajamas.

Karalystėje ir Austrijoje) buvo užfiksuotas net disponuojamų pajamų, tenkančių vienam asmeniui, išreikštų PGS sumažėjimas. Visų šalių vidutinių disponuojamų pajamų, tenkančių vienam asmeniui, išreikštų PGS, pokytis pavaizduotas 13 pav.

13 pav. Vidutinių disponuojamų pajamų vienam asmeniui, išreikštų PGS, pokytis 2006-2007 m.

Šaltinis: sudaryta autoriaus, remiantis [25]

Didžiausia dalis gyventojų visose ES šalyse (nuo 30 proc. Latvijoje iki 47 proc. Kipre) gyvena namų ūkiuose, susidedančiuose iš dviejų suaugusiųjų su išlaikomais vaikais (11 priedas).

Panagrinėsiu, kaip pasiskirsčiusios pajamos pagal namų tipą apskaičiuodamas Gini koeficientą, kuris yra būdas išreikšti nelygybę skaičiumi. Šį koeficientą apskaičiuoju taip:

- sudarau variacinę eilutę pagal vidutines pajamas vienam asmeniui;

Airijos atveju:

<i>Namų ūkio tipas</i>	<i>Vienas asmuo su išlaikomais vaikais s</i>	<i>Vienas asmuo</i>	<i>Trys ir daugiau suaugusiųjų su išlaikomais vaikais</i>	<i>Du suaugusieji su išlaikomais vaikais</i>	<i>Du suaugusieji</i>	<i>Trys ir daugiau suaugusieji</i>
<i>Dalis tarp visų žmonių, proc.</i>	10	8	15	40	16	11
<i>Vidutinės pajamos vienam asmeniui, PGS</i>	12720	16584	19662	22315	23253	25305

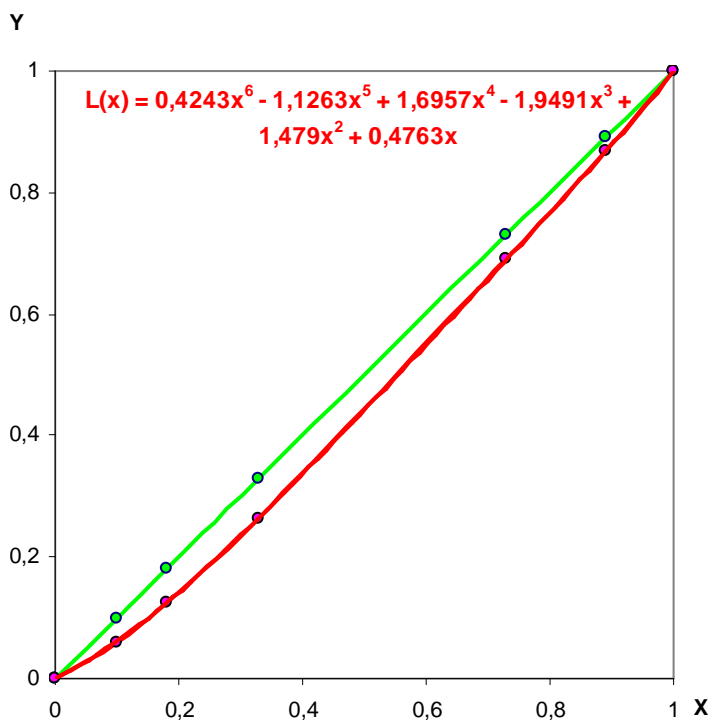
- suskaičiuoju sukauptus dažnius gyventojų dalies ir pajamų;

Airijos atveju:

<i>Gyventojų dalis</i>	0,1	0,18	0,33	0,73	0,89	1
<i>Pajamų dalis</i>	0,0606	0,124	0,264	0,69	0,867	1

➤ koordinačių ašyse atidedu taškus, kurių abscisės yra pajamų dalis, o ordinatės gyventojų dalis, šiuos taškus sujungiu ir Microsoft Excel pagalba randu šią kreivę nusakančią lygtį (Lorenz kreivės lygtį);

Airijos atveju:

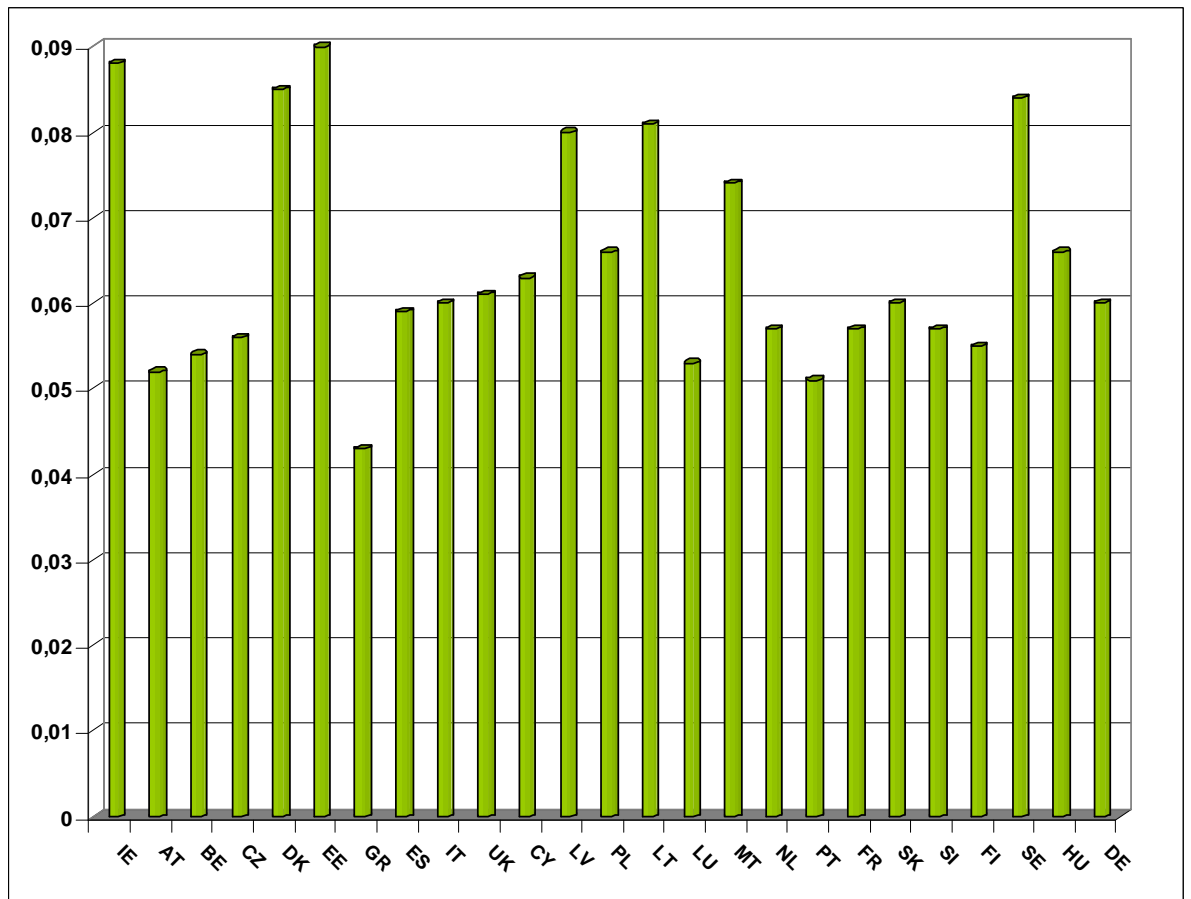
➤ pasinaudodamas formule $G = 1 - 2 \int_0^1 L(x) dx$, kur $L(x)$ – Lorenz kreivės lygtis, randu Gini koeficientą.

Airijos atveju:

$$G \approx 1 - 2 \int_0^1 (0,4243x^6 - 1,1263x^5 + 1,6957x^4 - 1,9491x^3 + 1,479x^2 + 0,4763x) dx =$$

$$= 1 - 2 \cdot (0,4243 - 1,1263 + 1,6957 - 1,9491 + 1,479 + 0,4763) \approx 0,088.$$

Visų šalių skaičiavimai pateikti 15 priede, o grafiškai pavaizduoti 14 pav.

14 pav. Gini koeficientas vidutinių disponuojamų pajamų pasiskirstymo pagal namų ūkių tipą

Šaltinis: apskaičiuota autoriaus, remiantis [25]

Iš 14 pav. grafiškai pateikto apskaičiuoto vidutinių disponuojamų pajamų pasiskirstymo pagal namų tipą Gini koeficiento matoma, kad pajamos tarp skirtingų namų ūkių tipų labiausiai nelygios yra Estijoje, Airijoje, Danijoje, Švedijoje, Lietuvoje ir Latvijoje. O mažiausiai nelygios – Graikijoje, Portugalijoje, Austrijoje, Liuksemburge, Belgijoje.

Namų ūkį sudarantys individai skirstomi pagal:

- amžių;
- išsilavinimą;
- lytį;
- užsiėmimą.

Plačiau panagrinėjus, kaip pasiskirsčiusios pajamos pagal amžių ir išsilavinimą (12-13, 16-17 priedai), galima teigti (rezultatai pateikti 2 lentelėje), kad pagal amžių pajamos labiausiai nelygios yra Estijoje, Švedijoje ir Danijoje, o mažiausiai nelygios Slovėnijoje, Lenkijoje ir Belgijoje.

Pajamų pasiskirstymas pagal amžių ir išsilavinimą 2007 m.²

Eil. Nr.	Šalis	G1	P ₂₅₋₄₉ / P ₁₈₋₂₄	P ₆₅ / P ₂₅₋₄₉	G2	I ₂ / I ₁	I ₃ / I ₁
1.	Airija	0,062	1,15	0,71	0,148	1,328	1,831
2.	Austrija	0,045	1,08	0,87	0,099	1,271	1,611
3.	Belgija	0,041	1,14	0,75	0,117	1,213	1,618
4.	Čekija	0,053	1,08	0,76	0,11	1,264	1,745
5.	Danija	0,079	1,27	0,64	0,087	1,179	1,459
6.	Estija	0,086	1,08	0,72	0,131	1,32	1,824
7.	Graikija	0,051	1,12	0,78	0,143	1,302	1,937
8.	Ispanija	0,056	1,11	0,75	0,124	1,251	1,664
9.	Italija	0,055	1,15	0,8	0,114	1,318	1,888
10.	Jungtinė Karalystė	0,058	1,22	0,71	0,154	1,44	2,051
11.	Kipras	0,074	1,05	0,59	0,147	1,398	1,878
12.	Latvija	0,057	1,06	0,8	0,151	1,363	2,021
13.	Lenkija	0,04	1,16	0,9	0,175	1,263	2,229
14.	Lietuva	0,071	1,04	0,68	0,177	1,381	2,219
15.	Liuksemburgas	0,052	1,15	0,83	0,121	1,207	1,71
16.	Malta	0,051	0,98	0,8	0,067	1,275	1,579
17.	Nyderlandai	0,062	1,15	0,75	0,1	1,139	1,531
18.	Portugalija	0,061	1,07	0,73	0,081	1,504	2,523
19.	Prancūzija	0,049	1,16	0,82	0,076	1,065	1,378
20.	Slovakija	0,053	1,08	0,76	0,101	1,313	1,679
21.	Slovėnija	0,032	1,04	0,84	0,127	1,26	1,811
22.	Suomija	0,073	1,26	0,69	0,115	1,139	1,605
23.	Švedija	0,083	1,28	0,67	0,06	1,132	1,312
24.	Vengrija	0,047	1,11	0,87	0,135	1,249	1,883
25.	Vokietija	0,049	1,16	0,81	0,095	1,183	1,551

Šaltinis: apskaičiuota autoriaus, remiantis [25]

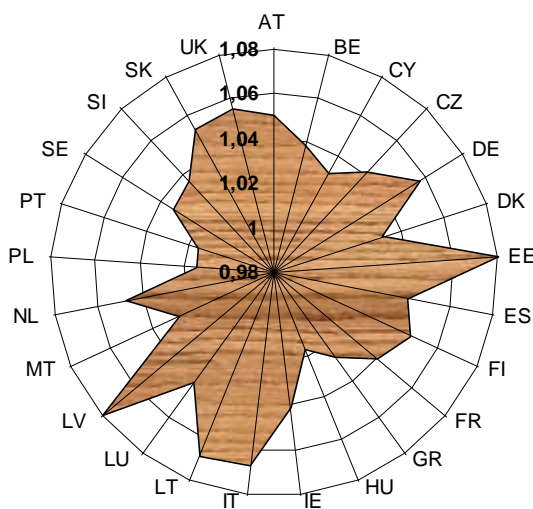
Lietuvos pensinio amžiaus žmonių vidutinės pajamos sudaro 68 proc. 24-49 metų amžiaus žmonių vidutinių pajamų. Didžiausias šis rodiklis Lenkijoje, kur pensinio amžiaus žmonių vidutinės pajamos sudaro 90 proc. 24-49 metų amžiaus žmonių vidutinių pajamų. Mažiausias Kipre – 59 proc. Lygindami 25-49 metų žmonių grupę su 18-24 metų grupe matome, kad beveik visose šalyse vyresnių žmonių pajamos yra didesnės. Didžiausi skirtumai yra Švedijoje – vidutiniškai 28 proc. didesnės pajamos, Danijoje – 27 proc., Suomijoje – 26 proc. Mažiausi skirtumai tarp pajamų yra Maltoje – vidutiniškai 2 proc., Lietuvoje ir Slovėnijoje – vidutiniškai 4 proc. Malta vienintelė šalis ES, kurioje 18-24 metų grupės žmonių pajamos didesnės nei 25-49 metų amžiaus grupės žmonių pajamos. Pagal išsilavinimą pajamos labiausiai skiriasi Lietuvoje, Lenkijoje ir Jungtinėje

² G1- Gini koeficientas vidutinių pajamų pasiskirstymo pagal amžių, G2- Gini koeficientas vidutinių pajamų pasiskirstymo pagal išsilavinimą; P₁₈₋₂₄ – 18-24 m. amžiaus grupės pajamų vidurkis, P₂₅₋₄₉ – 25-49 m. amžiaus grupės pajamų vidurkis, P₆₅ – 65 m. ir vyresnių amžiaus grupės pajamų vidurkis.

I₁ – vidutinės pajamos žmonių su I lygio išsilavinimu (neturi pradinio, pradinis, žemesnis nei vidurinis), I₂ – vidutinės pajamos žmonių su II lygio išsilavinimu (vidurinis, aukštesnysis), I₃ – vidutinės pajamos žmonių su I lygio išsilavinimu (aukštasis).

Karalystėje, o mažiausiai – Švedijoje, Maltoje, Prancūzijoje. Žmonių su aukštuoju išsilavinimu pajamos Lietuvoje vidutiniškai 2,22 karto didesnės už žmonių, neturinčių net vidurinio išsilavinimo. Galbūt, todėl lietuviai taip atkakliai siekia aukštojo mokslo. O, pavyzdžiui, Švedijoje, žmonių su aukštuoju išsilavinimu pajamos tik 1,3 didesnės už pajamas žmonių, neturinčių jokio, net vidurinio, išsilavinimo.

Lyginant pagal lytį (14 priedas) matome, kad visuose ES šalyse moterų yra daugiau negu vyrų, tačiau vyrų vidutinės pajamos vidutiniškai 4,3 proc. didesnės už moterų. Mažiausiai pajamos skiriasi Lenkijoje (1,4 proc.) ir Portugalijoje (1,5 proc.), labiausiai Latvijoje (7,9 proc.) ir Estijoje (8 proc.). Visų šalių vidutinių vyrų ir moterų pajamų santykis pateiktas 15 pav.

15 pav. ES šalių vidutinių vyrų ir moterų pajamų santykis

Šaltinis: sudaryta autoriaus, remiantis [25]

Didėjančios disponuojamos pajamos sudaro galimybę daugiau vartoti. Vartojimo išlaidos ir jų struktūra kartais geriau nei pajamos atspindi gyvenimo lygį. Pajamų lygis atskirais tarpsniais gali kisti, ypač tų namų ūkių, kurie gauna neregulias pajamas. Vartojimo išlaidos kasdieninio vartojimo prekėms paprastai daug nekinta.

Vartojimo išlaidos grupuojamos pagal Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos (EBPO) parengtą Individualaus vartojimo išlaidų pagal paskirtį klasifikatorių (angl. COICOP – Classification of Individual Consumption by Purpose) į 12 grupių:

- Maisto produktai ir nealkoholiniai gėrimai;
- Alkoholiniai gėrimai ir tabako gaminiai;
- Drabužiai ir avalynė;
- Būstas, vanduo, elektra, dujos ir kitas kuras;
- Būsto apstatymas, namų apyvokos įranga ir kasdieninė būsto priežiūra;
- Sveikatos priežiūra;

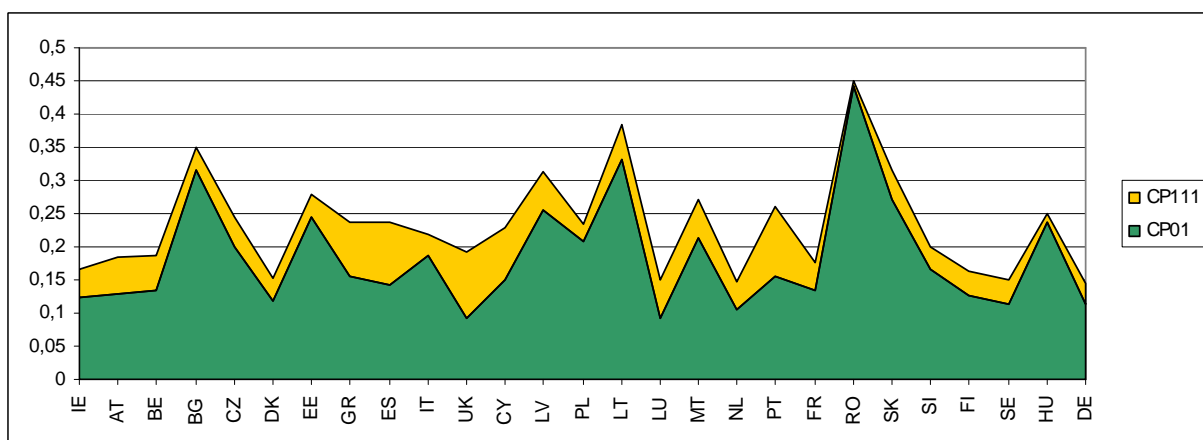

- Transportas;
- Ryšiai;
- Poilsis ir kultūra;
- Švietimas;
- Viešbučiai, kavinės ir restoranai;
- Įvairios prekės ir paslaugos [41].

Manoma, kad kuo mažesnė santykinė vartojimo išlaidų dalis skiriama maistui, tuo aukštesnis gyvenimo lygis šalyje. Šalių, kurių gyventojai “pravalgo” mažiau, gali didesnę dalį pajamų skirti kultūrai, poilsiui, švietimui, taupymui, investavimui ir pan.

Maisto produktai ir nealkoholiniai gėrimai priskiriami CP01 grupei. Maisto išlaidos patenka ir į CP11 grupę „Viešbučiai, kavinės ir restoranai“. Ši grupė skyla į dvi smulkesnes grupes: CP111 „Maitinimo paslaugos“ ir CP112 „Apgyvendinimo paslaugos“.

Lietuvos gyventojai vidutiniškai maistui ir nealkoholiniams gėrimams skiria 33,1 proc. visų savo išlaidų sumos, kai tuo tarpu Liuksemburgo, Jungtinės Karalystės gyventojų šios kategorijos išlaidos neviršija 10 proc. visų išlaidų. Blogesnė situacija iš ES narių tik Rumunijoje, kurios gyventojai maistui ir nealkoholiniams gėrimams skiria net 44,2 proc. išlaidų. Tačiau gyventojai maitinasi ne tik namie, bet dalį pinigų maistui išleidžia ir maitinimo įstaigose (valgyklose, kavinėse, restoranuose). Ypač daug CP111 grupės išlaidų patiria Portugalijos (10,5 proc. visų išlaidų), Jungtinės Karalystės (9,9 proc.), Ispanijos (9,52 proc.) ir Graikijos gyventojai (8,1 proc.). Susumavę šių dviejų kategorijų išlaidas, mes gauname ES šalių gyventojų išleidžiamų pinigų dalį maistui, skaičiuojant pinigus, išleistus valgyklose, kavinėse, restoranuose. Grafiškai šios išlaidos pavaizduotos 16 pav., o apskaičiuotos 18-19 priede.

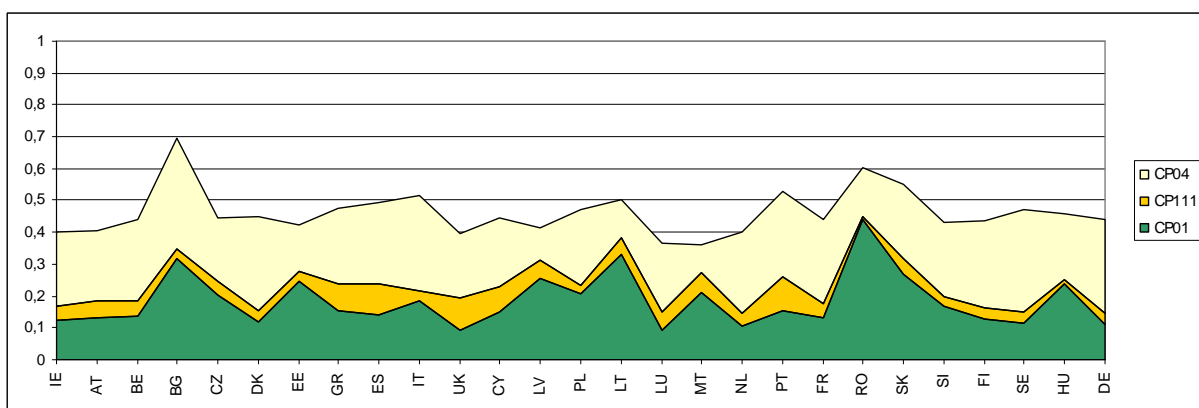
16 pav. Išlaidų dalis skirta maistui

Šaltinis: sudaryta autoriaus, remiantis [1, 2, 15, 25, 30, 31, 44, 53, 59, 70, 73]

Matome, kad ES šalių gyventojų išleidžiamų pinigų dalis maistui, skaičiuojant pinigus, išleistus valgyklose, kavinėse, restoranuose, taip pat didžiausia yra Rumunijoje - 44,9 proc., Lietuvoje - 38,3 proc. Bulgarijoje – 34,7 proc. Mažiausios šios išlaidos yra Vokietijoje - 14,6 proc., Nyderlanduose – 14,7 proc. ir Švedijoje – 14,9 proc. Kaip matome padėtis šalių rikiuotėje įtraukus ir išlaidas maitinimo įstaigose truputį pasikeitė, ypač šalių, kurios CP01 kategorijos išlaidoms skyrė mažai pinigų.

Tačiau be išlaidų maistui dar yra viena būtinų išlaidų kategorija. Tai išlaidos būstui, vandeniui, elektrai, dujoms ir kitam kurui. Galima sakyti, kad išlaidų dalis, kuri lieka iš visų išlaidų atėmus CP01, CP111 ir CP04 kategorijos išlaidas, yra skiriama aukštesniems žmogaus poreikiams tenkinti. Išlaidos maistui, būstui, vandeniui, elektrai, dujoms ir kitam kurui yra privalomos, kad žmogus patenkintų savo fiziologinius ir saugumo poreikius, t.y. išgyventų. Todėl galima teigti, kad šis išlaidų likutis gerai atspindi gyvenimo lygį, kuo jis didesnis, tuo daugiau savo aukštesnių poreikių gali įgyvendinti žmogus, tuo aukštesnis gyvenimo lygis šalyje.

ES šalyse didžiausia dalis kitoms išlaidoms, atėmus minėtas CP01, CP111 ir CP04 kategorijos išlaidas, lieka Maltos (63,7 proc.), Liuksemburgo (63,6 proc.) ir Jungtinės Karalystės gyventojams (60,2 proc.). Mažiausiai: Bulgarijos – 30 proc., Rumunijos – 39,5 proc. ir Slovakijos -45,1 proc. Grafiškai visų šalių gyventojų išlaidų vidurkis kitoms reikmėms pavaizduotos 17 pav.

17 pav. Išlaidų dalis skirta maistui, būstui, vandeniui, elektrai, dujoms ir kitam kurui

Šaltinis: sudaryta autoriaus, remiantis [1, 2, 15, 25, 30, 31, 44, 53, 59, 70, 73]

Tiesa, lyginti šalių išlaidų struktūrą kol kas galima tik su tam tikromis išlygomis, nes šiek tiek skiriasi jų skaičiavimo metodika. Daugelyje ES kraštų skaičiuojama sąlyginė būsto renta (t.y. kiek teoriškai tektų mokėti už būsto nuomą, jei reiktų tai daryti), todėl išlaidų kitoms reikmėms procentinė išraiška pasikeičia. Lietuvoje, kur gana didelė dalis žmonių gyvena kaime, statistiką taip

pat koreguoja aplinkybė, jog nuosavus ūkius turintieji daug maisto produktų pasigamina patys. Toji dalis yra įvertinama pinigais ir pridedama prie maistui skiriamos išlaidų dalies.

Nagrinėjat ES šalių gyvenimo lygį pagal BVP, tenkantį vienam gyventojui, išlaidas, pajamų pasiskirstymą rezultatai buvo panašūs. Detaliau ši priklausomybė bus nagrinėta antros dalies trečiame skyriuje. Dabar išsamiau panagrinėkime Lietuvos gyventojų pajamas ir išlaidas 2004-2008 m. Tam panaudosime duomenis iš Lietuvos statistikos departamento namų ūkio pajamų ir išlaidų bei namų ūkio biudžeto tyrimų. Vidutinės disponuojamosios pajamos ir vartojimo išlaidos tuo laikotarpiu pateiktos 3 lentelėje.

3 lentelė

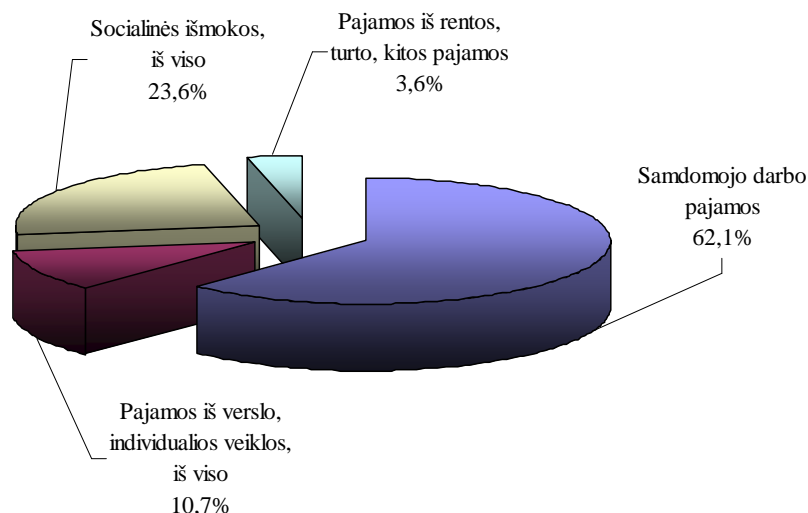
Vidutinės pajamos ir išlaidos vienam Lietuvos gyventojui

Metai	Vidutinės disponuojamosios pajamos litais	Vidutinės vartojimo išlaidos litais
2004 m.	495,8	512,3
2005 m.	579,7	578,1
2006 m.	680,8	651,5
2007 m.	859,3	748,8
2008 m.	986,8	793,9

Šaltinis: sudaryta autoriaus, remiantis [41, 52, 53, 54, 55]

Lietuvos gyventojų vidutinės pajamos nuo 2004 m. kasmet didėjo nuo 15 iki 26 proc. ir 2008 m. buvo beveik dvigubai didesnės nei 2004 m (20 - 23 priedas). Lietuvos gyventojai taip pat disponavo natūrinėmis pajamomis, kurios vidutiniškai per šį laikotarpį sudarė 64,7 litų. Lietuvos gyventojų vidutinės vartojimo išlaidos didėjo mažiau: 2005-2007 m. nuo 13 iki 15 proc., o 2008 m. 6 proc.

Didžiąją dalį vidutinių gyventojų disponuojamų pajamų 2004-2008 m. sudarė samdomojo darbo pajamos. Tokios pajamos per šį laikotarpį sudarė vidutiniškai 59,3 proc. visų disponuojamų pajamų. Kitą didelę dalį vidutinių gyventojų disponuojamų pajamų 2004-2008 m. sudarė socialinės išmokos. Jos per šį laikotarpį vidutiniškai sudarė 22,5 proc. visų disponuojamų pajamų. Pajamos iš verslo, individualios veiklos bei pajamos iš rentos, turto, kitos pajamos per šį laikotarpį vidutiniškai sudarė atitinkamai 12,7 ir 5,4 proc. visų disponuojamų pajamų. Nagrinėjant, kaip keitėsi disponuojamų pajamų struktūra per 2004-2008 m., matome pajamų iš verslo, individualios veiklos bei pajamų iš rentos, turto, kitų pajamų dalies mažėjimą ir samdomojo darbo pajamų dalies didėjimą disponuojamų pajamų struktūroje. Taip atsitiko todėl, kad per 2004-2008 m. samdomojo darbo pajamų ir socialinių išmokų didėjimas (per šį laikotarpį išaugo atitinkamai 2,23 ir 1,98 karto) buvo spartesnis nei pajamų iš verslo, individualios veiklos (padidėjo 1,53 karto) bei pajamų iš rentos, turto, kitų pajamų didėjimą (1,04 karto, t.y. beveik nepasikeitė per šį laikotarpį). 2008 metų Lietuvos gyventojų vidutinių pajamų struktūra pavaizduota 18 pav.

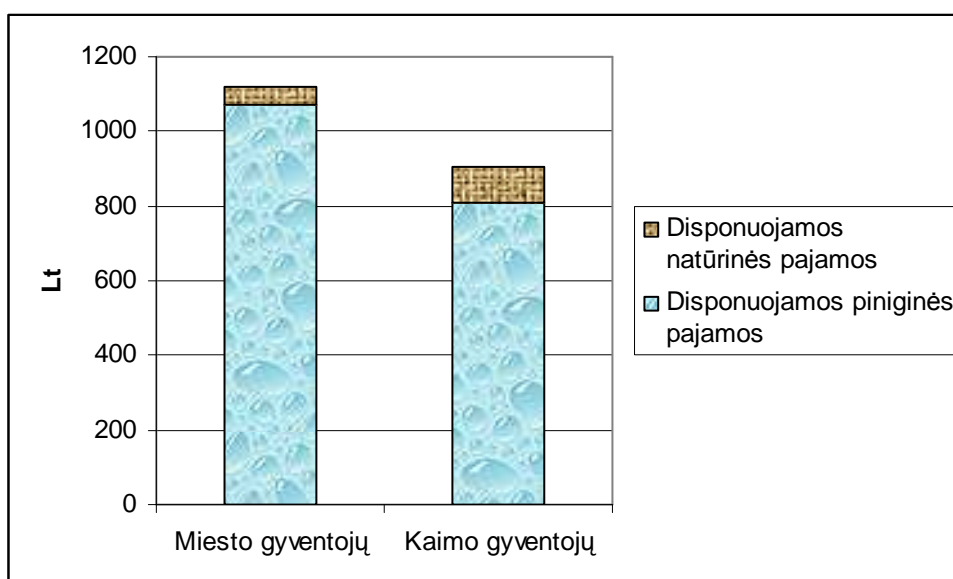

18 pav. Lietuvos gyventojų 2008 m. disponuojamų pajamų struktūra

Šaltinis: sudaryta autoriaus, remiantis [41]

Yra labai ryškūs skirtumai tarp miesto ir kaimo gyventojų pajamų struktūros. 2004-2008 m. samdomojo darbo pajamos vidutiniškai sudarė 67,2 proc. miesto gyventojų disponuojamų pajamų ir tik 38,6 proc. kaimo gyventojų vidutinių disponuojamų pajamų. Socialinės išmokos sudarė atitinkamai 19,8 ir 29,7 proc., pajamos iš verslo, individualios veiklos – 7 ir 28 proc., o pajamos iš rentos, turto, kitos pajamos – 6 ir 3,7 proc.

2008 m. vidutinės disponuojamos piniginės ir natūrinės pajamos miesto ir kaimo gyventojų pavaizduotos 19 pav.

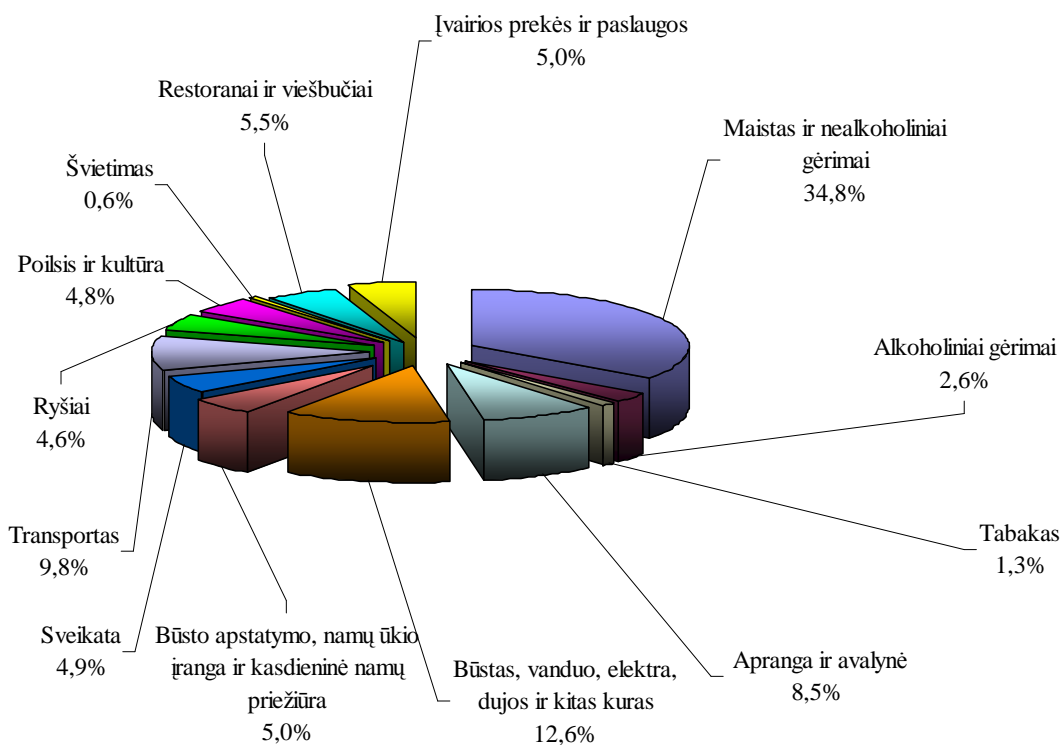

19 pav. Miesto ir kaimo gyventojų disponuojamos piniginės ir natūrinės pajamos 2008 m.

Šaltinis: sudaryta autoriaus, remiantis [41]

Matome, kad vidutinės bendros piniginės ir natūrinės kaimo gyventojų pajamos 2008 m. sudarė 904,1 Lt, o miesto 1117 Lt., t.y. kaimo gyventojų bendros disponuojamos pajamos 19 proc. mažesnės nei miesto gyventojų. Lygindami 2008 m. disponuojamas pajamas su 2004 m. matome, kad vidutinės disponuojamos piniginės pajamos tiek miesto, tiek kaimo gyventojų padidėjo 1,99 karto, vidutinės disponuojamos natūrinės pajamos miesto gyventojų sumažėjo 5 proc., kaimo gyventojų 21 proc. 2004 m. kaimo gyventojų bendros disponuojamos pajamos buvo taip pat 19 proc. mažesnės nei miesto gyventojų.

Plačiau panagrinėkime Lietuvos gyventojų pinigines ir natūrinės išlaidas. 2004-2008 m. vidutiniškai 35,4 proc. šių išlaidų Lietuvos gyventojai skyrė maistui ir nealkoholiniams gėrimams (neskaičiuojant pinigų, išleistų valgyklose, kavinėse, restoranuose). Vartojimo išlaidos būstui, kurui ir energijai sudarė 12,2 proc. visų išlaidų, transportui – 9,6 proc., aprangai ir avalynei – 8,7 proc., sveikatos priežiūrai – 5 proc., būsto apstatymui ir kasdieni priežiūrai – 5 proc., maitinimo ir apgyvendinimo paslaugoms – 4,9 proc., kultūrai ir laisvalaikiui – 4,9 proc., ryšių paslaugoms – 4,9 proc., alkoholiniams gėrimams – 2,46 proc., tabakui – 1,3 proc., švietimui – 0,88 proc. 2008 m. išlaidų struktūra pavaizduota 20 pav.

20 pav. Lietuvos gyventojų 2008 m. išlaidų struktūra

Šaltinis: sudaryta autoriaus, remiantis [41]

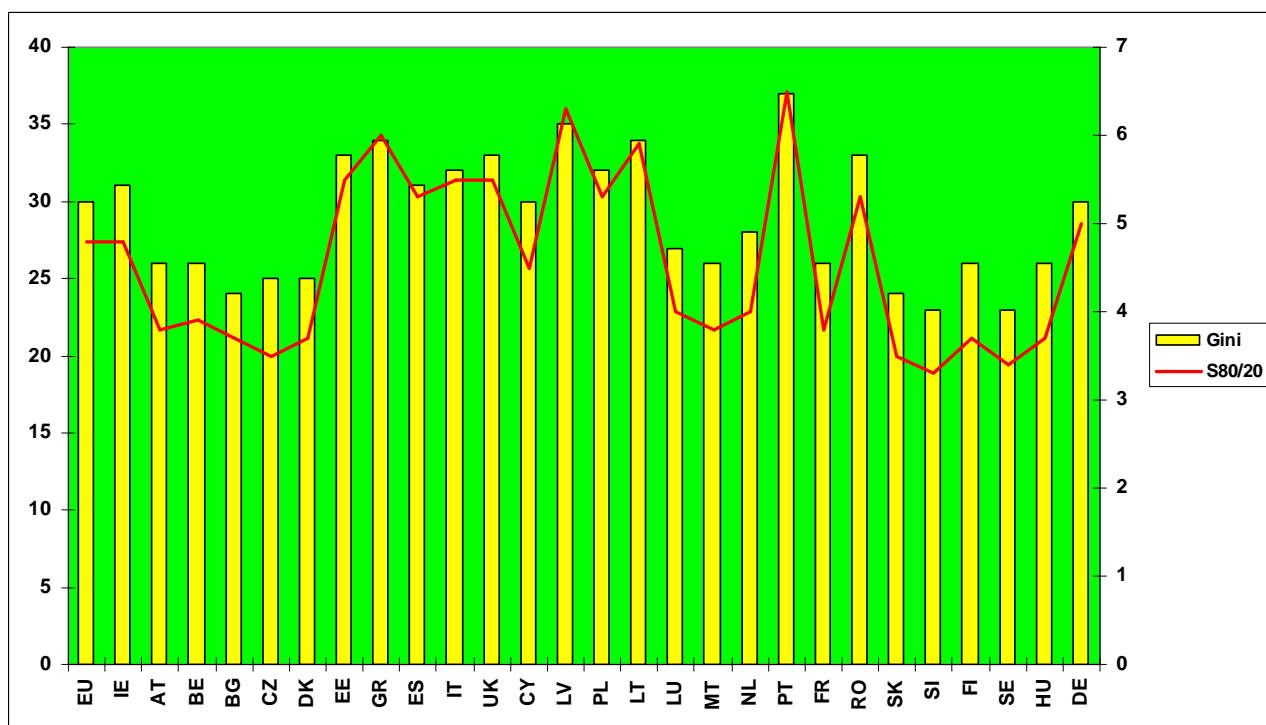
Lygindami 2004 m. išlaidas su 2008 m. išlaidomis matome (priedas), kad beveik visų tipų išlaidos padidėjo nuo 1,39 karto (maistui ir nealkoholiniams gėrimams) iki 2,1 (maitinimo ir apgyvendinimo paslaugoms. Nežymiai sumažėjo tik išlaidos švietimui.

2.2.3. Ekonominės nelygybės vertinimas pagal pajamas ir išlaidas

Nagrinėdamas ekonominę nelygybę analizuosiu gyventojų pajamų ir išlaidų pasiskirstymą. Gyventojų vidutinės pajamos ar išlaidos daug ko nepasako apie visų gyventojų gyvenimo lygį. Gali būti situacija, kai vienoje šalyje yra dideli skirtumai tarp gyventojų vidutinių pajamų ar išlaidų, o pajamų ar išlaidų vidurkis vienodas su šalies, kurioje tie skirtumai maži. Lygindami tik pagal vidurkį teigtume, kad šių šalių gyventojų gyvenimo lygis vienodas. Tačiau būtume neteisingi, nes šalies, kurioje yra didelė ekonominė nelygybė, dalies gyventojų gyvenimo lygis būtų labai aukštas, o dalis šios šalies gyventojų, galbūt, gyventų skurde. Todėl nagrinėjant gyvenimo lygį būtina nagrinėti pajamų ir išlaidų pasiskirstymą.

Ekonominei nelygybei matuoti yra daug nelygybės matų. Agentūra „Eurostat“ pateikia tik pagal pajamas apskaičiuotą Gini koeficientą ir viršutinio pajamų kvintilio santykį su apatiniu. Teorinėje dalyje buvo akcentuota, kad norint atlikti išsamius tyrimus reikia nagrinėti tiek pajamas, tiek išlaidas, nes duomenys apie pajamas ir išlaidas turi tiek privalumų, tiek ir trūkumų. Todėl norint gauti objektyvius rezultatus reikia nagrinėti abiejų tipų duomenis. Šiame skyriuje pateiksiu ekonominės nelygybės vertinimą pagal išlaidas, pritaikydamas A.B. Atkinson darbuose „The Luxembourg Income Study (LIS): past, present and future“ ir „Income distribution in Europe and United States“ naudojamą metodą. Pilnai pritaikyti šį metodą trukdo tai, kad agentūra „Eurostat“ pateikia išlaidų pasiskirstymą pagal pajamų kvintilius, o ne pagal išlaidų.

Pirmiausia palyginkime Gini koeficientus ir viršutinių kvintilių santykius su apatiniais pagal pajamas, kuriuos pateikia agentūra „Eurostat“. Šių rodiklių dinamika pateikta 24 priede, o grafiškai jie pavaizduoti 21 pav.

21 pav. Gini koeficientas ir S80/20³

Šaltinis: sudaryta autoriaus, remiantis [25]

Kaip matome 21 pav., lyginant ES šalis pagal Gini koeficientą, apskaičiuotą pagal pajamas, mažiausia ekonominė nelygybė yra Slovėnijoje, Švedijoje, Bulgarijoje, Slovakijoje, Čekijoje ir Danijoje. Didžiausia Portugalijoje, Latvijoje, Lietuvoje ir Graikijoje. Mažiausias skirtumas tarp 20 proc. gaunančių daugiausiai ir 20 proc. gaunančių mažiausiai vidutinių pajamų yra taip pat Slovėnijoje (3,3 karto), Švedijoje (3,4 karto), Slovakijoje ir Čekijoje (po 3,5 karto). Didžiausias šis santykis Portugalijoje – 6,5, Latvijoje – 6,3, Graikijoje – 6, Lietuvoje – 5,9.

Ekonominę nelygybę pagal išlaidas, kaip jau minėjau, tirsiau panaudodamas A.B. Atkinson taikytą metodą pajamų pasiskirstymo tyrimui [6, 7]. Pirmiausia suskaičiuoju išlaidų dalis pagal pajamų kvintilius (25 priedas). Po to suskaičiuoju sukauptas išlaidų dalis pagal šiuos kvintilius. Šios dalis pavaizduota 4 lentelėje.

4 lentelė

Sukauptų išlaidų dalis pagal pajamų kvintilius

	S ₂₀	S ₄₀	S ₆₀	S ₈₀
Čekija	18,4	35,3	52,8	74,5
Austrija	16,4	32,2	51,1	72,6
Nyderlandai	15,5	30,9	49,5	72
Ispanija	13	29,6	48,9	71,1
Prancūzija	13	29,5	48,9	71,3
Slovakija	13	29	48	69,7

³ Gini koeficientas ES, Bulgarijos, Rumunijos 2006 m., visų likusių šalių 2007 m. S80/20 pagal pajamas visų šalių 2007 m.

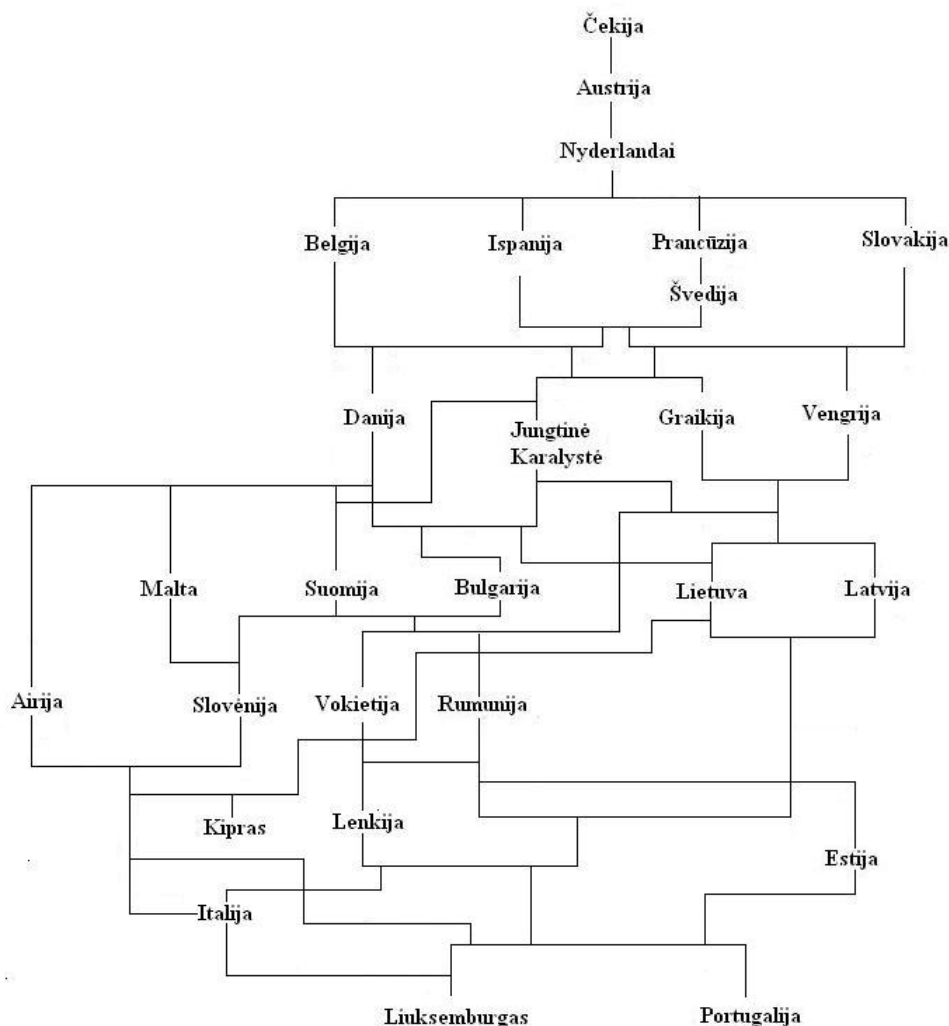
Švedija	12,9	28,6	48,2	71,1
Belgija	12,6	29,2	49	71,7
Vengrija	12,6	27,3	45,4	67,3
Graikija	12	26,8	44,7	67,7
Jungtinė Karalystė	11,9	27,1	45,5	68,5
Danija	11,1	26,2	46,6	70,6
Latvija	11,1	24,2	41,7	65
Bulgarija	10,7	25,9	45,3	68,4
Lietuva	10,7	24,8	43,5	67
Suomija	10,7	25,9	45,2	68,7
Rumunija	10,6	25,2	43,4	66,4
Estija	10,3	23,7	40,1	63,6
Vokietija	10,1	24,8	43,7	67
Airija	10	24,2	44,9	70,4
Lenkija	10	24	41,8	64,9
Malta	9,6	25,2	45,6	70,2
Slovėnija	8,9	24,3	43,5	67,7
Italija	8,8	22,5	40,1	62,5
Liuksemburgas	8,1	20,7	38	61,4
Kipras	8	22,5	42,5	66,5
Portugalija	8	21,3	39	62,5

Šaltinis: apskaičiuota autoriaus, remiantis [25]

S_{20} parodo išlaidų dalį, tenkančią 20 proc. mažiausiai uždirbančių šalies gyventojų, S_{40} parodo išlaidų dalį, tenkančią 40 proc. mažiausiai uždirbančių šalies gyventojų ir t.t. Šalys lentelėje išdėstytos pagal išlaidų dalį, tenkančią 20 proc. mažiausiai uždirbančių šalies gyventojų.

Deja, dėl to, kad nėra duomenų apie išlaidų pasiskirstymą pagal išlaidų kvintilius, negalėjau paskaičiuoti Gini koeficientą pagal pajamas ir atlikti ES šalių Lorenz kreivių palyginimą. Tačiau pasinaudodamas 4 lentelės duomenimis nubraižau sukauptų išlaidų dalių pagal pajamų kvintilius Hasse diagramą. Diagrama braižoma lyginant šalių S_{20} , S_{40} , S_{60} ir S_{80} . Jei šalies A, S_{20} , S_{40} , S_{60} ir S_{80} yra didesni už šalies B S_{20} , S_{40} , S_{60} ir S_{80} , tai iš šalies A nukreipiama žemyn einanti linija į šalį B. Jei bent vienas iš šalies A S_{20} , S_{40} , S_{60} ir S_{80} yra atitinkamai mažesnis už šalies B, tai tos šalys nėra sujungiamos žemyn einančia linija. Taigi linija, einanti nuo šalies A žemyn į šalį B reiškia, kad šalies išlaidų nelygybė pagal pajamų kvintilius yra toje šalyje mažesnė.

22 pav. Išlaidų nelygybės pagal pajamų kvintilius Hasse diagrama

Šaltinis: sudaryta autoriaus, remiantis [25]

Iš Hasse diagramos matyti, kad Lietuvoje išlaidų pasiskirstymo nelygybė pagal pajamų kvintilius yra geresnė nei Rumunijoje, Lenkijoje, Kipre, Estijoje, Italijoje, Liuksemburge, Portugalijoje. Latvijoje geresnė nei Estijoje, Italijoje, Liuksemburge, Portugalijoje. Estijoje geresnė nei Liuksemburge ir Portugalijoje.

Nors Lietuvos gyvenimo lygis po truputį artėja prie ES šalių vidutinio gyvenimo lygio, ne visi gyventojai tai pajunta, pasigirsta kalbų, kad Lietuvoje didėja ekonominė nelygybė. Atliksiu išlaidų nelygybės vertinimą, pasinaudodamas Lietuvos statistikos departamento duomenimis, kurie yra pateikti 22 priede. Kaip jau buvo minėta teorinėje dalyje, ekonominei nelygybei įvertinti nėra vieno geriausio metodo – kiekvienas metodas turi savų privalumų ir trūkumų. Aprėpti ekonominės nelygybės įvairiapusiškumą vienu indeksu yra sudėtinga. Skirtingi matai nevienodai reaguoja į pajamų perskirstymą visuomenės sluoksniuose, todėl Lietuvos gyventojų išlaidų pasiskirstymo nelygybę vertinsiu apskaičiuodamas bendrosios etropijos netolygumo matų klasės (su parametrais

$\alpha = 0; 1; 2$) indeksus, Atkinson klasės (su antipatijos parametrais $\varepsilon = 0,5; 1; 2$) indeksus, parametrinius Gini koeficientus (su nelygybės nemėgimo parametrais $k = 1,5; 2; 2,5$) bei Robin Hood indeksą (27-37 priedas).

Apskaičiuoti rezultatai pateikiami šioje lentelėje:

5 lentelė

Nelygybės rodiklių suvestinė

	2004 m.	2005 m.	2006 m.	2007 m.
$A_{0,5}$	0,077	0,084	0,088	0,091
A_1	0,149	0,159	0,167	0,172
A_2	0,27	0,285	0,295	0,304
$GE(0)$	0,07	0,075	0,079	0,082
$GE(1)$	0,07	0,076	0,081	0,083
$GE(2)$	0,602	0,631	0,658	0,667
$SG_{1,5}$	0,2094	0,2185	0,2262	0,2294
SG_2	0,3172	0,33	0,3391	0,3435
$SG_{2,5}$	0,3836	0,3978	0,4068	0,4121
Robin Hood indeksas	0,225	0,236	0,242	0,244

Šaltinis: apskaičiuota autoriaus, remiantis [52, 53, 54, 55]

Matome, kad ekonominė nelygybė skaičiuojant pagal išlaidas Lietuvoje tendencingai kasmet didėjo, tai parodo visi matai. Taip pat matome, kad labiau didėja koeficientai, kuriuose didesnis svoris suteiktas aukštesnėms išlaidoms. Tai reiškia, kad Lietuvoje labiau didėja atotrūkis viršutinėje dalyje.

Tarp Lietuvos namų ūkių mieste ir kaime yra didelis atotrūkis. Norėdami iširti šių dviejų grupių įtaką Gini koeficientui panaudosime teoremą apie Gini koeficiento išskaidomumą.

Pažymėkime Gini koeficientą tarp miesto gyventojų $G_{mm} = \frac{\sum_{i=1}^{n_m} \sum_{r=1}^{n_m} |x_{im} - x_{rm}|}{2n_m^2 \mu_m}$, tarp kaimo gyventojų

$G_{kk} = \frac{\sum_{i=1}^{n_k} \sum_{r=1}^{n_k} |x_{ik} - x_{rk}|}{2n_k^2 \mu_k}$, o tarp miesto ir kaimo gyventojų $G_{mk} = \frac{\sum_{i=1}^{n_k} \sum_{r=1}^{n_m} |x_{ik} - x_{rm}|}{n_k n_m (\mu_k + \mu_m)}$. čia n – imties

dydis, x_i – i-ojo elemento išlaidos, x_r – r-ojo elemento išlaidos, μ – aritmetinis išlaidų vidurkis, indeksas m reiškia, kad dydis miesto gyventojų, o indeksas k reiškia, kad dydis kaimo gyventojų.

Tada bendras Gini koeficientas pagal teoremą apie Gini koeficiento išskaidomumą bus:

$$G = p_k s_k G_{kk} + p_m s_m G_{mm} + (p_k s_m + p_m s_k) G_{mk} = G_{gv} + G_{tg},$$

kur p_k - kaimo gyventojų skaičiaus santykis su visais gyventojais $\left(\frac{n_k}{n}\right)$, s_k - kaimo gyventojų pajamų santykis su visų gyventojų pajamomis $\left(\frac{n_k \mu_k}{n \mu}\right)$, p_m - miesto gyventojų skaičiaus santykis su visais gyventojais $\left(\frac{n_m}{n}\right)$, s_m - miesto gyventojų pajamų santykis su visų gyventojų pajamomis $\left(\frac{n_m \mu_m}{n \mu}\right)$.

Pradžioje panagrinęsiu išlaidų pasiskirstymą tarp miesto gyventojų ir tarp kaimo gyventojų 2004-2007 m.. Atlikęs skaičiavimus (38 priedas) gaunu tokius rezultatus:

6 lentelė

Gini koeficientai pajamų pasiskirstymo tarp miesto ir kaimo gyventojų

	G_{mm}	G_{kk}
2004 m.	0,303	0,305
2005 m.	0,311	0,317
2006 m.	0,319	0,342
2007 m.	0,326	0,326

Šaltinis: apskaičiuota autoriaus, remiantis [41, 52, 53, 54, 55]

6 lentelėje pateikti rezultatai rodo, kad nelygybė tarp miesto gyventojų didėjo kasmet. Nelygybė tarp kaimo gyventojų 2004-2006 m. didėjo sparčiau nei tarp miesto, tačiau 2007 m. ji sumažėjo ir nelygybės tarp miesto bei nelygybė tarp kaimo gyventojų tapo panašios.

Dabar paanalizuokime kokią įtaką nelygybė tarp miesto gyventojų, nelygybė tarp kaimo gyventojų bei nelygybė tarp miesto ir kaimo gyventojų turėjo Lietuvos gyventojų nelygybei 2007 m. Turime, kad $G_{kk} = 0,326$, $G_{mm} = 0,326$. Apskaičiavęs Gini koeficientą tarp miesto ir kaimo gyventojų gaunu, kad $G_{mk} = 0,359$ (39 priedas). Įstatęs į bendrą Gini koeficiento formulę ir pritaikęs svorinius koeficientus (40 priedas) gaunu tokius rezultatus:

7 lentelė

Gini koeficiento išskaidymas

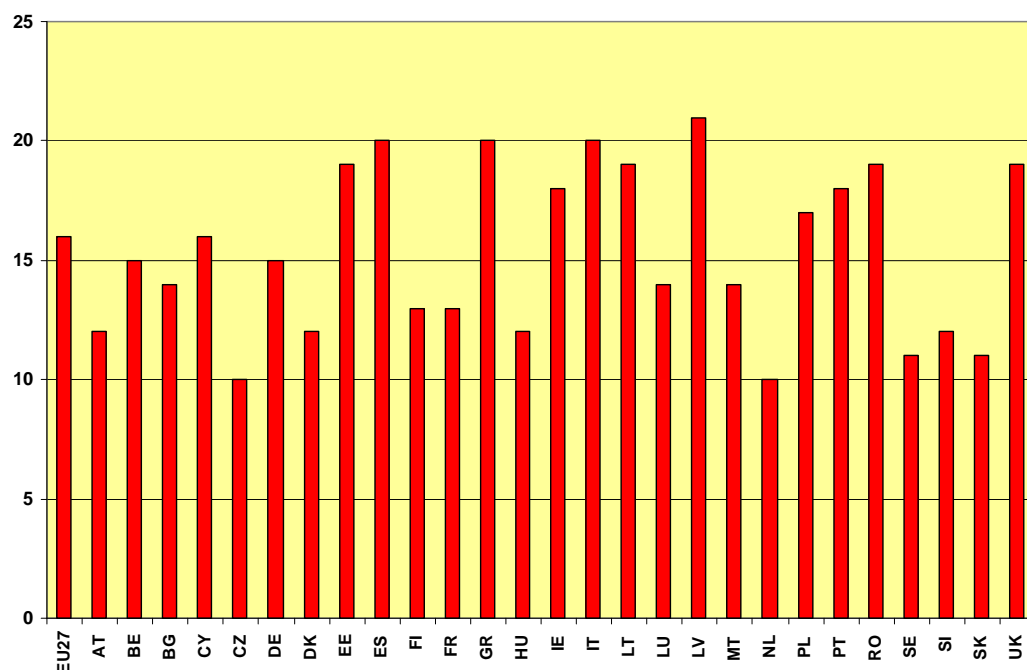
$p_k s_k G_{kk}$	$p_m s_m G_{mm}$	$(p_k s_m + p_m s_k) G_{mk}$	G
0,027	0,163	0,15	0,34
7,94 proc.	47,94 proc.	44,12 proc.	100 proc.

Šie rezultatai rodo, kad nelygė kaimo ūkiuose Gini koeficientą įtakojo apie 8 proc., nelygė miesto ūkiuose jį įtakojo apie 48 proc., nelygė tarp kaimo ir miesto namų ūkių Gini koeficientą įtakojo apie 44 proc.

2.2.4. Skurdo lygis ir gylis, skurdo lygio pokyčio priklausomybės nuo ekonominės nelygės pokyčio nagrinėjimas

Skurdo matai parodo, kuriai visuomenės daliai neužtikrinamas net minimalus gyvenimo lygis. Lyginant skirtingų šalių skurdą naudojami santykiniai skurdo rodikliai. Daroma prielaida, kad pasirinkti vidutiniai rodikliai atspindi šalies gyvenimo lygį. Santykinio skurdo riba apskaičiuojama kaip šalies gyventojų vidutinių pajamų (išlaidų) lyginamoji dalis, o už šią skurdo ribą mažesnes pajamas gaunantys gyventojai laikomi skurstančiais, nes neturi galimybių visapusiškai dalyvauti visuomenės gyvenime. Nors duomenų šaltiniai skiriasi, tokie skaičiavimai leidžia daryti tarptautinius palyginimus. Pagal Eurostato metodiką ES šalyse tarptautiniams palyginimams atlikti skurdo rizikos riba (lygis) apskaičiuojama kaip 60 procentų piniginių disponuojamųjų pajamų medianos.

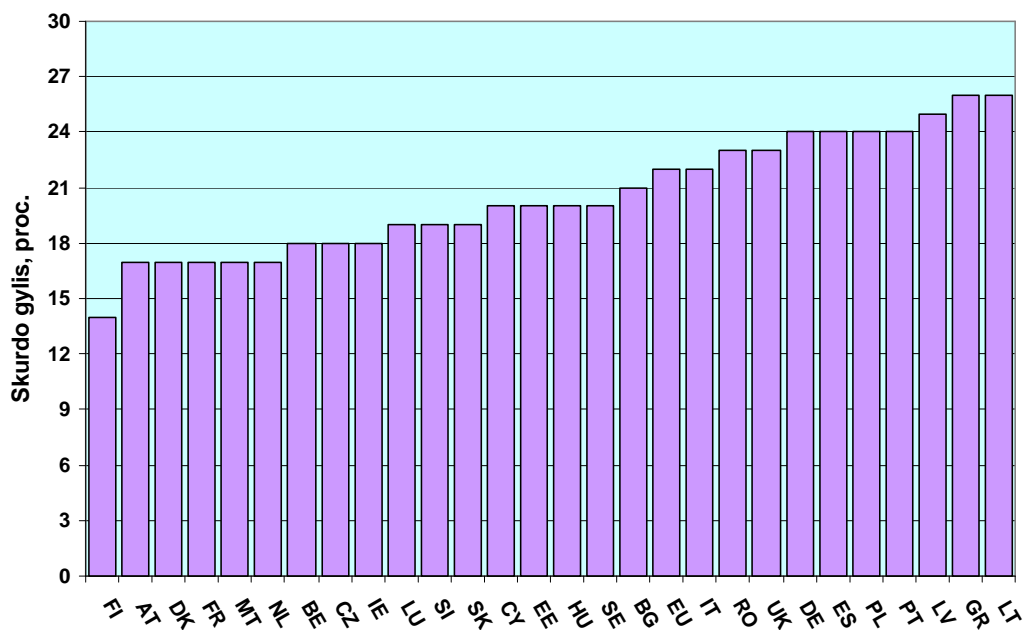
ES šalių skurdo rizikos lygis, apskaičiuotas kaip 60 procentų piniginių disponuojamųjų pajamų medianos su socialinėmis išmokomis, 2007 m. didžiausias buvo Latvijoje (21 proc. šios šalies gyventojų gyvena žemiau šios ribos), Ispanijoje, Graikijoje, Italijoje (po 20 proc.). Mažiausias šis rodiklis buvo Nyderlanduose, Čekijoje (tik po 10 proc. šių šalių gyventojų gyvena žemiau šios ribos). Lietuvoje žemiau skurdo rizikos ribos gyveno 19,1 proc. gyventojų. Visų šalių skurdo rizikos lygiai pateikti 23 pav.

23 pav. Skurdo rizikos lygis ES šalyse 2007 m.

Šaltinis: sudaryta autoriaus, remiantis [25]

Panagrinėkime kitą skurdo rodiklį - skurdo gylį, kuris atskleidžia, kaip labai gyventojai nuskurdę. 2007 m. skurdo rizikos gylis mūsų šalyje buvo 25,7 proc. Tai reiškia, kad skurstančiųjų pajamos buvo vidutiniškai 25,7 proc. mažesnės už skurdo rizikos ribą. Skurdo rizikos riba apskaičiuota kaip 60 procentų disponuojamųjų pajamų medianos, 2007 m. Lietuvoje buvo 566 Lt. Visų ES šalių skurdo gylis 2007 m. pateikiamas 24 pav.

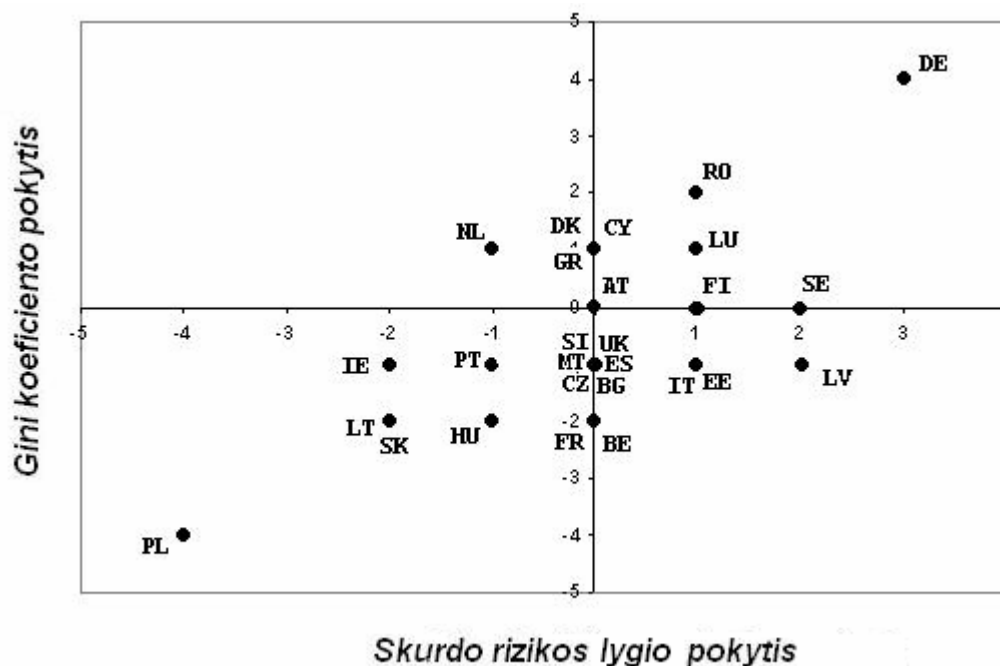
24 pav. ES šalių skurdo rizikos lygis, 2007 m.

Šaltinis: sudaryta autoriaus, remiantis [25]

Kaip matyti iš 24 pav. Lietuvoje ir Graikijoje skurdo gylys 2007 m. buvo didžiausias tarp ES šalių. Geriausias šis rodiklis Suomijoje – 14 proc.

Pagal namų ūkio sudėtį Lietuvoje dažniausiai atsidurti skurde rizikuoja vieniši asmenys (49,5 proc.) taip pat asmenys, gyvenantys namų ūkiuose, susidedančiuose iš vieno suaugusio asmens ir išlaikomų vaikų (41,5 proc.) ir dviejų suaugusių asmenų su trimis ar daugiau vaikų (38,2 proc.). Tačiau skurdas Lietuvoje yra visų pirma kaimo gyventojų problema. Tai pastebima ištyrus kaimo gyventojų vartojimo išlaidas ir pajamas bei palyginus jas su miesto gyventojų išlaidomis ir pajamomis. Skurdo rizikos lygis kaime per 2005-2007 metus svyravo nuo 34,6 iki 32,2, kai tuo tarpe mieste - nuo 13,5 iki 12,7 proc. Į kaimo gyventojus turėtų būti nukreiptas pagrindinis valstybės, visuomenės dėmesys bei priemonės, nes sutvarkius žemės ūkio sferą, Lietuvos padėtis skurdo atžvilgiu žymiai pagerėtų.

Egzistuoja ryšys tarp skurdo rizikos lygio ir Gini koeficiento. Tai gerai atsispindi 25 pav., kuriame pavaizduotas ES šalių šių rodiklių pokytis per 2006-2007 m.⁴

25 pav. Skurdo rizikos lygio ir Gini koeficiento pokytis 2006-2007 m., punktais

Šaltinis: sudaryta autoriaus, remiantis [25]

Tik 4 atvejuose iš 27 užfiksuotas priešingas skurdo rizikos lygio ir Gini koeficiento pokytis (Nyderlanduose, Airijoje, Estijoje ir Latvijoje). Iš 25 pav. matyti, kad didžiausi teigiami pokyčiai šių rodiklių buvo Lenkijoje (skurdo rizikos lygis ir Gini koeficientas sumažėjo po 4 punktus),

⁴ Bulgarijos ir Rumunijos pokytis per 2006 m.

Lietuvoje, Slovakijoje (skurdo rizikos lygis ir Gini koeficientas sumažėjo po 2 punktus), Vengrijoje (skurdo rizikos lygis sumažėjo 1 punktu, Gini koeficientas sumažėjo 2 punktais) ir Airijoje (skurdo rizikos lygis sumažėjo 2 punktais, Gini koeficientas sumažėjo 1 punktu). Vokietijoje, Rumunijoje ir Liuksemburge abu rodikliai per šį laikotarpį pablogėjo. Vokietijos skurdo rizikos lygis padidėjo 3 punktais, Gini koeficientas padidėjo 4 punktais. Rumunijos skurdo rizikos lygis padidėjo 1 punktu, Gini koeficientas - 2 punktais. Liuksemburgo skurdo rizikos lygis padidėjo 1 punktu, Gini koeficientas - 1 punktu. Vienintelė šalis, kurioje per šį laikotarpį šie rodikliai nepasikeitė buvo Austrija.

Pažymėtina, kad santykinės skurdo ribos skaičiavimas tik subjektyviai palygina ES šalių gyventojų skurdą, nes aukšto gyvenimo lygio šalyse žemiau santykinio skurdo ribos esantys gyventojai, nors ir turintys gerokai mažesnes galimybes savo poreikiams tenkinti nei likusioji visuomenės dalis, pagal savo poreikių tenkinimo galimybės lenkia žemo gyvenimo lygio šalių gyventojus, esančius aukščiau santykinio skurdo ribos.

2.3. Ekonominių rodiklių, apibūdinančių gyvenimo lygį, tarpusavio priklausomybės tyrimas ir šalių reitingavimas pagal vidutinį gyvenimo lygį

Ekonominių rodiklių, apibūdinančių gyvenimo lygį, tarpusavio priklausomybę tirsiau panaudodamas koreliacinę analizę. Ji atsako į klausimą, ar yra ryšys tarp požymių, kokia jo kryptis ir stiprumas. Koreliacinis ryšys užrašomas lygtimi $Y=F(x)+\varepsilon$, kur ε – atsitiktinė dedamoji. Kai yra koreliacinis ryšys, funkcija $Y=F(x)$ vadinama regresijos lygtimi (modeliu), o jos koeficientai – regresijos koeficientais [12, p.32].

Koreliacijos koeficientas nusako regresinės lygties kintamųjų ryšio stiprumą. Jis apskaičiuojamas taip:

$$r(x, y) = \frac{\sum_{i=1}^n (x_i - \bar{x})(y_i - \bar{y})}{\sqrt{\sum_{i=1}^n (x_i - \bar{x})^2 \sum_{i=1}^n (y_i - \bar{y})^2}} = \frac{n \sum_{i=1}^n x_i y_i - \sum_{i=1}^n x_i \sum_{i=1}^n y_i}{\sqrt{\left(n \sum_{i=1}^n x_i^2 - \left(\sum_{i=1}^n x_i \right)^2 \right) \cdot \left(n \sum_{i=1}^n y_i^2 - \left(\sum_{i=1}^n y_i \right)^2 \right)}}$$

Koreliacijos koeficientas yra skaičius kintantis nuo -1 iki +1. Sakoma, kad tarp kintamųjų yra:

- labai silpnas ryšys, jei $|r| \leq 0,3$;
- silpnas ryšys, jei $-0,5 < r \leq -0,3$ arba $0,3 < r \leq 0,5$;
- vidutinio stiprumo ryšys, jei $-0,7 < r \leq -0,5$ arba $0,5 < r \leq 0,7$;
- stiprus ryšys, jei $-0,9 < r \leq -0,7$ arba $0,7 < r \leq 0,9$;
- labai stiprus ryšys, jei $-1 < r \leq -0,9$ arba $0,9 < r \leq 1$ [62, p.199].

Apskaičiavus koreliacijos koeficientą būtina patikrinti jo reikšmingumą. Koreliacijos koeficiento reikšmingumo tikrinimui bus naudojamas Stjudento kriterijus. Laikoma, kad koeficientas yra reikšmingas, jei galioja ši nelygybė:

$$|r| \sqrt{\frac{n-1}{1-r^2}} > t_{\frac{1+P}{2}, n-m-1},$$

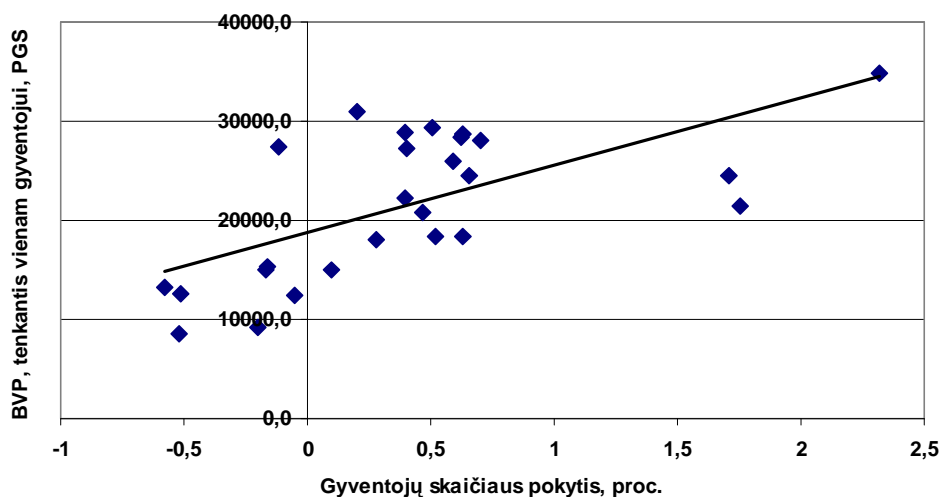
čia $t_{\frac{1+P}{2}, n-m-1}$ - Studento skirstinio P-osios eilės kvantilis su $n-m-1$ (n - porų skaičius, m – regresijos lygtyje įvertinamų koeficientų skaičius) laisvės laipsniais [12, p.34-35].

Šioje dalyje bus patikrinta priklausomybė tarp šių rodiklių: BVP, tenkančio vienam gyventojui, gyventojų skaičiaus pokyčio, pajamų vienam asmeniui, išlaidų dalies maistui bei išlaidų dalies maistui, būstui, vandeniui, elektrai, dujoms ir kitam kurui.

Antros dalies pirmame skyriuje buvo išsakyta mintis, kad gyventojų skaičiaus pokytį irgi galima laikyti vienu iš rodiklių, signalizuojančių apie gyvenimo lygį šalyje. Teorinėje dalyje buvo akcentuota, kad BVP, tenkanti vienam gyventojui, išreikštą PGS galima laikyti rodikliu parodančiu gyvenimo lygį. Ištirsiu, ar tarp gyventojų skaičiaus pokyčio ir BVP, tenkančio vienam gyventojui, išreikšto PGS yra koreliacinis ryšys. Šiuos ryšius tirsiu pasinaudodamas 26 ES šalių narių duomenimis. Siekdamas tikslesnių rezultatų, tyrimui nenaudosiu Liuksemburgo duomenų, nes kaip minėjau BVP, tenkantis vienam gyventojui, ten yra iškreiptas.

Atlikęs koreliacinę analizę, randu koreliacijos koeficientą.⁵: Šis koeficientas rodo ($r=0,637$), kad yra vidutinė tiesioginė koreliacija tarp gyventojų skaičiaus pokyčio ir BVP, t.y. ES šalyse egzistuoja ryšys, kad greičiau didėja gyventojų skaičius šalyse, kuriose BVP, tenkantis vienam gyventojui, yra didesnis, t.y. gyvenimo lygis aukštesnis.

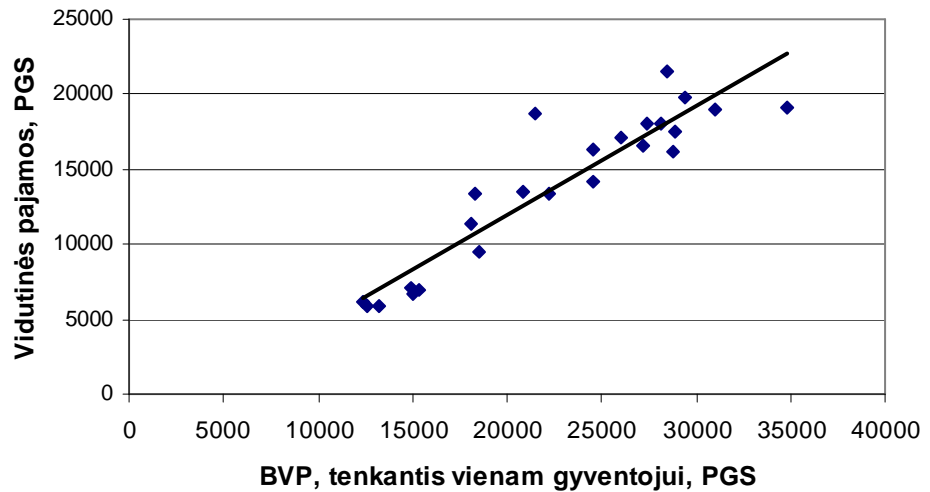

26 pav. Ryšys tarp gyventojų skaičiaus pokyčio ir vidutinio BVP, tenkančio vienam gyventojui

Šaltinis: sudaryta autoriaus, remiantis [25]

Taip pat ištirsiu ryšį tarp BVP, tenkančio vienam gyventojui ir vidutinių pajamų vienam asmeniui.

⁵ Visų darbe skaičiuotų koreliacijos koeficientų reikšmingumo įvertinimas pateiktas 41 priede

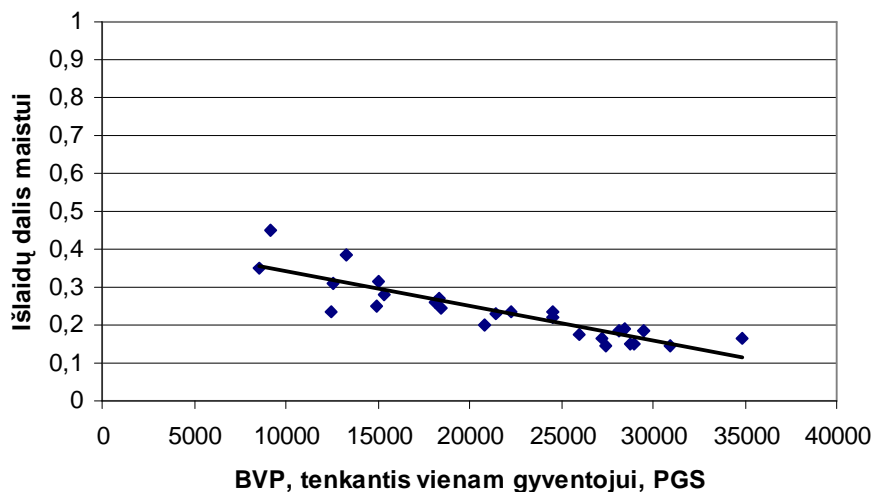

27 pav. Ryšys tarp BVP, tenkančio vienam gyventojui ir vidutinių disponuojamų pajamų.

Šaltinis: sudaryta autoriaus, remiantis [25]

Atlikęs koreliacinę analizę gaunu, kad koreliacijos koeficientas šios priklausomybės net 0,925. O tai reiškia, kad yra labai stiprus ryšys tarp BVP, tenkančio vienam gyventojui ir vidutinių pajamų.

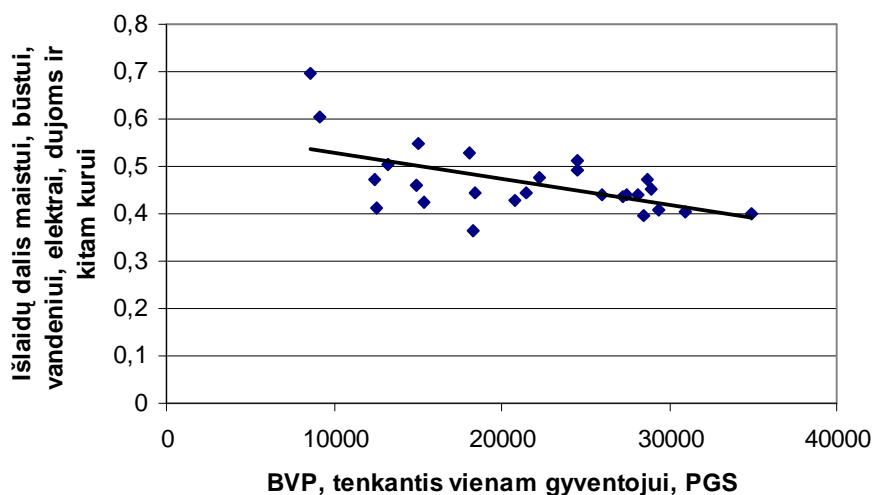
Atlikęs koreliacinę analizę ryšio tarp BVP, tenkančio vienam gyventojui ir išlaidų dalies maistui gaunu, kad koreliacijos koeficientas yra -0,876. Tai reiškia, kad egzistuoja stiprus atvirkštinis ryšys, kuo didesnė išlaidų dalis tenka maistui, tuo mažesnis tos šalies BVP, tenkantis vienam gyventojui.

28 pav. Ryšys tarp BVP, tenkančio vienam gyventojui ir išlaidų dalies maistui.

Šaltinis: sudaryta autoriaus, remiantis [1, 2, 15, 25, 30, 31, 44, 53, 59, 70, 73]

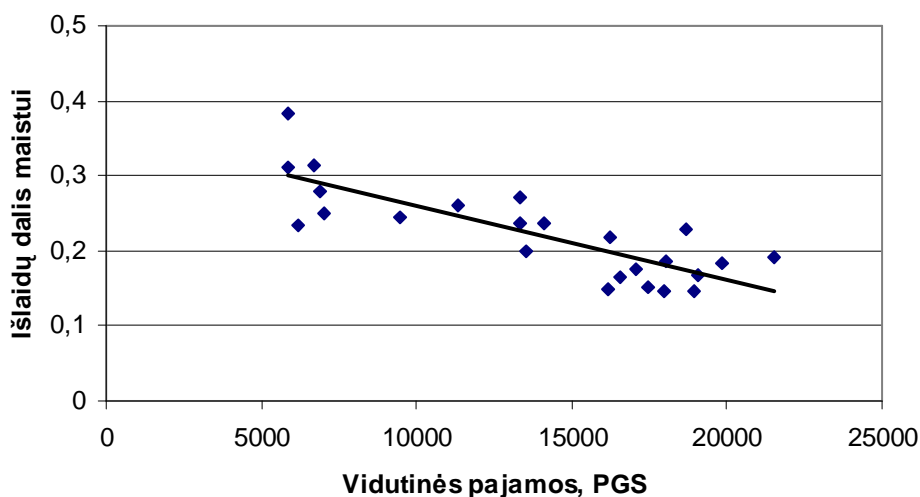
Ištyręs ryšį BVP, tenkančio vienam gyventojui ir išlaidų dalį maistui, būstui, vandeniui, elektrai, dujoms ir kitam kurui, gaunu koreliacijos koeficientą -0,577, t.y. egzistuoja vidutinio stiprumo atvirkštinis ryšys tarp BVP, tenkančio vienam gyventojui ir išlaidų dalies maistui, būstui, vandeniui, elektrai, dujoms ir kitam kurui.

29 pav. Ryšys tarp BVP, tenkančio vienam gyventojui ir išlaidų dalies maistui, būstui, vandeniui, elektrai, dujoms ir kitam kurui.

Šaltinis: sudaryta autoriaus, remiantis [1, 2, 15, 25, 30, 31, 44, 53, 59, 70, 73]

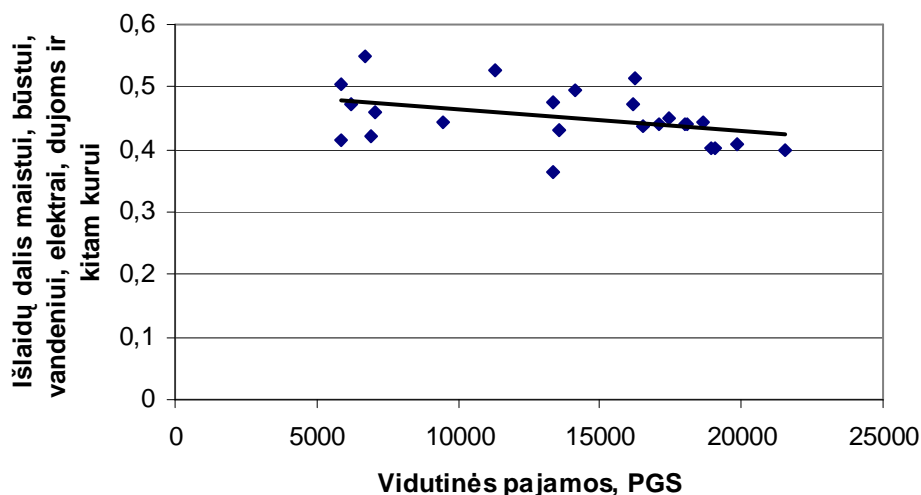
Išnagrinėjęs ES šalių vidutinių pajamų priklausomybę su išlaidų dalimi maistui gaunu, kad egzistuoja stiprus atvirkštinis ryšys ($r = -0,813$), šalių, kurių gyventojų pajamos didesnės, maistui skiria mažesnę dalį savo vartojamųjų išlaidų.

30 pav. Ryšys tarp vidutinių pajamų ir išlaidų dalies maistui.

Šaltinis: sudaryta autoriaus, remiantis [1, 2, 15, 25, 30, 31, 44, 53, 59, 70, 73]

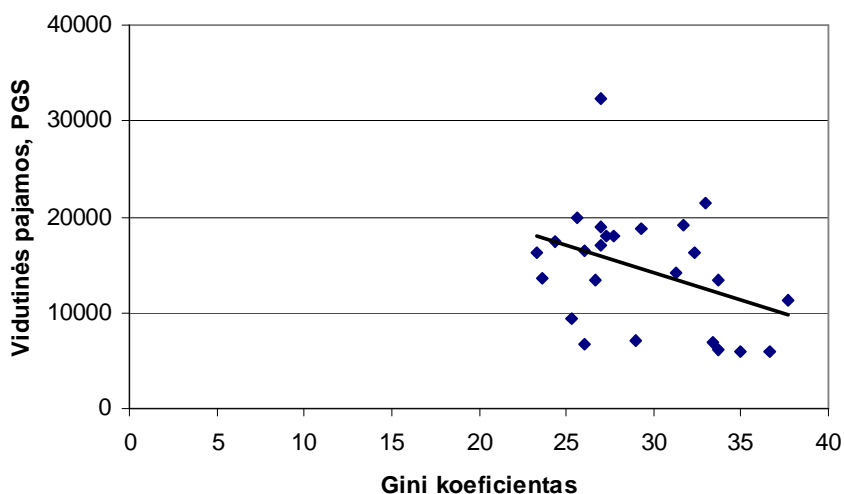
Analogiškai gaunama, kad tarp ES šalių vidutinių pajamų ir išlaidų dalies maistui, būstui, vandeniui, elektrai, dujoms ir kitam kurui, egzistuoja silpnas atvirkštinis ryšys ($r = -0,403$).

31 pav. Ryšys tarp vidutinių pajamų ir išlaidų dalies maistui, būstui, vandeniui, elektrai, dujoms ir kitam kurui.

Šaltinis: sudaryta autoriaus, remiantis [1, 2, 15, 25, 30, 31, 44, 53, 59, 70, 73]

Patikrinkime, ar yra ryšys tarp ES šalių vidutinių pajamų ir jų pasiskirstymo, t.y. ar galima teigti, kad šalyse, kuriose vidutinės pajamos didesnės, taip pat didesnė ir ekonominė nelygybė.

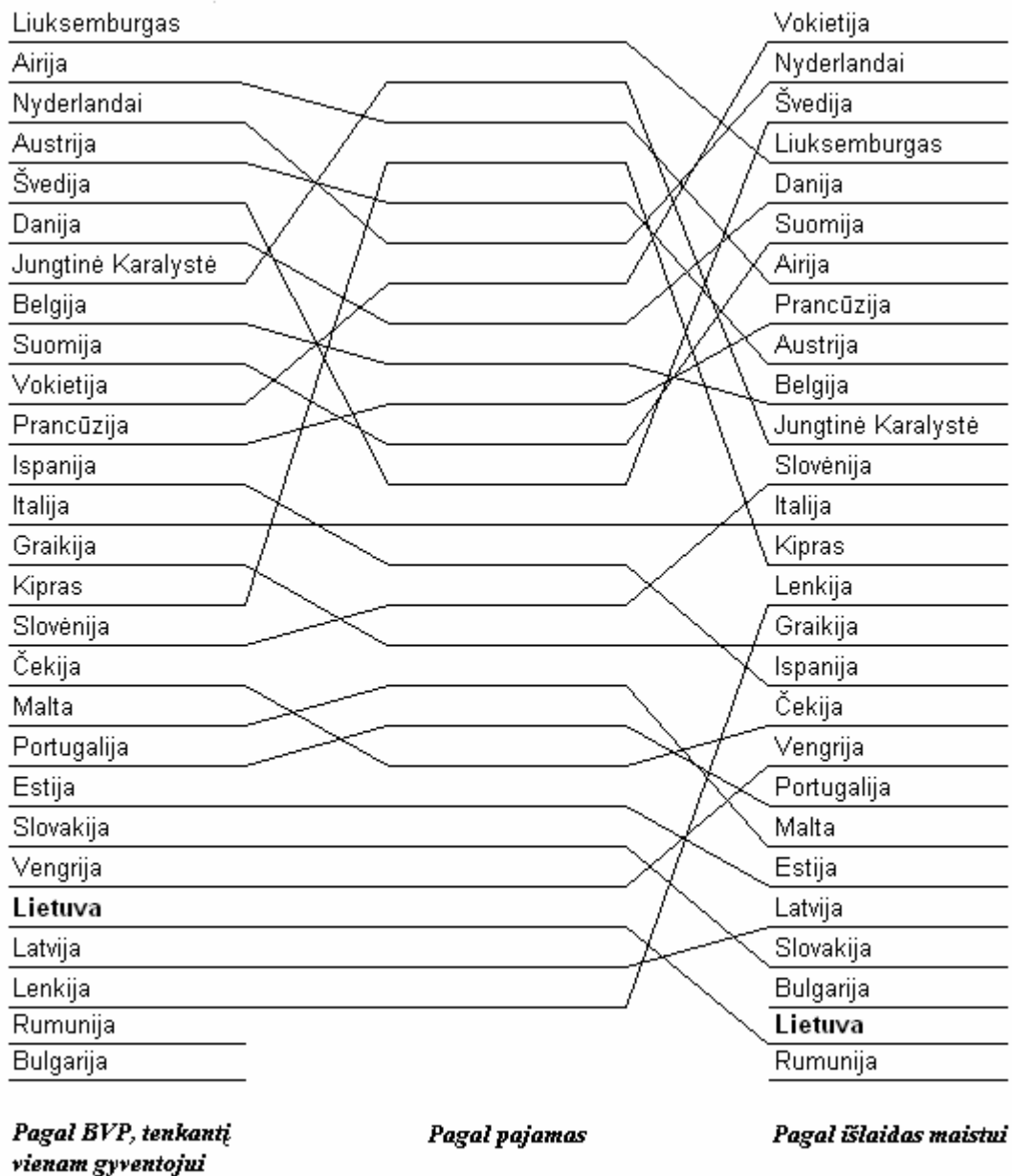

32 pav. Ryšys tarp vidutinių pajamų ir Gini koeficiento.

Šaltinis: sudaryta autoriaus, remiantis [25]

Koreliacijos koeficientas šiuo atveju yra tik -0,376, t.y. koreliacijos ryšys tarp pajamų dydžio ir pasiskirstymo yra atvirkštinis ir labai silpnas.

Atsižvelgęs į tai, kad yra stiprūs ryšiai tarp BVP, tenkančio vienam gyventojui, PGS ir vidutinių pajamų PGS bei išlaidų dalies maistui, 33 pav. atliksiu ES šalių pagal šiuos rodiklius reitingavimą.

33 pav. ES šalių reitingavimas pagal pagrindinius vidutinio gyvenimo lygio rodiklius.

Šaltinis: sudaryta autoriaus, remiantis [25]

Reitingavimas parodo, kad Lietuva pagal visus rodiklius parodančius vidutinį gyvenimo lygį užima vieną iš paskutiniųjų vietų ES. Lietuvos gyvenimo lygis panašus į Latvijos, tačiau žemesnis nei Estijos.

IŠVADOS

- Analizuodami šalies gyvenimo lygį turime nagrinėti 4 pagrindinius komponentus: BVP tenkantį vienam šalies gyventojui pagal PGS, šalies gyventojų išlaidas ir pajamas, skurdą bei ekonominę nelygybę. Pirmieji du parodo šalies vidutinį gyvenimo lygį, kiti du, kaip tas gyvenimo lygis pasiekiamas visiems šalies gyventojams.
- Egzistuoja stiprus ryšys tarp BVP, tenkančio vienam gyventojui, vidutinių disponuojamų pajamų ir išlaidų dalies maistui. Tad šiuos dydžius reikėtų vertinti kaip pagrindinius dydžius parodančius vidutinį gyvenimo lygį šalyje.
- Pajamos geriau nei išlaidos parodo gyvenimo lygį, nes tiriant gyvenimo lygį tik pagal išlaidas vartojimui, tokiaime tyrime gali neatsispindėti namų ūkio pajamų dalis, skirta taupymui, tačiau duomenys apie pajamas gali būti labai netikslūs, nes juose gali būti neįtraukta didelė dalis pajamų. Todėl analizuojant gyvenimo lygį būtina nagrinėti tiek pajamas, tiek išlaidas.
- Ekonominei nelygybei įvertinti nėra vieno geriausio metodo – kiekvienas metodas turi savų privalumų ir trūkumų. Skirtingi matai nevienodai reaguoja į pajamų perskirstymą visuomenės sluoksniuose. Atliekant tyrimus, metodą reikia pasirinkti pagal tyrimo tikslą ir formuluojamas hipotezes.
- Lietuvos gyvenimo lygis, vertinant pagal daugelį rodiklių, yra vienas žemiausių tarp Europos sąjungos šalių, tačiau pastebimos artėjimo prie ES šalių vidurkio tendencijos.
- Per 2004-2007 metus ES valstybių narių BVP, tenkantis vienam gyventojui, išreikštas PGS augo vidutiniškai po 4,86 proc. kasmet. Iš ES šalių labiausiai augo: Latvijoje – vidutiniškai 13,33 proc. kasmet, Rumunijoje – 12,44 proc., Estijoje – 10,88 proc., Lietuvoje – 10,75 proc., o mažiausiai: Danijoje – vidutiniškai 3,21 proc. kasmet, Italijoje – 3,22 proc., Jungtinėje Karalystėje – 3,5 proc.
- Išsilaikius panašioms ekonomikos augimo tendencijoms, Lietuva ES šalių vidutinį gyvenimo lygį būtų pasiekusi per 10 metų. Tačiau įvertinus dabartinę ekonominę krizę ir tai, kad toks ilgalaikis spartus BVP, tenkančio vienam gyventojui didėjimo tempas sunkiai įmanomas, Lietuvai reikėtų prognozuoti 2-3 kartus didesnę ES vidurkio pasekimo periodą.
- Nors pagal agentūros „Eurostat“ pateikiamus duomenis nelygybė tarp Lietuvos gyventojų mažėja, tačiau atlikus Lietuvos gyventojų išlaidų pasiskirstymo vertinimą, panaudojant Atkinson klasės, bendrosios entropijos netolygumo matų klasės matavimo rodiklius, parametrinius Gini koeficientus gauname priešingus rezultatus. Visi šie rodikliai atspindi gyvenimo lygio diferenciacijos tarp atskirų Lietuvos gyventojų sluoksnių didėjimą.

➤ Nelygybė kaimo ūkiuose Gini koeficientą įtakojo apie 8 proc., nelygybė miesto ūkiuose ją įtakojo apie 48 proc., nelygybė tarp kaimo ir miesto namų ūkių Gini koeficientą įtakojo apie 44 proc.

➤ Egzistuoja ryšys tarp skurdo rizikos lygio ir Gini koeficiento. Tik 4 ES šalyse (Nyderlanduose, Airijoje, Estijoje ir Latvijoje) užfiksuotas priešingas skurdo rizikos lygio ir Gini koeficiento pokytis.

➤ Santykinės skurdo ribos skaičiavimas tik subjektyviai palygina šalių gyventojų skurdą, nes aukšto gyvenimo lygio šalyse žemiau santykinio skurdo ribos esantys gyventojai, nors ir turintys gerokai mažesnes galimybes savo poreikiams tenkinti nei likusioji visuomenės dalis, pagal savo poreikių tenkinimo galimybės lenkia žemo gyvenimo lygio šalių gyventojus, esančius aukščiau santykinio skurdo ribos.

➤ Skurdo rizikos lygis Lietuvos kaime per 2005-2007 metus svyravo nuo 34,6 iki 32,2, kai tuo tarpe mieste - nuo 13,5 iki 12,7 proc. Į kaimo gyventojus turėtų būti nukreiptas pagrindinis valstybės, visuomenės dėmesys bei priemonės, nes sutvarkius žemės ūkio sferą, Lietuvos padėtis skurdo atžvilgiu žymiai pagerėtų.

➤ Pajamos tarp skirtingų namų ūkio tipų labiausiai nelygios yra Estijoje, Airijoje, Danijoje, Švedijoje, Lietuvoje ir Latvijoje. O mažiausiai nelygios – Graikijoje, Portugalijoje, Austrijoje, Liuksemburge, Belgijoje.

➤ Pajamos pagal amžių labiausiai nelygios yra Estijoje, Švedijoje ir Danijoje, o mažiausiai nelygios Slovėnijoje, Lenkijoje ir Belgijoje. Lietuvos pensinio amžiaus žmonių vidutinės pajamos sudaro 68 proc. 24-49 metų amžiaus žmonių vidutinių pajamų. 25-49 metų amžiaus žmonių pajamos Lietuvoje 4 proc. didesnės už 18-24 amžiaus.

➤ Pagal išsilavinimą pajamos labiausiai skiriasi Lietuvoje, Lenkijoje ir Jungtinėje Karalystėje, o mažiausiai – Švedijoje, Maltoje, Prancūzijoje. Žmonių su aukštuoju išsilavinimu pajamos Lietuvoje vidutiniškai 2,22 karto didesnės už žmonių, neturinčių net vidurinio išsilavinimo.

➤ Labiausiai per 2006-2007 m. disponuojamos pajamos vienam asmeniui išreikštos PGS padidėjo Lietuvoje 45,3 proc. (16,7 proc. per 2006 m. ir 24,5 proc. per 2007 m.), Estijoje 38,6 proc. (17,5 proc. per 2006 m. ir 17,9 proc. per 2007 m.), Latvijoje 37,4 proc. (16,7 proc. per 2006 m. ir 24,5 proc. per 2007 m.) ir Slovakijoje 32,8 proc. (16,7 proc. per 2006 m. ir 24,5 proc. per 2007 m.).

➤ Lietuvos gyventojų vidutinės pajamos nuo 2004 m. kasmet didėjo nuo 15 iki 26 proc. ir 2008 m. buvo beveik dvigubai didesnės nei 2004 m. Lietuvos gyventojai taip pat disponavo natūrinėmis pajamomis, kurios vidutiniškai per šį laikotarpį sudarė 64,7 litų. Lietuvos gyventojų vidutinės vartojimo išlaidos didėjo mažiau: 2005-2007 m. nuo 13 iki 15 proc., o 2008 m. 6 proc.

➤ Vidutinės bendros piniginės ir natūrinės kaimo gyventojų pajamos 2008 m. sudarė 904,1 Lt, o miesto 1117 Lt., t.y. kaimo gyventojų bendros disponuojamos pajamos 19 proc. mažesnės nei miesto gyventojų. Lygindami 2008 m. disponuojamas pajamos su 2004 m. matome, kad vidutinės disponuojamos piniginės pajamos tiek miesto, tiek kaimo gyventojų padidėjo 1,99 karto, vidutinės disponuojamos natūrinės pajamos miesto gyventojų sumažėjo 5 proc., kaimo gyventojų 21 proc. 2004 m. kaimo gyventojų bendros disponuojamos pajamos buvo taip pat 19 proc. mažesnės nei miesto gyventojų.

➤ Yra labai ryškūs skirtumai tarp miesto ir kaimo gyventojų gyvenimo lygio, pajamų ir išlaidų struktūros.

➤ Lietuvoje išlaidų pasiskirstymo nelygybė pagal pajamų kvintilius yra geresnė nei Rumunijoje, Lenkijoje, Kipre, Estijoje, Italijoje, Liuksemburge, Portugalijoje.

➤ ES šalių gyventojų išleidžiamų pinigų dalis maistui, skaičiuojant pinigus, išleistus valgyklose, kavinėse, restoranuose, didžiausia yra Rumunijoje - 44,9 proc., Lietuvoje - 38,3 proc. Bulgarijoje – 34,7 proc. Mažiausios šios išlaidos yra Vokietijoje - 14,6 proc., Nyderlanduose – 14,7 proc. ir Švedijoje – 14,9 proc.

➤ Lyginti šalių išlaidų struktūrą kol kas galima tik su tam tikromis išlygomis, nes šiek tiek skiriasi jų skaičiavimo metodika. Daugelyje ES kraštų skaičiuojama sąlyginė būsto renta (t.y. kiek teoriškai tektų mokėti už būsto nuomą, jei reikėtų tai daryti), todėl išlaidų kitoms reikmėms procentinė išraiška pasikeičia. Lietuvoje, kur gana didelė dalis žmonių gyvena kaime, statistiką taip pat koreguoja aplinkybė, jog nuosavus ūkius turintieji daug maisto produktų pasigamina patys. Toji dalis yra įvertinama pinigais ir pridedama prie maistui skiriamos išlaidų dalies.

LITERATŪRA

1. Annual Abstract of Statistics. [žiūrėta 2009-01-15]. Prieiga per internetą: <http://www.statistics.gov.uk/downloads/theme_compensia/AA2008/AA2008.pdf>
2. Annual per capita expenditure by COICOP (2000–). [žiūrėta 2009-01-15]. Prieiga per internetą: <http://portal.ksh.hu/pls/ksh/docs/eng/xstadat/xstadat_annual/tab12_02_06ie.html>.
3. Arbušauskaitė A., Čiegis R., Verkulevičiūtė D. (2007). Gyvenimo sąlygų Klaipėdos mieste kiekybinis tyrimas: Mokslo studija. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla.
4. Atkinson A., B, Cantillon B., Marlier E. (2002) *Social Indicators. The EU and Social Inclusion*. Oxford University Press. [žiūrėta 2009-01-18]. Prieiga per internetą: <http://books.google.com/books?hl=lt&lr=&id=FX5iDnrgTg4C&oi=fnd&pg=PA1&dq=Social+Indicators,+The+EU+and+Social+Inclusion+2002&ots=Y3BtmgtHNU&sig=J0GA_1K_gHZP_ayRUbGMR7US-xnQ#PPA4,M1>.
5. Atkinson, A., B. (1970). On the measurement of inequality. *Journal of Economic Theory* 3. [žiūrėta 2008-01-12]. Prieiga per internetą: <[http://darp.lse.ac.uk/papersdb/Atkinson_\(JET70\).pdf](http://darp.lse.ac.uk/papersdb/Atkinson_(JET70).pdf)>.
6. Atkinson, A., B. (1996). Incomes distribution in europe and the united states. *Oxford Review of Economic Policy* [žiūrėta 2008-05-30]. Prieiga per internetą: <<http://oxrep.oxfordjournals.org/cgi/reprint/12/1/15>>.
7. Atkinson, A., B. (2004). The Luxembourg Income Study (LIS): past, present and future. *Socio-Economic Review* 2. [žiūrėta 2008-05-30]. Prieiga per internetą: <<http://ser.oxfordjournals.org/cgi/content/abstract/2/2/165>>.
8. Bagdonavičius J., Šiaudytis V., Vaitelienė A. (2007) *Statistikos metodai socialiniuose – ekonominiuose tyrimuose*. Vilnius: VPU leidykla.
9. Barr, N. (1987). *The economics of the welfare state*. Stanford University Press. [žiūrėta 2008-05-17]. Prieiga per internetą: <<http://books.google.com/books?hl=lt&lr=&id=yICaAAAAIAAJ&oi=fnd&pg=PR13&dq=The+economics+of+the+welfare+state+1987&ots=k4VBmuIqDb&sig=pRFFQWksl8mcDHdCgeXWDcXzHU8#PPP1,M1>>
10. Berkeley, H. (1996) Monitoring incomes of agricultural households within the EU's information system - new needs and new methods. *European Review of Agricultural Economics*. [žiūrėta 2008-05-28]. Prieiga per internetą: <<http://erae.oxfordjournals.org/cgi/reprint/23/1/27>>.

11. Blažienė, I. (2000). Gyventojų asmeninių pajamų esmė. 3 – iosios Lietuvos jaunujų mokslininkų konferencijos “Lietuva be mokslo – Lietuva be ateities” medžiaga. Vilnius: Technika.
12. Boguslauskas, V. (1999) *Ekonometrika*. Vilnius: Technologija.
13. Bolster, A. Burgess, S., Johnston, R., Jones, K., Propper, C., Sarker, R. (2007) Neighbourhoods, households and income dynamics: a semi-parametric investigation of neighbourhood effects. *Journal of Economic Geography* [žiūrėta 2008-06-02]. Prieiga per internetą: <<http://joeg.oxfordjournals.org/cgi/content/full/7/1/1>>.
14. Bourgignon, F. (1999). Absolute poverty, relative deprivation and social exclusion. *Villa Borsig Workshop Series. Inclusion, Justice, and Poverty Reduction*. [žiūrėta 2008-05-14]. Prieiga per internetą: <http://www.gdsnet.org/classes/BourgignonRelativeDeprivation.pdf>.
15. Concise Statistical Yearbook of Poland 2008. [žiūrėta 2009-01-10]. Prieiga per internetą: http://www.stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/gus/PUBL_concise_statistical_yearbook_of_poland_2008.pdf.
16. Coudouel, A., Hentschel, J.S., Wodon, Q.T. (2002). *Poverty Measurement and Analysis*. Published in: A Sourcebook for Poverty Reduction Strategies [žiūrėta 2008-05-01]. Prieiga per internetą: <<http://mpira.ub.uni-muenchen.de/11810/>>.
17. Cowell F. A., Flachaire E. (2004) Income Distribution and Inequality Measurement: The Problem of Extreme Values. Žiūrėta [2009-04-20]. Prieiga per internetą: <<http://www.sciencedirect.com/science/article/B6VC0-4N1SPD1-1/2/3f59c0da242b8b2017c629e7dea55e64>>
18. Cowell, F., A. (1995). Measuring Inequality. *LSE Handbook in Economics, Prentice Hall, London*. [žiūrėta 2008-05-03]. Prieiga per internetą: <<http://sticerd.lse.ac.uk/research/frankweb/MeasuringInequality/index.html>>.
19. Čiulevičius, J., Čiulevičienė, V. (2008). Lietuvos gyventojų ekonominė nelygybė ir jos įvertinimo tobulinimas. Vadybos mokslas ir studijos – kaimo verslų ir jų infrastruktūros plėtrai, *Mokslo darbai*, 1 (12), p. 46-53. [žiūrėta 2008-04-30]. Prieiga per internetą: <<http://baitas.lzuu.lt/~mazylis/julram/12/46.pdf>>.
20. Domínguez-Domínguez J., Núñez-Velázquez J. J. The evolution of economic inequality in the EU countries during the nineties. [žiūrėta 2008-06-25]. Prieiga per internetą: <<http://www.uib.es/congres/ecopub/ecineq/papers/100Dominguez-Nunez.pdf>>.
21. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1177/2003 dėl Bendrijos statistikos apie pajamas ir gyvenimo sąlygas (ES-SPGS) [žiūrėta 2009-01-20]. Prieiga per internetą: <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=DD:16:01:32003R1177:LT:PDF>>.

22. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1445/2007 dėl bendrųjų pagrindinės informacijos apie perkamosios galios paritetus teikimo ir jų apskaičiavimo bei sklaidos taisyklių nustatymo. [Žiūrėta 2009-01-25]. Prieiga per internetą: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2007:336:0001:01:LT:HTML>
23. Europos Sąjunga. [žiūrėta 2008-05-05]. Prieiga per internetą: http://lt.wikipedia.org/wiki/Europos_S%C4%85junga.
24. Europos Sąjungos istorija. [žiūrėta 2009-01-25]. Prieiga per internetą: http://europa.eu/abc/history/index_lt.htm.
25. Eurostat duomenų bazės. [žiūrėta 2009-01-25]. Prieiga per internetą: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu>.
26. First estimates for 2007 GDP per inhabitant varied by one to seven across the EU27 Member States (2008). *Eurostatnewsrelease*. 89, 1-2 [žiūrėta 2009-04-20]. Prieiga per internetą: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/pls/portal/docs/PAGE/PGP_PRD_CAT_PREREL/PGE_CAT_PREREL_YEAR_2008/PGE_CAT_PREREL_YEAR_2008_MONTH_06/2-24062008-EN-AP.PDF.
27. Förster, M., F., Vleminckx, K. (2004). International comparisons of income inequality and poverty: findings from the Luxembourg Income Study. *Socio-Economic Review* 2, p. 191–212. [žiūrėta 2009-04-20]. Prieiga per internetą: <http://ser.oxfordjournals.org/cgi/reprint/2/2/191>.
28. Fürst M. (1998). *Psichologija*. Vilnius: LUMEN leidykla.
29. Halleröd, B., Larsson, D., Gordon, D., Ritakallio V. (2006). Relative deprivation: a comparative analysis of Britain, Finland and Sweden. *Journal of European Social Policy*. [žiūrėta 2008-06-03]. Prieiga per internetą: <http://esp.sagepub.com/cgi/reprint/16/4/328>.
30. Household consumption expenditure (per cent). [žiūrėta 2009-01-25]. Prieiga per internetą: <http://data.csb.gov.lv/Dialog/Saveshow.asp>
31. Income, expenditure and consumption of the population. [žiūrėta 2009-01-25]. Prieiga per internetą: [http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/engt/6E00499139/\\$File/0001080904.XLS](http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/engt/6E00499139/$File/0001080904.XLS).
32. Informacija apie pajamų nelygbę ir nepiniginius skurdo rodiklius. [žiūrėta 2009-01-06]. Prieiga per internetą: <http://www.stat.gov.lt/lt/catalog/viewfree/?id=1147>.
33. Jakaitienė, R., Ramanauskas, T. (2007). Namų ūkio vartojimo modeliavimas. Pinigų studijos Nr.1, *Ekonomikos teorija ir praktika*, p. 25-44.
34. Jenkins, S. P. Van Kerm, P. (2003). Trends in income inequality, pro-poor income growth, and income mobility. *ISER Working Papers* [žiūrėta 2008-06-20]. Prieiga per internetą: <http://www.iser.essex.ac.uk/publications/working-papers/iser/2003-27.pdf>.

35. Karalius A. (1994). Gyvenimo kokybės kriterijai ir gyventojų apklausa. *Filosofija. Sociologija*. Nr.3, p.12-19.
36. Lazutka, R. (2001). *Pajamos, vartojimas ir skurdas*. Žmogaus socialinė raida. Vilnius: Homo Liber, p. 101-115.
37. Lazutka, R. (2003). Gyventojų pajamų nelygybė. *Filosofija. Sociologija*, 2, p. 22-29.
38. Lietuvos Respublikos finansų ministerijos 2008-2010 metų strateginis veiklos planas. [Žiūrėta 2008-06-20]. Prieiga per internetą: <<http://www.finmin.lt>>.
39. Lietuvos Respublikos gyventojų pajamų garantijų įstatymas (Žin., 1990, Nr. 30-711). [žiūrėta 2008-06-20]. Prieiga per internetą: <http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=616&p_query=&p_tr2=>.
40. Lietuvos Respublikos gyventojų pajamų mokesčio įstatymas (Žin., 2002, Nr. 73-3085, 2008, Nr. 149-6033). [žiūrėta 2008-06-20]. Prieiga per internetą: <http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=171369&p_query=&p_tr2=>.
41. Lietuvos Statistikos Departamentas. [žiūrėta 2008-06-20]. Prieiga per internetą: <<http://www.stat.gov.lt>>.
42. Lietuvos statistikos metraštis 2008., (2009). Vilnius: Statistikos departamentas. [žiūrėta 2009-01-24]. Prieiga per internetą: <http://www.stat.gov.lt/uploads/pdf/1_LSM_2008.pdf>.
43. Litchfield, J. A. (1999). *Inequality: Methods and Tools*. [Žiūrėta 2008-06-20]. Prieiga per internetą: <<http://www.worldbank.org/poverty/inequal/methods/index.htm>>.
44. Luxembourg in figures. [žiūrėta 2009-01-20]. Prieiga per internetą: <<http://www.statistiques.public.lu/fr/publications/horizontales/luxChiffresEN/luxChiffresEN.pdf>>.
45. Mann, M., Riley, D. (2007). Explaining macro-regional trends in global income inequalities, 1950–2000. *Socio-Economic Review* [Žiūrėta 2008-01-23]. Prieiga per internetą: <<http://ser.oxfordjournals.org/cgi/reprint/5/1/81>>.
46. Martínez-Cambor P. (2007). Central Limit Theorems for S-Gini and Theil Inequality Coefficients. *Revista Colombiana de Estadística* [žiūrėta 2008-03-21]. Prieiga per internetą: <<http://www.estadistica.unal.edu.co/publicaciones/estadistica/rce/V30/v30n2a09Martinez.pdf>>.
47. Martišius S., Molienė O. (1995). Namų ūkio statistika ir ekonometrika. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.
48. Minujin, A., Vandemoortele, J., Delamonica, E. (2002). Economic growth, poverty and children. *Environment and Urbanization* [žiūrėta 2008-01-23]. Prieiga per internetą: <<http://www.childfriendlycities.org/pdf/minujin.pdf>>.
49. Misiūnas, A. Mikroekonominė ir makroekonominė analizė. [žiūrėta 2008-01-23]. Prieiga per internetą: http://algmisiunas.home.mruni.lt/?page_id=3.

50. Misiūnas, A., Bratčikovienė, N. (2007). Pajamų nelygybė ir jų normalizavimas. *Lietuvos statistikos darbai*, 46, p.112-121.
51. Mussard, S. (2007). Between-Group Pigou-Dalton Transfers. IRISS Working Paper, CEPS/INSTEAD, Differdange, Luxembourg. [žiūrėta 2009-04-21]. Prieiga per internetą: <<http://iriss.ceps.lu/documents/irisswp70.pdf>>.
52. Namų ūkių biudžetai 2006. (2007). Vilnius: Statistikos departamentas.
53. Namų ūkių biudžetai 2007. (2008). Vilnius: Statistikos departamentas.
54. Namų ūkių pajamos ir išlaidos 2004. (2005). Vilnius: Statistikos departamentas.
55. Namų ūkių pajamos ir išlaidos 2005. (2006). Vilnius: Statistikos departamentas.
56. O'Boyle, C. A. (1997). Quality of life assessment: A paradigm shift in healthcare? *The Irish Journal of Psychology*, 18, p. 51–66.
57. Petras, J., Veltmeyer, H. (2007). The Standard of Living Debate in Development Policy. *Critical Sociology*, 33, 181–209. [žiūrėta 2009-01-25]. Prieiga per internetą: <<http://crs.sagepub.com/cgi/reprint/33/1-2/181>>
58. *Pranešimas apie žmogaus socialinę raidą Lietuvoje 1998 m.* (1998). Vilnius: JTVP/SPG.
59. *Pranešimas apie žmogaus socialinę raidą Lietuvoje 1999 m.* (1999). Vilnius: JTVP/SPG.
60. Rho, V., Babu, S, Reidhead V. (2008). An analysis of food security and poverty in Central Asia-case study from Kazakhstan. *Journal of International Development*. 20, p. 452–465. [žiūrėta 2009-01-25]. Prieiga per internetą: <<http://hdl.handle.net/10.1002/jid.1421>>.
61. Rowntree, S., Bradshaw, J.(2000). *Poverty: A Study of Town Life*. The Policy Press [žiūrėta 2008-01-23]. Prieiga per internetą: <<http://books.google.lt/books?id=QSpeivtSYYAC>>.
62. Rudzkienė, V. (2005). *Socialinė statistika*. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas.
63. Sharif, M. (2003). A behavioural analysis of the subsistence standard of living. *Cambridge Journal of Economics* [žiūrėta 2008-05-30]. Prieiga per internetą: <<http://cje.oxfordjournals.org/cgi/reprint/27/2/191>>.
64. Skučienė D. (2008). Pajamų nelygybė Lietuvoje. *Filosofija. Sociologija*, Nr. 4, p. 22–33.
65. *Skurdo būklės Lietuvoje 2001 metų pranešimas*. (2001). Vilnius: UAB „EFRATA“.
66. *Skurdo mažinimo Lietuvoje strategija*. (2000). Vilnius: Socialinės apsaugos ir darbo ministerija.
67. Snieška, V. (2005). *Makroekonomika*. Kaunas: Technologija.
68. *Socialinės grupės: nepritekliaus žymės* (2004). Straipsnių rinkinys. Vilnius: Socialinių tyrimų institutas, Lietuvos sociologų draugija.
69. Statistical Yearbook of Estonia 2008. [žiūrėta 2009-01-21]. Prieiga per internetą: <<http://www.stat.ee/?id=18921&highlight=Statistical,Yearbook,of,Estonia,2007>>.

70. Statistical Yearbook of Portugal 2007. [žiūrėta 2009-01-21]. Prieiga per internetą: <http://www.ine.pt/xportal/xmain?xpid=INE&xpgid=ine_publicacoes&PUBLICACOESpub_boui=42950698&PUBLICACOESmodo=2>.
71. Šileika, A., Blažienė, Z. (2000). Gyventojų pajamų diferenciacija ir skurdas Lietuvoje. *Pinigų studijos Nr.3*, p. 32-44.
72. Šileika, A., Zabarauskaitė, R. (2006). Skurdas, jo matavimas ir tendencijos Lietuvoje. *Ekonomika*, 74 tomas, p. 64-77, Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla. [žiūrėta 2008-05-10]. Prieiga per internetą: <http://www.leidykla.eu/fileadmin/Ekonomika/74/Algis_Sileika_Rasa_Zabarauskaite.pdf>.
73. Total and average expenditure and percent distribution of total expenditure by expenditure group. [Žiūrėta 2009-01-22]. Prieiga per internetą: <<http://www.ine.es/jaxiBD/tabla.do>>.
74. Tūkstantmečio vystymosi tikslai. [žiūrėta 2008-06-20]. Prieiga per internetą: <[http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2004_2009/documents/re/p6_ta-prov\(2005\)0362_/p6_ta-prov\(2005\)0362_lt.pdf](http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2004_2009/documents/re/p6_ta-prov(2005)0362_/p6_ta-prov(2005)0362_lt.pdf)>.
75. Turnbull III, H.R., Turnbull, A.P., Wehmeyer, M.L., Park, J. (2003). A Quality of Life Framework for Special Education Outcomes. *Remedial and Special Education* [Internete]. [žiūrėta 2008-01-25]. Prieiga per internetą: <<http://web.ebscohost.com/ehost/pdf?vid=2&hid=6&sid=d4b39d69-0691-4cca-95ed-bc4aa4652fb6%40sessionmgr7>>.
76. Visuotinė žmogaus teisių deklaracija. [žiūrėta 2009-01-06]. Prieiga per internetą: <<http://www.unhchr.ch/udhr/lang/lit.pdf>>.
77. Wonnacott P., Wonnacott R. (1994). *Makroekonomika*. Kaunas: Literae Universitatis.
78. Wright E. O. (2000). Real Utopian Proposals for reducing Income and wealth Inequality. *Contemporary Sociology* [Žiūrėta 2008-06-11]. Prieiga per internetą: <<http://66.102.1.104/scholar?hl=lt&lr=&q=cache:hLyeNo3qTZgJ:citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download%3Fdoi%3D10.1.1.22.599%26rep%3Drep1%26type%3Dpdf+Real+Utopian+Proposals+for+reducing+Income+and+wealth+Inequality>>

PRIEDAI

- 1 priedas. Europos Sąjungos valstybės
- 2 priedas. Gyventojų skaičius Europos Sąjungos valstybėse (2005-2008 m. pradžioje)
- 3 priedas. ES gyventojų skaičiaus kitimo tendencijos (2005-2007 m., proc.)
- 4 priedas. Nedarbo lygis (2004-2008 m., proc. ir proc. punktais)
- 5 priedas. Vidutiniai metiniai vartojimo prekių ir paslaugų kainų pokyčiai, apskaičiuoti pagal SVKI (2004-2007 m., proc.)
- 6 priedas. Perkamosios galios paritetai (1 PGS = ... nacionalinės valiutos vienetu)
- 7 priedas. BVP, tenkantis vienam gyventojui, išreikštas PGS, 2005-2007 m.
- 8 priedas. BVP, tenkančio vienam gyventojui, išreikšto PGS kitimo tendencijas proc., 2005-2007 m.
- 9 priedas. Namų ūkio tipai (2005 m., proc.)
- 10 priedas. Vidutinių disponuojamų pajamų dinamika
- 11 priedas Vidutinės pajamos pagal namų tipą 2007 m.
- 12 priedas. Vidutinės pajamos pagal amžių 2007 m.
13. priedas. Vidutinės pajamos vienam asmeniui pagal lytį 2007 m.
- 14 priedas Vidutinės pajamos vienam asmeniui pagal išsilavinimą 2007 m.
- 15 priedas Pajamų pasiskirstymo tyrimas (Pagal namų ūkio tipą)
- 16 priedas. Pajamų pasiskirstymo tyrimas (Pagal amžių)
- 17 priedas. Pajamų pasiskirstymo tyrimas (Pagal išsilavinimą)
- 18 priedas. Vartojimo išlaidų vidurkis vienam namų ūkiui pagal COICOP (2005 m., PGS)
- 19 priedas. Vartojimo išlaidų pasiskirstymas pagal COICOP (2006-2007 m., proc.)
- 20 priedas. Disponuojamų pinigų struktūros Lietuvoje horizontalioji analizė (2004-2008 m., Lt ir kartais)
- 21 priedas. Disponuojamų pinigų struktūros Lietuvoje vertikalioji analizė (2004-2008 m., Lt ir proc.)
- 22 priedas. Vartojimo išlaidų pasiskirstymo Lietuvoje pagal COICOP horizontalioji analizė (2004-2008 m., Lt ir proc.)
- 23 priedas. Vartojimo išlaidų pasiskirstymo Lietuvoje pagal COICOP vertikalioji analizė (2004-2008 m., Lt ir proc.)
- 24 priedas. Pajamų pasiskirstymas
- 25 priedas. Vidutinės vartojimo išlaidos kvantiliuose PGS, 2005 m.
- 26 priedas. Vidutinės vartojimo išlaidos deciliuose Lietuvoje (vienam namų ūkio nariui per mėnesį, litų)
- 27 priedas Atkinson klasės $A_{0,5}$ indeksų apskaičiavimas (Lietuvos gyventojų išlaidos, 2004-2007 m.)

- 28 priedas. Atkinson klasės A_1 indeksų apskaičiavimas (Lietuvos gyventojų išlaidos, 2004-2007 m.)
- 29 priedas. Atkinson klasės A_2 indeksų apskaičiavimas (Lietuvos gyventojų išlaidos, 2004-2007 m.)
- 30 priedas. GE(0) klasės indeksų apskaičiavimas (Lietuvos gyventojų išlaidos, 2004-2007 m.)
- 31 priedas. GE(1) klasės indeksų apskaičiavimas (Lietuvos gyventojų išlaidos, 2004-2007 m.)
- 32 priedas. GE(2) klasės indeksų apskaičiavimas (Lietuvos gyventojų išlaidos, 2004-2007 m.)
- 33 priedas. Parametrinių Gini koeficientų skaičiavimai (Lietuvos gyventojų išlaidos, 2004 m.)
- 34 priedas. Parametrinių Gini koeficientų skaičiavimai (Lietuvos gyventojų išlaidos, 2005 m.)
- 35 priedas. Parametrinių Gini koeficientų skaičiavimai (Lietuvos gyventojų išlaidos, 2006 m.)
- 36 priedas. Parametrinių Gini koeficientų skaičiavimai (Lietuvos gyventojų išlaidos, 2007 m.)
- 37 priedas. Robin Hood indekso apskaičiavimas (Lietuvos gyventojų išlaidos, 2004-2007 m.)
- 38 priedas. Gini koeficiento apskaičiavimas (Lietuvos miesto ir kaimo gyventojų išlaidos, 2004-2007 m.)
- 39 priedas. Gini koeficiento tarp miesto ir kaimo gyventojų išlaidų 2007 m. skaičiavimas
- 40 priedas. Nelygybės tarp miesto gyventojų, nelygybės tarp kaimo gyventojų bei nelygybės tarp miesto ir kaimo gyventojų įtakų apskaičiavimas
- 41 priedas. Koreliacijos koeficiento reikšmingumo tikrinimas
42. priedas. Šiaulių universiteto Socialinių mokslų fakulteto padėka už 9-oje Studentų mokslinių darbų konferencijoje „EKONOMIKOS IR VADYBOS AKTUALIJOS“ Ekonominės analizės ir planavimo sekcijoje užimtą antrąją vietą.

Europos Sąjungos valstybės

Eil. Nr.	Šalies pavadinimas	Vėliava	Trumpinys	Įstojimo į ES metai	Euras
1.	Airija		IE	1973	+
2.	Austrija		AT	1995	+
3.	Belgija		BE	1952	+
4.	Bulgarija		BG	2007	-
5.	Čekija		CZ	2004	-
6.	Danija		DK	1973	-
7.	Estija		EE	2004	-
8.	Graikija		GR	1981	+
9.	Ispanija		ES	1986	+
10.	Italija		IT	1952	+
11.	Jungtinė Karalystė		UK	1973	-
12.	Kipras		CY	2004	+
13.	Latvija		LV	2004	-
14.	Lenkija		PL	2004	-
15.	Lietuva		LT	2004	-
16.	Liuksemburgas		LU	1952	+
17.	Malta		MT	2004	+
18.	Nyderlandai		NL	1952	+
19.	Portugalija		PT	1986	+
20.	Prancūzija		FR	1952	+
21.	Rumunija		RO	2007	-
22.	Slovakija		SK	2004	+
23.	Slovėnija		SI	2004	+
24.	Suomija		FI	1995	+
25.	Švedija		SE	1995	-
26.	Vengrija		HU	2004	-
27.	Vokietija		DE	1952	+
	ES valstybės narės		EU		

Šaltinis: sudaryta autoriaus, remiantis [24]

**Gyventojų skaičius Europos Sąjungos valstybėse
(2005-2008 m. pradžioje)**

	2005 m.	2006 m.	2007 m.	2008 m.
ES valstybės narės	491023535	493007893	495090294	497455033
Airija	4109173	4209019	4312526	4401335
Austrija	8206524	8265925	8298923	8331930
Belgija	10445852	10511382	10584534	10666866
Bulgarija	7761049	7718750	7679290	7640238
Čekijos Respublika	10220577	10251079	10287189	10381130
Danija	5411405	5427459	5447084	5475791
Estija	1347510	1344684	1342409	1340935
Graikija	11082751	11125179	11171740	11213785
Ispanija	43038035	43758250	44474631	45283259
Italija	58462375	58751711	59131287	59619290
Jungtinė Karalystė	60059900	60425786	60816701	61185981
Kipras	749175	766414	778684	789258
Latvija	2306434	2294590	2281305	2270894
Lenkija	38173835	38157055	38125479	38115641
Lietuva	3425324	3403284	3384879	3366357
Liuksemburgas	461230	469086	476187	483799
Malta	402668	405006	407810	410290
Nyderlandai	16305526	16334210	16357992	16405399
Portugalija	10529255	10569592	10599095	10617575
Prancūzija	62637596	62998773	63392140	63753140
Rumunija	21658528	21610213	21565119	21528627
Slovakija	5384822	5389180	5393637	5400998
Slovėnija	1997590	2003358	2010377	2025866
Suomija	5236611	5255580	5276955	5300484
Švedija	9011392	9047752	9113257	9182927
Vengrija	10097549	10076581	10066158	10045401
Vokietija	82500849	82437995	82314906	82217837

Šaltinis: [25]

**ES gyventojų skaičiaus kitimo tendencijos
(2005-2007 m., proc.)**

	2005 m.	2006 m.	2007 m.	Vidutiniškai
ES valstybės narės	0,404	0,422	0,478	0,435
Airija	2,43	2,459	2,059	2,316
Austrija	0,724	0,399	0,398	0,507
Belgija	0,627	0,696	0,778	0,7
Bulgarija	-0,545	-0,511	-0,509	-0,522
Čekijos Respublika	0,298	0,352	0,913	0,521
Danija	0,297	0,362	0,527	0,395
Estija	-0,21	-0,169	-0,11	-0,163
Graikija	0,383	0,419	0,376	0,393
Ispanija	1,673	1,637	1,818	1,709
Italija	0,495	0,646	0,825	0,655
Jungtinė Karalystė	0,609	0,647	0,607	0,621
Kipras	2,301	1,601	1,358	1,753
Latvija	-0,514	-0,579	-0,456	-0,516
Lenkija	-0,044	-0,083	-0,026	-0,051
Lietuva	-0,643	-0,541	-0,547	-0,577
Liuksemburgas	1,703	1,514	1,599	1,605
Malta	0,581	0,692	0,608	0,627
Nyderlandai	0,176	0,146	0,29	0,204
Portugalija	0,383	0,279	0,174	0,279
Prancūzija	0,577	0,624	0,569	0,59
Rumunija	-0,223	-0,209	-0,169	-0,2
Slovakija	0,081	0,083	0,136	0,1
Slovėnija	0,289	0,35	0,77	0,47
Suomija	0,362	0,407	0,446	0,405
Švedija	0,403	0,724	0,764	0,63
Vengrija	-0,208	-0,103	-0,206	-0,172
Vokietija	-0,076	-0,149	-0,118	-0,114

Šaltinis: sudaryta autoriaus, remiantis [25]

**Nedarbo lygis
(2004-2008 m., proc. ir proc. punktais)**

Šalis	2004 m.	2005 m.	2006 m.	2007 m.	2008 m.	Vidutinis (2004- 2008 m.)	Δ2005 m.	Δ2006 m.	Δ2007 m.	Δ2008 m.	Vidutinis pokytis
ES valstybės narės	9	8,9	8,2	7,1	7	8	-0,1	-0,7	-1,1	-0,1	-0,5
Airija	4,5	4,4	4,5	4,6	6,3	4,9	-0,1	0,1	0,1	1,7	0,45
Austrija	4,9	5,2	4,8	4,4	3,8	4,6	0,3	-0,4	-0,4	-0,6	-0,28
Belgija	8,4	8,5	8,3	7,5	7	7,9	0,1	-0,2	-0,8	-0,5	-0,35
Bulgarija	12,1	10,1	9	6,9	5,6	8,7	-2	-1,1	-2,1	-1,3	-1,63
Čekija	8,3	7,9	7,2	5,3	4,4	6,6	-0,4	-0,7	-1,9	-0,9	-0,98
Danija	5,5	4,8	3,9	3,8	3,3	4,3	-0,7	-0,9	-0,1	-0,5	-0,55
Estija	9,7	7,9	5,9	4,7	5,5	6,7	-1,8	-2	-1,2	0,8	-1,05
Graikija	10,5	9,9	8,9	8,3	7,7	9,1	-0,6	-1	-0,6	-0,6	-0,7
Ispanija	10,6	9,2	8,5	8,3	11,3	9,6	-1,4	-0,7	-0,2	3	0,18
Italija	8,1	7,7	6,8	6,1	6,8	7,1	-0,4	-0,9	-0,7	0,7	-0,33
Jungtinė Karalystė	4,7	4,8	5,4	5,3	5,6	5,2	0,1	0,6	-0,1	0,3	0,23
Kipras	4,7	5,3	4,6	4	3,8	4,5	0,6	-0,7	-0,6	-0,2	-0,23
Latvija	10,4	8,9	6,8	6	7,5	7,9	-1,5	-2,1	-0,8	1,5	-0,73
Lenkija	19	17,8	13,9	9,6	7,1	13,5	-1,2	-3,9	-4,3	-2,5	-2,98
Lietuva	11,4	8,3	5,6	4,3	5,8	7,1	-3,1	-2,7	-1,3	1,5	-1,4
Liuksemburgas	5	4,6	4,6	4,2	4,9	4,7	-0,4	0	-0,4	0,7	-0,02
Malta	7,4	7,2	7,1	6,4	5,9	6,8	-0,2	-0,1	-0,7	-0,5	-0,38
Nyderlandai	4,6	4,7	3,9	3,2	2,8	3,8	0,1	-0,8	-0,7	-0,4	-0,45
Portugalija	6,7	7,7	7,8	8,1	7,7	7,6	1	0,1	0,3	-0,4	0,25
Prancūzija	9,3	9,2	9,2	8,3	7,8	8,8	-0,1	0	-0,9	-0,5	-0,38
Rumunija	8,1	7,2	7,3	6,4	5,8	7	-0,9	0,1	-0,9	-0,6	-0,58
Slovakija	18,2	16,3	13,4	11,1	9,5	13,7	-1,9	-2,9	-2,3	-1,6	-2,18
Slovėnija	6,3	6,5	6	4,9	4,4	5,6	0,2	-0,5	-1,1	-0,5	-0,48
Suomija	8,8	8,4	7,7	6,9	6,4	7,6	-0,4	-0,7	-0,8	-0,5	-0,6
Švedija	6,3	7,4	7	6,1	6,2	6,6	1,1	-0,4	-0,9	0,1	-0,02
Vengrija	6,1	7,2	7,5	7,4	7,8	7,2	1,1	0,3	-0,1	0,4	0,43

Vokietija	9,8	10,7	9,8	8,4	7,3	9,2	0,9	-0,9	-1,4	-1,1	-0,63
Vidutiniškai kiekvienoje šalyje						7,27	-0,43	-0,83	-0,92	-0,09	

Šaltinis: sudaryta autoriaus, remiantis [25]

**Vidutiniai metiniai vartojimo prekių ir paslaugų kainų pokyčiai, apskaičiuoti pagal SVKI
(2004-2007 m., proc.)**

Šalis	2004 m.	2005 m.	2006 m.	2007 m.	2008 m.	Vidutinis 2004-2008 m.
Airija	2,3	2,2	2,7	2,9	3,1	2,64
Austrija	2	2,1	1,7	2,2	3,2	2,24
Belgija	1,9	2,5	2,3	1,8	4,5	2,6
Bulgarija	6,1	6	7,4	7,6	12	7,82
Čekija	2,6	1,6	2,1	3	6,3	3,12
Danija	0,9	1,7	1,9	1,7	3,6	1,96
Estija	2	2,2	2,2	2,3	3,7	2,48
Graikija	3	4,1	4,4	6,7	10,6	5,76
Ispanija	3	3,5	3,3	3	4,2	3,4
Italija	3,1	3,4	3,6	2,8	4,1	3,4
Jungtinė Karalystė	2,3	2,2	2,2	2	3,5	2,44
Kipras	1,3	2,1	2,3	2,3	3,6	2,32
Latvija	1,9	2	2,2	2,2	4,4	2,54
Lenkija	6,2	6,9	6,6	10,1	15,3	9,02
Lietuva	3,6	2,2	1,3	2,6	4,2	2,78
Liuksemburgas	1,2	2,7	3,8	5,8	11,1	4,92
Malta	3,2	3,8	3	2,7	4,1	3,36
Nyderlandai	2,7	2,5	2,6	0,7	4,7	2,64
Portugalija	1,4	1,5	1,7	1,6	2,2	1,68
Prancūzija	2,5	2,1	3	2,4	2,7	2,54
Rumunija	2,3	1,9	1,9	1,6	3,2	2,18
Slovakija	11,9	9,1	6,6	4,9	7,9	8,08
Slovėnija	7,5	2,8	4,3	1,9	3,9	4,08
Suomija	3,7	2,5	2,5	3,8	5,5	3,6
Švedija	0,1	0,8	1,3	1,6	3,9	1,54
Vengrija	1	0,8	1,5	1,7	3,3	1,66
Vokietija	6,8	3,5	4	7,9	6	5,64
Vidutinis	1,8	1,9	1,8	2,3	2,8	2,12

Šaltinis: Šaltinis: sudaryta autoriaus, remiantis [25]

Perkamosios galios paritetai (1 PGS = ... nacionalinės valiutos vienetų)

	2004 m.	2005 m.	2006 m.	2007 m.
ES	1	1	1	1
Airija	1,19412	1,20912	1,19992	1,17794
Austrija	1,03792	1,03281	1,03764	1,03156
Belgija	1,06416	1,06254	1,06541	1,06341
Bulgarija	0,684881	0,70077	0,741709	0,776024
Čekijos Respublika	16,9628	17,0177	17,011	16,9595
Danija	9,97537	10,0687	10,2014	10,1981
Estija	9,02409	9,23625	9,56994	10,1332
Graikija	0,825589	0,830132	0,838331	0,844185
Ispanija	0,901151	0,907464	0,90111	0,882838
Italija	1,03597	1,03443	1,03281	1,02926
Jungtinė Karalystė	0,750771	0,767098	0,775441	0,790992
Kipras	0,87482	0,856004	0,861209	0,855357
Latvija	0,32524	0,352266	0,386479	0,42656
Lenkija	2,2093	2,24431	2,25373	2,29584
Lietuva	1,67041	1,75485	1,82596	1,91524
Liuksemburgas	1,09521	1,09052	1,09014	1,09766
Malta	0,672121	0,68124	0,688557	0,689835
Nyderlandai	1,07905	1,06194	1,06415	1,05282
Portugalija	0,850013	0,83629	0,836764	0,828408
Prancūzija	1,11572	1,0906	1,08631	1,0787
Rumunija	1,54461	1,68	1,74586	1,86491
Slovakija	20,475	20,329	20,5306	20,1781
Slovėnija	0,724998	0,725356	0,733723	0,754953
Suomija	1,15761	1,16261	1,15261	1,17338
Švedija	10,8075	10,9274	10,8918	10,7277
Vengrija	149,921	151,922	154,553	160,487
Vokietija	1,06421	1,05518	1,04959	1,04935

Šaltinis: [42]

BVP, tenkantis vienam gyventojui, išreikštas PGS, 2005-2007 m.

Eil. Nr.	Šalis	2004 m.	2005 m.	2006 m.	2007 m.
1	ES	21600	22500	23600	24900
2	Airija	30700	32400	34800	37400
3	Austrija	27400	28100	29400	30800
4	Belgija	26100	26900	28000	29400
5	Bulgarija	7300	7800	8600	9300
6	Čekijos Respublika	16300	17100	18300	20000
7	Danija	27200	27800	29100	29900
8	Estija	12400	13700	15400	16900
9	Graikija	20400	20900	22200	23600
10	Ispanija	21900	22900	24600	26200
11	Italija	23100	23600	24500	25400
12	Jungtinė Karalystė	26700	27400	28400	29600
13	Kipras	19600	20400	21300	22600
14	Latvija	9900	10900	12400	14400
15	Lenkija	11000	11500	12400	13400
16	Lietuva	10900	11900	13100	14800
17	Liuksemburgas	54900	57100	63100	66600
18	Malta	16700	17600	18100	19300
19	Nyderlandai	28000	29400	30900	32600
20	Portugalija	16200	17300	18000	19000
21	Prancūzija	23800	24900	25900	27200
22	Rumunija	7400	7900	9100	10500
23	Slovakija	12400	13500	15000	16700
24	Slovėnija	18700	19600	20700	22200
25	Suomija	25200	25700	27100	28800
26	Švedija	27000	27100	28700	30400
27	Vengrija	13700	14200	15000	15600
28	Vokietija	25200	26300	27400	28600

Šaltinis: sudaryta autoriaus, remiantis [25]

BVP, tenkančio vienam gyventojui, išreikšto PGS kitimo tendencijas proc., 2005-2007 m.

	2005 m.	2006 m.	2007 m.	Vidutiniškai
ES	4,167	4,889	5,508	4,855
Airija	5,537	7,407	7,471	6,805
Austrija	2,555	4,626	4,762	3,981
Belgija	3,065	4,089	5	4,051
Bulgarija	6,849	10,256	8,14	8,415
Čekijos Respublika	4,908	7,018	9,29	7,072
Danija	2,206	4,676	2,749	3,21
Estija	10,484	12,409	9,74	10,878
Graikija	2,451	6,22	6,306	4,992
Ispanija	4,566	7,424	6,504	6,165
Italija	2,165	3,814	3,673	3,217
Jungtinė Karalystė	2,622	3,65	4,225	3,499
Kipras	4,082	4,412	6,103	4,866
Latvija	10,101	13,761	16,129	13,33
Lenkija	4,545	7,826	8,065	6,812
Lietuva	9,174	10,084	12,977	10,745
Liuksemburgas	4,007	10,508	5,547	6,687
Malta	5,389	2,841	6,63	4,953
Nyderlandai	5	5,102	5,502	5,201
Portugalija	6,79	4,046	5,556	5,464
Prancūzija	4,622	4,016	5,019	4,552
Rumunija	6,757	15,19	15,385	12,444
Slovakija	8,871	11,111	11,333	10,438
Slovėnija	4,813	5,612	7,246	5,89
Suomija	1,984	5,447	6,273	4,568
Švedija	0,37	5,904	5,923	4,066
Vengrija	3,65	5,634	4	4,428
Vokietija	4,365	4,183	4,38	4,309

Šaltinis: sudaryta autoriaus, remiantis [25]

**Namų ūkio tipai
(2005 m., proc.)**

	Vienas asmuo	Vienas asmuo su išlaikomais vaikais	Du suaugusieji	Du suaugusieji su išlaikomais vaikais	Trys ir daugiau suaugusieji	Trys ir daugiau suaugusiųjų su išlaikomais vaikais	Nežinoma
ES valstybės narės	27,67	4,25	28,3	24,81	9,1	5,66	11,23
Belgija	29,97	7,9	28,25	26,77	4,41	2,7	-
Bulgarija	24,32	3,1	30,21	19,97	12,79	9,62	-
Čekijos Respublika	27,62	5,16	32,38	30,62	2,63	1,59	-
Danija	39,73	4,68	29,58	21,88	2,79	1,34	-
Vokietija	36,95	4,51	31,22	21,03	4,37	1,93	-
Estija	29,88	6,24	26,67	23,39	7,43	6,39	-
Airija	26,67	2,26	25,42	21,32	16,54	7,79	-
Graikija	20,9	1,82	27,41	25,81	16,29	7,78	-
Ispanija	13,62	1,82	26,44	28,89	19,29	9,94	-
Prancūzija	30,28	5,86	29,25	29,46	3,02	2,13	-
Italija	27,2	2,80	26,1	24,60	13,20	5,80	0,30
Kipras	14,35	2,21	25,63	35,73	10,40	11,67	-
Latvija	23,76	5,25	28,89	24,22	8,61	9,27	-
Lietuva	34,21	5,82	22,92	25,68	5,95	5,42	-
Liuksemburgas	31,19	5,33	25,15	32,66	3,22	2,45	-
Vengrija	25,2	4,2	27,71	23,60	11,31	7,99	-
Malta	8,74	1,39	22,12	38,90	17,01	11,83	0,00
Nyderlandai	-	-	-	-	-	-	100,00
Austrija	34,56	3,56	26,65	20,50	9,27	5,46	-
Lenkija	23,94	4,83	20,72	29,01	8,90	11,49	1,12
Portugalija	16,73	2,93	26,82	30,24	14,46	8,82	0,00
Rumunija	17,63	2,27	24,80	27,94	13,25	14,11	-
Slovėnija	22	4,32	23,68	31,62	9,60	8,78	-
Slovakija	20,33	2,65	23,12	21,76	19,40	12,74	-
Suomija	40,08	4,14	30,75	21,74	2,13	1,16	-
Švedija	37,44	4,25	31,70	17,71	2,47	1,49	4,94
Jungtinė Karalystė	28,66	5,96	33,04	19,23	8,95	4,16	-

Šaltinis: [25]

Vidutinių disponuojamų pajamų dinamika

	PGS			2006 m/ 2005 m.	2007 m/ 2006 m.	2007 m/ 2005 m.
	2005 m.	2006 m.	2007 m.			
Airija	17430	18865	20978	1,082	1,112	1,204
Austrija	19646	19501	20377	0,993	1,045	1,037
Belgija	17682	18265	18217	1,033	0,997	1,03
Čekijos Respublika	8875	9391	10098	1,058	1,075	1,138
Danija	16812	17316	18245	1,03	1,054	1,085
Estija	5823	6844	8069	1,175	1,179	1,386
Graikija	12865	13346	13763	1,037	1,031	1,07
Ispanija	13467	14140	14753	1,05	1,043	1,095
Italija	15948	16110	16725	1,01	1,038	1,049
Jungtinė Karalystė	21502	20793	22262	0,967	1,071	1,035
Kipras	16758	18358	20905*	1,095	1,139	1,247
Latvija	4964	5802	6823	1,169	1,176	1,374
Lenkija	5754	6062	6756	1,054	1,114	1,174
Lietuva	4843	5652	7037	1,167	1,245	1,453
Liuksemburgas	30661	32681	33539	1,066	1,026	1,094
Malta	12768	13595	13714	1,065	1,009	1,074
Nyderlandai	17873	18721	20196	1,047	1,079	1,13
Portugalija	10891	11356	11699	1,043	1,03	1,074
Prancūzija	16595	17192	17411	1,036	1,013	1,049
Slovakija	5717	6889	7592	1,205	1,102	1,328
Slovėnija	12732	13566	14388	1,066	1,061	1,13
Suomija	15780	16557	17265	1,049	1,043	1,094
Švedija	15481	15937	17101	1,029	1,073	1,105
Vengrija	6395	7326	7369	1,146	1,006	1,152
Vokietija	17438	16770	19787	0,962	1,18	1,135

Šaltinis: sudaryta autoriaus, remiantis [25]

* paskaičiuotos autoriaus, nes pastebėta, kad Eurostat duomenų bazėje Kipro gyventojų vidutinės pajamos 2007 m. pagal PGS pateiktas klaidingai ir todėl negalima palyginti jų dinamikos.

Vidutinės pajamos pagal namų tipą 2007 m.

	Vienas asmuo		Vienas asmuo su išlaikomais vaikais		Du suaugusieji		Du suaugusieji su išlaikomais vaikais		Tris ir daugiau suaugusieji		Tris ir daugiau suaugusieji su išlaikomais vaikais	
	Dalis tarp visų žmonių, proc.	Vidutinės pajamos vienam asmeniui, PGS	Dalis tarp visų žmonių, proc.	Vidutinės pajamos vienam asmeniui, PGS	Dalis tarp visų žmonių, proc.	Vidutinės pajamos vienam asmeniui, PGS	Dalis tarp visų žmonių, proc.	Vidutinės pajamos vienam asmeniui, PGS	Dalis tarp visų žmonių, proc.	Vidutinės pajamos vienam asmeniui, PGS	Dalis tarp visų žmonių, proc.	Vidutinės pajamos vienam asmeniui, PGS
Airija	8	16584	10	12720	16	23253	40	22315	11	25305	15	19662
Austrija	15	19132	5	14264	21	23423	34	19359	13	22706	12	19511
Belgija	15	15640	6	12835	25	18880	38	19135	9	21446	7	16878
Čekijos Respublika	9	8449	4	6799	25	10581	37	9929	14	11910	11	9812
Danija	22	14378	7	13887	28	20628	39	19193	2	21792	2	22542
Estija	14	6015	6	5148	22	8202	35	9043	10	9388	13	7760
Graikija	7	11829	2	11623	21	14078	37	13565	23	14778	10	12152
Ispanija	6	12951	2	10903	21	15849	36	14670	22	15732	13	12995
Italija	12	15489	3	13090	21	17759	36	15847	18	19662	10	15001
Jungtinė Karalystė	13	18995	7	13700	27	24839	35	22494	10	24394	8	22710
Kipras	5	9899	3	8519	17	11210	47	11962	13	14499	15	13239
Latvija	10	4356	6	5059	17	6806	30	7322	14	8065	23	6957
Lenkija	9	6436	3	5533	15	8086	34	6771	14	7421	25	5855
Lietuva	11	4924	5	4788	17	7777	38	7301	12	8609	17	6626
Liuksemburgas	12	34423	4	22993	22	38001	46	32148	9	36763	7	29022
Malta	7	11022	3	8804	17	13736	35	12816	20	16619	18	14077
Nyderlandai	16	18504	4	12931	28	22404	41	19780	6	22796	5	19367
Portugalija	6	9435	3	9614	20	11979	36	11921	18	13231	17	10468
Prancūzija	15	15921	5	12972	27	19399	41	17498	6	18607	6	14400
Slovakija	9	6233	2	6151	16	7725	32	7288	19	9239	22	7193
Slovėnija	7	10352	3	11225	16	14154	38	14536	18	16341	18	14427

Suomija	18	13470	5	12243	30	19339	39	17809	4	19108	4	17920
Švedija	19	13679	7	12187	28	20235	39	17307	3	20042	4	15928
Vengrija	9	6538	4	5657	22	8163	37	6770	14	8898	14	7199
Vokietija	18	17272	5	13745	30	21459	35	20003	7	22874	5	18979

Šaltinis: Paskaičiuota autoriaus pagal [25]

Vidutinės pajamos pagal amžių 2007 m.

	Iki 18 m.		18-24 m.		25- 49 m.		50-64 m.		Vyresni už 65 m.	
	Dalis tarp visų žmonių, proc.	Vidutinės pajamos vienam asmeniui, PGS	Dalis tarp visų žmonių, proc.	Vidutinės pajamos vienam asmeniui, PGS	Dalis tarp visų žmonių, proc.	Vidutinės pajamos vienam asmeniui, PGS	Dalis tarp visų žmonių, proc.	Vidutinės pajamos vienam asmeniui, PGS	Dalis tarp visų žmonių, proc.	Vidutinės pajamos vienam asmeniui, PGS
Airija	27	19647	12	20512	32	23491	17	21974	11	15608
Austrija	19	18050	9	19571	36	21084	18	22549	16	19588
Belgija	21	17496	8	17337	35	19733	19	19565	16	14687
Čekijos Respublika	18	9180	9	10136	37	10905	22	10745	14	8181
Danija	22	17796	7	14777	35	18718	20	22224	15	14279
Estija	19	7817	11	8693	35	9421	18	7714	17	5547
Graikija	18	13134	8	12905	38	14420	18	15286	18	11895
Ispanija	18	13849	8	14303	41	15818	17	16010	16	12020
Italija	18	15041	7	15157	37	17386	18	19195	20	15262
Jungtinė Karalystė	21	20275	9	20651	35	25153	18	24220	16	17166
Kipras	22	11499	12	12190	37	12813	17	14177	12	8345
Latvija	20	6688	10	7112	36	7572	18	6654	16	5312
Lenkija	20	6105	11	6139	36	7116	19	7289	13	6534
Lietuva	21	6528	11	7440	36	7743	17	7620	15	5155
Liuksemburgas	22	30202	8	29608	39	34104	17	39151	14	32491
Malta	21	12319	11	14982	34	14752	21	14241	13	11379
Nyderlandai	22	18280	8	18290	36	20984	19	23527	14	17735

Portugalija	19	10766	8	11207	37	12043	18	13741	17	10093
Prancūzija	22	16207	9	15271	34	17735	18	20066	16	16514
Slovakija	17	6865	13	7470	35	8069	21	8317	14	6289
Slovėnija	19	13758	10	14410	37	14935	19	15160	15	12772
Suomija	21	16572	8	14721	33	18543	21	19806	16	13579
Švedija	24	15957	8	13703	33	17589	19	21409	17	14410
Vengrija	21	6549	9	6884	35	7669	21	8134	15	7036
Vokietija	18	18259	8	18130	36	20946	19	21806	19	17754

Šaltinis: Eurostato duomenų bazė

Vidutinės pajamos vienam asmeniui pagal išsilavinimą 2007 m.

	Neturi pradinio, pradinis, žemesnis nei vidurinis		Vidurinis, aukštesnysis		Aukštasis	
	Dalis tarp visų žmonių, proc.	Vidutinės pajamos vienam asmeniui, PGS	Dalis tarp visų žmonių, proc.	Vidutinės pajamos vienam asmeniui, PGS	Dalis tarp visų žmonių, proc.	Vidutinės pajamos vienam asmeniui, PGS
Airija	40	16183	33	21492	27	29637
Austrija	23	16568	61	21055	16	26686
Belgija	28	14628	39	17743	33	23674
Čekijos Respublika	14	8035	74	10157	12	14024
Danija	34	15658	43	18459	23	22847
Estija	20	5852	53	7725	26	10674
Graikija	46	10926	36	14228	18	21165
Ispanija	52	12463	23	15588	25	20739
Italija	55	14204	34	18723	11	26824
Jungtinė Karalystė	23	15491	54	22314	23	31769
Kipras	33	8913	41	12458	26	16736
Latvija	24	4903	57	6684	18	9911
Lenkija	22	5135	64	6488	15	11446
Lietuva	21	4813	55	6649	24	10679
Liuksemburgas	40	27995	38	33784	22	47882
Malta	72	12714	17	16213	11	20073
Nyderlandai	34	17366	40	19781	26	26581
Portugalija	71	9960	17	14977	12	25132
Prancūzija	25	16535	49	17613	27	22779
Slovakija	14	5833	70	7656	16	9794
Slovėnija	25	11302	58	14240	17	20467
Suomija	29	14203	42	16178	29	22798
Švedija	19	15410	53	17437	29	20219
Vengrija	26	5913	58	7383	16	11136
Vokietija	21	15828	58	18728	21	24546

Šaltinis: sudaryta autoriaus pagal [25]

Vidutinės pajamos vienam asmeniui pagal lytį 2007 m.

Šalys	Moterys		Vyrai		Santykis tarp vidutinių vyrų ir moterų pajamų
	Dalis tarp visų žmonių, proc.	Vidutinės pajamos vienam asmeniui, PGS	Dalis tarp visų žmonių, proc.	Vidutinės pajamos vienam asmeniui, PGS	
Airija	50	20560	50	21396	1,041
Austrija	51	19896	49	20882	1,05
Belgija	51	17879	49	18567	1,038
Čekijos Respublika	51	9897	49	10307	1,041
Danija	51	17966	49	18531	1,031
Estija	54	7785	46	8404	1,08
Graikija	51	13584	49	13949	1,027
Ispanija	51	14461	49	15052	1,041
Italija	51	16200	49	17280	1,067
Jungtinė Karalystė	51	21674	49	22871	1,055
Kipras	51	11969	49	12334	1,03
Latvija	54	6583	46	7104	1,079
Lenkija	52	6712	48	6803	1,014
Lietuva	54	6822	46	7285	1,068
Liuksemburgas	50	32863	50	34226	1,041
Malta	50	13539	50	13889	1,026
Nyderlandai	50	19731	50	20668	1,047
Portugalija	52	11615	48	11788	1,015
Prancūzija	51	17075	49	17765	1,04
Slovakija	52	7404	48	7798	1,053
Slovėnija	51	14142	49	14644	1,035
Suomija	51	16878	49	17669	1,047
Švedija	51	16831	49	17379	1,033
Vengrija	53	7311	47	7435	1,017
Vokietija	51	19252	49	20342	1,057

Šaltinis: sudaryta autoriaus pagal [25]

**Pajamų pasiskirstymo tyrimas
(Pagal namų ūkio tipą)**

Lorenz kreivė $L(x)$ randama Microsoft Excel pagalba.

Gini koeficientas apskaičiuojamas pagal šią formulę: $G = 1 - 2 \int_0^1 L(x) dx$.

Eil. Nr.	Šalis	$L(x)$	G
1.	Airija	$0,4243x^6 - 1,1263x^5 + 1,6957x^4 - 1,9491x^3 + 1,479x^2 + 0,4763x - 1E-09$	0,088
2.	Austrija	$-1,9971x^6 + 2,122x^5 + 3,0627x^4 - 5,0682x^3 + 2,2825x^2 + 0,5982x + 1E-09$	0,052
3.	Belgija	$5,7294x^6 - 15,384x^5 + 15,105x^4 - 6,9437x^3 + 1,8797x^2 + 0,6136x - 2E-08$	0,054
4.	Čekija	$-0,6809x^6 + 0,6079x^5 + 1,9907x^4 - 3,2934x^3 + 1,768x^2 + 0,6077x + 3E-08$	0,056
5.	Danija	$1,6034x^6 - 3,3214x^5 + 1,3674x^4 + 0,8469x^3 - 0,2703x^2 + 0,7739x - 8E-07$	0,085
6.	Estija	$-7,9996x^6 + 22,381x^5 - 22,341x^4 + 9,1299x^3 - 0,8298x^2 + 0,6595x + 1E-08$	0,09
7.	Graikija	$2,1948x^6 - 4,9292x^5 + 3,5701x^4 - 0,9194x^3 + 0,2365x^2 + 0,8471x + 3E-08$	0,043
8.	Ispanija	$20,689x^6 - 54,499x^5 + 51,114x^4 - 20,36x^3 + 3,3776x^2 + 0,6791x - 1E-07$	0,059
9.	Italija	$4,4645x^6 - 13,296x^5 + 14,875x^4 - 7,5837x^3 + 1,8058x^2 + 0,7349x - 8E-09$	0,06
10.	Jungtinė Karalystė	$-4,6755x^6 + 10,657x^5 - 7,1742x^4 + 0,2502x^3 + 1,4264x^2 + 0,5165x - 6E-10$	0,061
11.	Kipras	$3,4998x^6 - 10,941x^5 + 13,116x^4 - 7,4386x^3 + 2,1194x^2 + 0,644x - 7E-08$	0,063
12.	Latvija	$-14,603x^6 + 40,701x^5 - 40,452x^4 + 16,586x^3 - 1,9347x^2 + 0,7027x - 9E-10$	0,08
13.	Lenkija	$-1,549x^6 + 4,6788x^5 - 5,0486x^4 + 2,3014x^3 - 0,205x^2 + 0,8223x - 4E-09$	0,066
14.	Lietuva	$-7,2199x^6 + 21,986x^5 - 24,17x^4 + 11,145x^3 - 1,47x^2 + 0,7289x + 2E-10$	0,081
15.	Liuksemburgas	$2,3355x^6 - 8,9864x^5 + 12,974x^4 - 8,6247x^3 + 2,711x^2 + 0,5901x + 2E-09$	0,053
16.	Malta	$5,5192x^6 - 15,898x^5 + 17,636x^4 - 9,4508x^3 + 2,6225x^2 + 0,5713x - 1E-08$	0,074
17.	Nyderlandai	$5,6344x^6 - 18,413x^5 + 22,669x^4 - 12,942x^3 + 3,534x^2 + 0,5182x - 6E-09$	0,057
18.	Portugalija	$-0,9146x^6 + 3,5041x^5 - 4,4974x^4 + 2,1912x^3 - 0,0878x^2 + 0,8045x - 5E-08$	0,051
19.	Prancūzija	$0,4965x^6 - 1,9153x^5 + 2,9396x^4 - 2,2713x^3 + 1,0535x^2 + 0,6969x - 4E-09$	0,057
20.	Slovakija	$-4,4699x^6 + 12,696x^5 - 12,507x^4 + 4,8311x^3 - 0,3658x^2 + 0,8159x - 5E-09$	0,06

21.	Slovènija	$-20,371x^6 + 51,356x^5 - 44,458x^4 + 14,798x^3 - 1,0597x^2 + 0,7352x + 9E-08$	0,057
22.	Suomija	$-16,913x^6 + 45,682x^5 - 44,662x^4 + 18,677x^3 - 2,5808x^2 + 0,7968x + 1E-08$	0,055
23.	Švedija	$-8,0978x^6 + 21,573x^5 - 20,874x^4 + 8,7774x^3 - 1,1333x^2 + 0,7554x + 5E-09$	0,084
24.	Vengrija	$1,9029x^6 - 6,9847x^5 + 9,651x^4 - 6,0105x^3 + 1,7339x^2 + 0,7073x - 3E-11$	0,066
25.	Vokietija	$0,9299x^6 - 3,1967x^5 + 4,4938x^4 - 3,3025x^3 + 1,4454x^2 + 0,6302x - 1E-08$	0,06

**Pajamų pasiskirstymo tyrimas
(Pagal amžių)**

Lorenz kreivė $L(x)$ randama Microsoft Excel pagalba.

Gini koeficientas apskaičiuojamas pagal šią formulę: $G = 1 - 2 \int_0^1 L(x) dx$.

P_{18-24} – 18-24 m. amžiaus grupės pajamų vidurkis.

P_{25-49} – 25-49 m. amžiaus grupės pajamų vidurkis.

P_{65} – 65 m. ir vyresnių amžiaus grupės pajamų vidurkis.

Eil. Nr.	Šalis	$L(x)$	G	P_{25-49} / P_{18-24}	P_{65} / P_{25-49}
1.	Airija	$-1,945x^5 + 4,7731x^4 - 4,1844x^3 + 1,7614x^2 + 0,5949x - 2E-10$	0,062	1,15	0,71
2.	Austrija	$-1,2524x^5 + 3,1548x^4 - 2,7631x^3 + 1,1071x^2 + 0,7536x - 3E-10$	0,045	1,08	0,87
3.	Belgija	$-3,7766x^5 + 8,4264x^4 - 6,5469x^3 + 2,3293x^2 + 0,5678x + 1E-10$	0,041	1,14	0,75
4.	Čekija	$0,7491x^5 - 1,7892x^4 + 1,2655x^3 - 0,0169x^2 + 0,7915x + 1E-09$	0,053	1,08	0,76
5.	Danija	$3,4275x^5 - 7,7077x^4 + 5,6898x^3 - 1,2794x^2 + 0,8698x + 1E-09$	0,079	1,27	0,64
6.	Estija	$-4,2653x^5 + 10,43x^4 - 9,0719x^3 + 3,6206x^2 + 0,2863x - 3E-10$	0,086	1,08	0,72
7.	Graikija	$-1,0863x^5 + 2,6472x^4 - 2,2453x^3 + 0,9293x^2 + 0,7551x - 1E-10$	0,051	1,12	0,78
8.	Ispanija	$-1,3688x^5 + 3,265x^4 - 2,793x^3 + 1,2188x^2 + 0,678x - 4E-10$	0,056	1,11	0,75
9.	Italija	$-0,8159x^5 + 1,7799x^4 - 1,139x^3 + 0,3018x^2 + 0,8732x + 4E-10$	0,055	1,15	0,8
10.	Jungtinė Karalystė	$-5,0386x^5 + 11,054x^4 - 8,2574x^3 + 2,7414x^2 + 0,501x - 2E-10$	0,058	1,22	0,71
11.	Kipras	$-1,1778x^5 + 3,5171x^4 - 3,8328x^3 + 1,9966x^2 + 0,4969x + 1E-10$	0,074	1,05	0,59
12.	Latvija	$-2,8583x^5 + 7,0697x^4 - 6,2353x^3 + 2,5152x^2 + 0,5087x - 6E-12$	0,057	1,06	0,8
13.	Lenkija	$0,6688x^5 - 1,9456x^4 + 1,9527x^3 - 0,6445x^2 + 0,9685x + 5E-10$	0,04	1,16	0,9
14.	Lietuva	$1,1891x^5 - 2,4705x^4 + 1,3372x^3 + 0,2763x^2 + 0,6679x + 6E-10$	0,071	1,04	0,68
15.	Liuksemburgas	$0,9364x^5 - 2,0617x^4 + 1,5368x^3 - 0,311x^2 + 0,8994x - 6E-11$	0,052	1,15	0,83

16.	Malta	$1,0117x^5 - 2,595x^4 + 2,1406x^3 - 0,4091x^2 + 0,8518x - 4E-11$	0,051	0,98	0,8
17.	Nyderlandai	$-1,4123x^5 + 3,2385x^4 - 2,3546x^3 + 0,7125x^2 + 0,816x + 2E-10$	0,062	1,15	0,75
18.	Portugalija	$0,071x^5 - 0,0369x^4 - 0,0556x^3 + 0,19x^2 + 0,8315x + 2E-11$	0,061	1,07	0,73
19.	Prancūzija	$-0,4349x^5 + 1,2183x^4 - 1,0956x^3 + 0,469x^2 + 0,8433x - 6E-11$	0,049	1,16	0,82
20.	Slovakija	$0,2598x^5 - 0,6939x^4 + 0,522x^3 + 0,1068x^2 + 0,8053x - 4E-11$	0,053	1,08	0,76
21.	Slovėnija	$0,0716x^5 - 0,1445x^4 - 0,0114x^3 + 0,2298x^2 + 0,8546x + 6E-11$	0,032	1,04	0,84
22.	Suomija	$0,757x^5 - 1,8235x^4 + 1,381x^3 - 0,0851x^2 + 0,7706x + 6E-10$	0,073	1,26	0,69
23.	Švedija	$0,6949x^5 - 1,3607x^4 + 0,8857x^3 - 0,0189x^2 + 0,799x + 9E-11$	0,083	1,28	0,67
24.	Vengrija	$-0,6698x^5 + 1,5423x^4 - 1,2016x^3 + 0,5062x^2 + 0,8228x + 3E-10$	0,047	1,11	0,87
25.	Vokietija	$-1,3171x^5 + 2,8403x^4 - 1,9349x^3 + 0,5711x^2 + 0,8405x + 5E-10$	0,049	1,16	0,81

**Pajamų pasiskirstymo tyrimas
(Pagal išsilavinimą)**

Lorenz kreivė $L(x)$ randama Microsoft Excel pagalba.

Gini koeficientas apskaičiuojamas pagal šią formulę: $G = 1 - 2 \int_0^1 L(x) dx$.

I_1 – vidutinės pajamos žmonių su I lygio išsilavinimu (neturi pradinio, pradinis, žemesnis nei vidurinis).

I_2 – vidutinės pajamos žmonių su II lygio išsilavinimu (vidurinis, aukštesnysis).

I_3 – vidutinės pajamos žmonių su I lygio išsilavinimu (aukštasis).

Eil. Nr.	Šalis	$L(x)$	G	I_2 / I_1	I_3 / I_1
1.	Airija	$0,2922x^3 + 0,007x^2 + 0,7008x - 6E-14$	0,148	1,328	1,831
2.	Austrija	$0,0942x^3 + 0,1545x^2 + 0,7513x + 2E-14$	0,099	1,271	1,611
3.	Belgija	$0,1906x^3 + 0,0659x^2 + 0,7435x - 2E-14$	0,117	1,213	1,618
4.	Čekijos Respublika	$0,202x^3 + 0,0276x^2 + 0,7705x - 1E-13$	0,11	1,264	1,745
5.	Danija	$0,1626x^3 + 0,016x^2 + 0,8214x + 8E-15$	0,087	1,179	1,459
6.	Estija	$0,1423x^3 + 0,1791x^2 + 0,6786x - 4E-14$	0,131	1,32	1,824
7.	Graikija	$0,6319x^3 - 0,5203x^2 + 0,8884x + 9E-15$	0,143	1,302	1,937
8.	Ispanija	$0,4304x^3 - 0,2735x^2 + 0,843x - 9E-14$	0,124	1,251	1,664
9.	Italija	$0,7546x^3 - 0,7901x^2 + 1,0356x + 1E-13$	0,114	1,318	1,888
10.	Jungtinė Karalystė	$0,1491x^3 + 0,2375x^2 + 0,6134x + 3E-14$	0,154	1,44	2,051
11.	Kipras	$0,1286x^3 + 0,2487x^2 + 0,6227x - 2E-14$	0,147	1,398	1,878
12.	Latvija	$0,3046x^3 - 0,0047x^2 + 0,7002x - 1E-13$	0,151	1,363	2,021
13.	Lenkija	$0,6854x^3 - 0,5036x^2 + 0,8182x + 1E-13$	0,175	1,263	2,229

14.	Lietuva	$0,3714x^3 - 0,0262x^2 + 0,6548x + 1E-13$	0,177	1,381	2,219
15.	Liuksemburgas	$0,465x^3 - 0,334x^2 + 0,869x + 6E-15$	0,121	1,207	1,71
16.	Malta	$0,698x^3 - 0,8453x^2 + 1,1473x - 4E-12$	0,067	1,275	1,579
17.	Nyderlandai	$0,3396x^3 - 0,2093x^2 + 0,8697x + 3E-14$	0,1	1,139	1,531
18.	Portugalija	$2,3205x^3 - 3,2383x^2 + 1,9178x + 7E-13$	0,081	1,504	2,523
19.	Prancūzija	$0,288x^3 - 0,2038x^2 + 0,9157x - 1E-14$	0,076	1,065	1,378
20.	Slovakija	$0,0408x^3 + 0,2403x^2 + 0,7189x - 1E-13$	0,101	1,313	1,679
21.	Slovėnija	$0,327x^3 - 0,1101x^2 + 0,7831x - 4E-15$	0,127	1,26	1,811
22.	Suomija	$0,3733x^3 - 0,2146x^2 + 0,8413x + 2E-14$	0,115	1,139	1,605
23.	Švedija	$0,0327x^3 + 0,1298x^2 + 0,8375x - 3E-14$	0,06	1,132	1,312
24.	Vengrija	$0,437x^3 - 0,2505x^2 + 0,8135x - 6E-14$	0,135	1,249	1,883
25.	Vokietija	$0,191x^3 - 0,0012x^2 + 0,8102x - 5E-14$	0,095	1,183	1,551

Vartojimo išlaidų vidurkis vienam namų ūkiui pagal COICOP (2005 m., PGS)

Šalis	Išlaidų grupės													Visos (V)	CP01/V	CP111/V	CP04/V	(CP01+ CP111+ CP04)/V
	CP01	CP02	CP03	CP04	CP05	CP06	CP07	CP08	CP09	CP10	CP11	CP111	CP12					
Airija	4491	2032	1851	8520	2613	904	4203	1255	3670	687	2190	1600	3956	36372	0,123	0,123	0,234	0,401
Austrija	3933	847	1682	6732	1868	946	4863	793	3809	242	1660	1631	2792	30167	0,13	0,13	0,223	0,407
Belgija	4043	669	1425	7610	1687	1400	3863	878	2868	136	1894	1545	3576	30049	0,135	0,135	0,253	0,439
Bulgarija	2238	269	218	2461	213	305	355	325	204	34	255	241	220	7097	0,315	0,315	0,347	0,696
Čekija	2503	347	679	2444	815	239	1351	555	1289	66	619	536	1234	12141	0,206	0,206	0,201	0,451
Danija	2872	785	1168	7194	1459	639	3331	583	2738	100	960	797	2233	24062	0,119	0,119	0,299	0,451
Estija	2440	300	601	3240	568	282	1087	596	691	145	339	326	559	10848	0,225	0,225	0,299	0,554
Graikija	4801	1045	2154	7442	1929	1824	3222	1174	1285	738	2661	2523	2701	30976	0,155	0,155	0,24	0,476
Ispanija	4685	586	1786	7874	1211	577	2743	701	1659	292	2414	2254	1499	26027	0,18	0,18	0,303	0,57
Italija	5359	506	2013	8512	1670	1132	3420	621	1680	202	1428	927	2242	28785	0,186	0,186	0,296	0,514
Jungtinė Karalystė	3159	753	1585	9458	2092	383	4305	852	3943	457	2558	2172	2415	31960	0,099	0,099	0,296	0,463
Kipras	5158	646	2649	7381	2008	1624	4980	1164	2044	1354	2830	2656	2370	34208	0,151	0,151	0,216	0,445
Latvija	3091	329	778	1810	546	394	1155	610	667	145	557	548	508	10590	0,292	0,292	0,171	0,515
Lenkija	2704	262	489	3341	478	485	862	512	662	138	180	160	571	10684	0,253	0,253	0,313	0,581
Lietuva	3166	332	743	1776	392	445	762	435	402	102	429	417	393	9377	0,338	0,338	0,189	0,571
Liuksemburgas	4851	865	3343	15611	3702	1351	8403	1139	3869	223	4098	3240	4478	51933	0,093	0,093	0,301	0,456
Malta	6082	786	2387	2596	3070	869	4758	837	2879	352	2030	1686	1960	28606	0,213	0,213	0,091	0,363
Nyderlandai	3089	625	1694	7513	1888	371	3196	903	3193	306	1647	1248	4945	29370	0,105	0,105	0,256	0,403
Portugalija	3243	477	861	5560	994	1264	2693	616	1182	356	2263	2191	1359	20868	0,155	0,155	0,266	0,526
Prancūzija	3733	650	1853	7339	1693	1167	3777	914	1926	165	1277	1165	3392	27886	0,134	0,134	0,263	0,439
Rumunija	2355	307	333	832	201	205	344	259	224	45	58	38	162	5325	0,442	0,442	0,156	0,605
Slovakija	2910	333	661	2517	494	330	986	506	712	92	520	480	713	10774	0,27	0,27	0,234	0,549
Slovėnija	3966	575	1678	5483	1389	356	3717	950	2234	202	1035	782	2220	23805	0,167	0,167	0,23	0,43
Suomija	3086	588	934	6614	1238	852	3818	693	2731	51	1021	891	2733	24359	0,127	0,127	0,272	0,436
Švedija	2913	531	1270	8250	1640	638	3623	791	3398	8	981	903	1569	25612	0,114	0,114	0,322	0,471

Vengrija	2413	380	537	2073	498	440	1511	696	909	90	343	323	803	10693	0,226	0,226	0,194	0,45
Vokietija	3185	489	1355	8445	1543	1024	3790	828	3168	236	1212		3226	28501	0,112	0,112*	0,296	0,442

Šaltinis: sudaryta autoriaus pagal [25]

---

* Apskaičiuota autoriaus proporcingai tos grupės ankstesnių metų išlaidoms.

**Vartojimo išlaidų pasiskirstymas pagal COICOP
(2006-2007 m., proc.)**

Šalis	Metai	CP01	CP04	CP11	CP111	(CP01+ CP111+ CP04)/V
Čekija	2007	20,1	19,9	5,2	4,5*	24,6
Estija	2007	24,6	14,3	3,4	3,3	27,9
Ispanija	2007	14,2	25,63	10,17	9,52	23,72
Jungtinė Karalystė	2007	9,3	20,6	11,7	9,9	19,2
Latvija	2007	25,5	10,2	5,8	5,7*	31,2
Lenkija	2006	20,9	23,6	2,9	2,6*	23,5
Lietuva	2007	33,1	12	5,2	5,2	38,3
Liuksemburgas	2006	9,3	21,4	7,2	5,7*	15
Portugalija	2006	15,54	26,64	10,84	10,5*	26,04
Vengrija	2007	23,7	21	3,5	1,3	25

Šaltinis: sudaryta autoriaus pagal [1, 2, 15, 30, 31, 44, 53, 59, 70, 73]

---

* Apskaičiuota autoriaus proporcingai tos grupės ankstesnių metų išlaidoms.

20 priedas

Disponuojamų pinigų struktūros Lietuvoje horizontalioji analizė
(2004-2008 m., Lt ir kartais)

	2004 m.	2005 m.	2006 m.	2007 m.	2008 m.	Δ 2005 m.	Δ 2006 m.	Δ 2007m.	Δ 2008m.	Δ
	Miestas ir kaimas									
	Lt					kartų.				
Disponuojamosios pajamos	495,8	579,7	680,8	859,3	986,8	1,17	1,17	1,26	1,15	1,99
Samdomojo darbo pajamos	275,3	328,1	408,6	536,4	612,8	1,19	1,25	1,31	1,14	2,23
Pajamos iš verslo, individualios veiklos, iš viso	68,7	79,4	90,2	105,0	105,4	1,16	1,14	1,16	1	1,53
Pajamos iš verslo, individualios veiklos - žemės ūkio	45,2	50,8	58,4	58,8	52,8	1,12	1,15	1,01	0,9	1,17
Socialinės išmokos, iš viso	117,8	130,8	145,9	182,6	233,3	1,11	1,12	1,25	1,28	1,98
Pajamos iš rentos, turto, kitos pajamos	33,9	41,4	36,1	35,3	35,4	1,22	0,87	0,98	1	1,04
Natūrinės disponuojamos pajamos	69,4	65,6	65,4	63,6	59,6	0,95	1	0,97	0,94	0,86
	Miestas									
	Lt					kartų.				
Disponuojamosios pajamos	540,2	636,3	729,2	943,0	1 073,9	1,18	1,15	1,29	1,14	1,99
Samdomojo darbo pajamos	347,9	411,4	501,8	668,8	720,1	1,18	1,22	1,33	1,08	2,07
Pajamos iš verslo, individualios veiklos, iš viso	39,9	46,1	47,4	63,6	75,0	1,16	1,03	1,34	1,18	1,88
Pajamos iš verslo, individualios veiklos - žemės ūkio	9,6	8,7	10,2	8,1	11,9	0,91	1,17	0,79	1,47	1,24
Socialinės išmokos, iš viso	110,6	127,7	135,7	168,4	237,8	1,15	1,06	1,24	1,41	2,15
Pajamos iš rentos, turto, kitos pajamos	41,8	51,1	44,3	42,2	41,0	1,22	0,87	0,95	0,97	0,98
Natūrinės disponuojamos pajamos	45,3	41,5	45,1	43,8	43,1	0,92	1,09	0,97	0,98	0,95
	Kaimas									
	Lt					kartų.				
Disponuojamosios pajamos	407,0	467,0	583,9	691,0	811,2	1,15	1,25	1,18	1,17	1,99
Samdomojo darbo pajamos	130,1	162,1	222,2	270,2	396,3	1,25	1,37	1,22	1,47	3,05
Pajamos iš verslo, individualios veiklos, iš viso	126,2	145,9	175,8	188,4	166,7	1,16	1,2	1,07	0,88	1,32
Pajamos iš verslo, individualios veiklos - žemės ūkio	116,3	134,7	154,7	160,7	135,4	1,16	1,15	1,04	0,84	1,16
Socialinės išmokos, iš viso	132,2	137,0	166,4	211,2	224,2	1,04	1,21	1,27	1,06	1,7
Pajamos iš rentos, turto, kitos pajamos	18,4	22,0	19,4	21,2	24,0	1,2	0,88	1,09	1,13	1,3
Natūrinės disponuojamos pajamos	117,6	113,7	106,1	103,4	92,9	0,97	0,93	0,97	0,9	0,79

Šaltinis: apskaičiuota autoriaus, remiantis [41, 52, 53, 54, 55]

**Disponuojamų pinigų struktūros Lietuvoje vertikalią analizę
(2004-2008 m., Lt ir proc.)**

	2004 m.	2005 m.	2006 m.	2007 m.	2008 m.	Δ 2005 m.	Δ 2006 m.	Δ 2007m.	Δ 2008m.	Δ
	Miestas ir kaimas, proc.									
Disponuojamosios pajamos	100	100	100	100	100					
Samdomojo darbo pajamos	55,5	56,6	60	62,4	62,1	1,1	3,4	2,4	-0,3	6,6
Pajamos iš verslo, individualios veiklos, iš viso	13,9	13,7	13,2	12,2	10,7	-0,2	-0,5	-1	-1,5	-3,2
Pajamos iš verslo, individualios veiklos - žemės ūkio	9,1	8,8	8,6	6,8	5,4	-0,3	-0,2	-1,8	-1,4	-3,7
Socialinės išmokos, iš viso	23,8	22,6	21,4	21,2	23,6	-1,2	-1,2	-0,2	2,4	-0,2
Pajamos iš rentos, turto, kitos pajamos	6,8	7,1	5,3	4,1	3,6	0,3	-1,8	-1,2	-0,5	-3,2
Natūrinės disponuojamos pajamos	14	11,3	9,6	7,4	6	-2,7	-1,7	-2,2	-1,4	-8
	Miestas, proc.									
Disponuojamosios pajamos	100	100	100	100	100					
Samdomojo darbo pajamos	64,4	64,7	68,8	70,9	67,1	0,3	4,1	2,1	-3,8	2,7
Pajamos iš verslo, individualios veiklos, iš viso	7,4	7,2	6,5	6,7	7	-0,2	-0,7	0,2	0,3	-0,4
Pajamos iš verslo, individualios veiklos - žemės ūkio	1,8	1,4	1,4	0,9	1,1	-0,4	0	-0,5	0,2	-0,7
Socialinės išmokos, iš viso	20,5	20,1	18,6	17,9	22,1	-0,4	-1,5	-0,7	4,2	1,6
Pajamos iš rentos, turto, kitos pajamos	7,7	8	6,1	4,5	3,8	0,3	-1,9	-1,6	-0,7	-3,9
Natūrinės disponuojamos pajamos	8,4	6,5	6,2	4,6	4	-1,9	-0,3	-1,6	-0,6	-4,4
	Kaimas, proc.									
Disponuojamosios pajamos	100	100	100	100	100					
Samdomojo darbo pajamos	32	34,7	38,1	39,1	48,9	2,7	3,4	1	9,8	16,9
Pajamos iš verslo, individualios veiklos, iš viso	31	31,2	30,1	27,3	20,5	0,2	-1,1	-2,8	-6,8	-10,5
Pajamos iš verslo, individualios veiklos - žemės ūkio	28,6	28,8	26,5	23,3	16,7	0,2	-2,3	-3,2	-6,6	-11,9
Socialinės išmokos, iš viso	32,5	29,3	28,5	30,6	27,6	-3,2	-0,8	2,1	-3	-4,9
Pajamos iš rentos, turto, kitos pajamos	4,5	4,7	3,3	3,1	3	0,2	-1,4	-0,2	-0,1	-1,5
Natūrinės disponuojamos pajamos	28,9	24,3	18,2	15	11,5	-4,6	-6,1	-3,2	-3,5	-17,4

Šaltinis: apskaičiuota autoriaus, remiantis [41, 52, 53, 54, 55]

**Vartojimo išlaidų pasiskirstymo Lietuvoje pagal COICOP horizontalioji analizė
(2004-2008 m., Lt ir proc.)**

	2004 m.	2005 m.	2006 m.	2007 m.	2008 m.	Δ 2005 m.	Δ 2006 m.	Δ 2007m.	Δ 2008m.	Δ
	Miestas ir kaimas									
	Lt					kartų.				
Vartojimo išlaidos	512,3	578,1	651,5	748,8	793,9	1,13	1,13	1,15	1,06	1,55
Maistas ir nealkoholiniai gėrimai	198,8	211,8	219,9	248,1	276,2	1,07	1,04	1,13	1,11	1,39
Alkoholiniai gėrimai	11,6	14,0	16,5	18,7	20,9	1,21	1,18	1,13	1,12	1,8
Tabakas	7,8	8,3	8,1	8,6	10,3	1,06	0,98	1,06	1,2	1,32
Apranga ir avalynė	41,9	49,7	57,1	69,0	67,5	1,19	1,15	1,21	0,98	1,61
Būstas, vanduo, elektra, dujos ir kitas kuras	62,5	69,6	77,9	89,5	100,2	1,11	1,12	1,15	1,12	1,6
Būsto apstatymo, namų ūkio įranga ir kasdieninė namų priežiūra	21,4	26,2	35,8	43,3	39,9	1,22	1,37	1,21	0,92	1,86
Sveikata	26,8	29,8	32,7	36,1	39,1	1,11	1,1	1,1	1,08	1,46
Transportas	45,2	51,0	67,3	77,5	77,9	1,13	1,32	1,15	1,01	1,72
Ryšiai	25,6	29,1	32,3	37,0	36,7	1,14	1,11	1,15	0,99	1,43
Poilsis ir kultūra	22,7	26,9	34,0	41,1	37,8	1,19	1,26	1,21	0,92	1,67
Švietimas	4,6	6,8	6,1	5,7	4,4	1,48	0,9	0,93	0,77	0,96
Restoranai ir viešbučiai	20,8	28,7	31,6	38,9	43,7	1,38	1,1	1,23	1,12	2,1
Įvairios prekės ir paslaugos	22,7	26,3	32,2	35,1	39,5	1,16	1,22	1,09	1,13	1,74
	Miestas									
	Lt					Kartų				
Vartojimo išlaidos	559,3	644,3	711,1	837,5	847,2	1,15	1,1	1,18	1,01	1,51
Maistas ir nealkoholiniai gėrimai	189,9	207,5	214,9	247,0	276,2	1,09	1,04	1,15	1,12	1,45
Alkoholiniai gėrimai	12,7	15,9	18,1	20,8	22,2	1,25	1,14	1,15	1,07	1,75
Tabakas	8,2	8,6	8,6	8,8	9,7	1,05	1	1,02	1,1	1,18
Apranga ir avalynė	48,3	58,6	64,4	80,0	73,5	1,21	1,1	1,24	0,92	1,52
Būstas, vanduo, elektra, dujos ir kitas kuras	75,2	84,1	92,3	105,0	114,6	1,12	1,1	1,14	1,09	1,52
Būsto apstatymo, namų ūkio įranga ir kasdieninė namų priežiūra	24,1	30,2	41,0	50,8	39,6	1,25	1,36	1,24	0,78	1,64
Sveikata	29,2	33,1	34,7	37,9	42,9	1,13	1,05	1,09	1,13	1,47
Transportas	52,4	58,0	73,2	92,3	81,3	1,11	1,26	1,26	0,88	1,55
Ryšiai	30,9	35,1	37,4	43,7	40,7	1,14	1,07	1,17	0,93	1,32
Poilsis ir kultūra	28,6	33,8	41,8	51,7	45,1	1,18	1,24	1,24	0,87	1,58

Švietimas	6,0	9,1	7,3	7,6	5,3	1,52	0,8	1,04	0,7	0,88
Restoranai ir viešbučiai	26,4	37,8	39,6	49,9	52,5	1,43	1,05	1,26	1,05	1,99
Įvairios prekės ir paslaugos	27,4	32,5	37,8	42,0	43,6	1,19	1,16	1,11	1,04	1,59
	Kaimas									
	Lt					Kartų				
Vartojimo išlaidos	418,4	446,3	532,5	570,5	686,4	1,07	1,19	1,07	1,2	1,64
Maistas ir nealkoholiniai gėrimai	216,7	220,4	229,8	250,2	276,2	1,02	1,04	1,09	1,1	1,27
Alkoholiniai gėrimai	9,3	10,2	13,4	14,6	18,3	1,1	1,31	1,09	1,25	1,97
Tabakas	7,1	7,6	7,2	8,3	11,5	1,07	0,95	1,15	1,39	1,62
Apranga ir avalynė	29,0	31,9	42,5	47,0	55,3	1,1	1,33	1,11	1,18	1,91
Būstas, vanduo, elektra, dujos ir kitas kuras	37,0	40,6	49,0	58,5	71,3	1,1	1,21	1,19	1,22	1,93
Būsto apstatymo, namų ūkio įranga ir kasdieninė namų priežiūra	16,1	18,3	25,5	28,1	40,4	1,14	1,39	1,1	1,44	2,51
Sveikata	21,8	23,1	28,7	32,3	31,3	1,06	1,24	1,13	0,97	1,44
Transportas	30,8	37,1	55,7	47,8	70,9	1,2	1,5	0,86	1,48	2,3
Ryšiai	15,2	17,1	22,2	23,6	28,6	1,13	1,3	1,06	1,21	1,88
Poilsis ir kultūra	10,9	13,2	18,4	19,9	23,0	1,21	1,39	1,08	1,16	2,11
Švietimas	1,7	2,2	3,5	2,1	2,7	1,29	1,59	0,6	1,29	1,59
Restoranai ir viešbučiai	9,4	10,6	15,6	16,9	25,7	1,13	1,47	1,08	1,52	2,73
Įvairios prekės ir paslaugos	13,4	14,0	21,0	21,4	31,1	1,04	1,5	1,02	1,45	2,32

Šaltinis: apskaičiuota autoriaus, remiantis [41, 52, 53, 54, 55]

**Vartojimo išlaidų pasiskirstymo Lietuvoje pagal COICOP vertikalioji analizė
(2004-2008 m., Lt ir proc.)**

	2004 m.	2005 m.	2006 m.	2007 m.	2008 m.	Δ 2005 m.	Δ 2006 m.	Δ 2007m.	Δ 2008m.	Δ
	Miestas ir kaimas, proc									
Vartojimo išlaidos	100	100	100	100	100					
Maistas ir nealkoholiniai gėrimai	38,8	36,6	33,8	33,1	34,8	-2,2	-2,8	-0,7	1,7	-4
Alkoholiniai gėrimai	2,3	2,4	2,5	2,5	2,6	0,1	0,1	0	0,1	0,3
Tabakas	1,5	1,4	1,2	1,1	1,3	-0,1	-0,2	-0,1	0,2	-0,2
Apranga ir avalynė	8,2	8,6	8,8	9,2	8,5	0,4	0,2	0,4	-0,7	0,3
Būstas, vanduo, elektra, dujos ir kitas kuras	12,2	12	12	12	12,6	-0,2	0	0	0,6	0,4
Būsto apstatymo, namų ūkio įranga ir kasdieninė namų priežiūra	4,2	4,5	5,5	5,8	5	0,3	1	0,3	-0,8	0,8
Sveikata	5,2	5,2	5	4,8	4,9	0	-0,2	-0,2	0,1	-0,3
Transportas	8,8	8,8	10,3	10,3	9,8	0	1,5	0	-0,5	1
Ryšiai	5	5	5	4,9	4,6	0	0	-0,1	-0,3	-0,4
Poilsis ir kultūra	4,4	4,7	5,2	5,5	4,8	0,3	0,5	0,3	-0,7	0,4
Švietimas	0,9	1,2	0,9	0,8	0,6	0,3	-0,3	-0,1	-0,2	-0,3
Restoranai ir viešbučiai	4,1	5	4,9	5,2	5,5	0,9	-0,1	0,3	0,3	1,4
Įvairios prekės ir paslaugos	4,4	4,5	4,9	4,7	5	0,1	0,4	-0,2	0,3	0,6
	Miestas, proc.									
Vartojimo išlaidos	100	100	100	100	100					
Maistas ir nealkoholiniai gėrimai	34	32,2	30,2	29,5	32,6	-1,8	-2	-0,7	3,1	-1,4
Alkoholiniai gėrimai	2,3	2,5	2,5	2,5	2,6	0,2	0	0	0,1	0,3
Tabakas	1,5	1,3	1,2	1,1	1,1	-0,2	-0,1	-0,1	0	-0,4
Apranga ir avalynė	8,6	9,1	9,1	9,6	8,7	0,5	0	0,5	-0,9	0,1
Būstas, vanduo, elektra, dujos ir kitas kuras	13,4	13,1	13	12,5	13,5	-0,3	-0,1	-0,5	1	0,1
Būsto apstatymo, namų ūkio įranga ir kasdieninė namų priežiūra	4,3	4,7	5,8	6,1	4,7	0,4	1,1	0,3	-1,4	0,4
Sveikata	5,2	5,1	4,9	4,5	5,1	-0,1	-0,2	-0,4	0,6	-0,1
Transportas	9,4	9	10,3	11	9,6	-0,4	1,3	0,7	-1,4	0,2
Ryšiai	5,5	5,4	5,3	5,2	4,8	-0,1	-0,1	-0,1	-0,4	-0,7
Poilsis ir kultūra	5,1	5,2	5,9	6,2	5,3	0,1	0,7	0,3	-0,9	0,2
Švietimas	1,1	1,4	1	0,9	0,6	0,3	-0,4	-0,1	-0,3	-0,5
Restoranai ir viešbučiai	4,7	5,9	5,6	6	6,2	1,2	-0,3	0,4	0,2	1,5

Įvairios prekės ir paslaugos	4,9	5	5,3	5	5,1	0,1	0,3	-0,3	0,1	0,2
	Kaimas, proc.									
Vartojimo išlaidos	100	100	100	100	100					
Maistas ir nealkoholiniai gėrimai	51,8	49,4	43,2	43,9	40,2	-2,4	-6,2	0,7	-3,7	-11,6
Alkoholiniai gėrimai	2,2	2,3	2,5	2,6	2,7	0,1	0,2	0,1	0,1	0,5
Tabakas	1,7	1,7	1,4	1,5	1,7	0	-0,3	0,1	0,2	0
Apranga ir avalynė	6,9	7,1	8	8,2	8,1	0,2	0,9	0,2	-0,1	1,2
Būstas, vanduo, elektra, dujos ir kitas kuras	8,8	9,1	9,2	10,3	10,4	0,3	0,1	1,1	0,1	1,6
Būsto apstatymo, namų ūkio įranga ir kasdieninė namų priežiūra	3,8	4,1	4,8	4,9	5,9	0,3	0,7	0,1	1	2,1
Sveikata	5,2	5,2	5,4	5,7	4,6	0	0,2	0,3	-1,1	-0,6
Transportas	7,4	8,3	10,5	8,4	10,3	0,9	2,2	-2,1	1,9	2,9
Ryšiai	3,6	3,8	4,2	4,1	4,2	0,2	0,4	-0,1	0,1	0,6
Poilsis ir kultūra	2,6	3	3,5	3,5	3,4	0,4	0,5	0	-0,1	0,8
Švietimas	0,4	0,5	0,7	0,4	0,4	0,1	0,2	-0,3	0	0
Restoranai ir viešbučiai	2,2	2,4	2,9	3	3,7	0,2	0,5	0,1	0,7	1,5
Įvairios prekės ir paslaugos	3,2	3,1	3,9	3,8	4,5	-0,1	0,8	-0,1	0,7	1,3

Šaltinis: apskaičiuota autoriaus, remiantis [41, 52, 53, 54, 55]

Pajamų pasiskirstymas

	Gini koeficientas				S80/20			
	2004 m.	2005 m.	2006 m.	2007 m.	2004 m.	2005 m.	2006 m.	2007 m.
ES		30	30			4,9	4,8	4,8
Airija	32	32	32	31	5	5	4,9	4,8
Austrija	26	26	25	26	3,8	3,8	3,7	3,8
Belgija	26	28	28	26	4	4	4,2	3,9
Bulgarija	26	25	24		4	3,7	3,5	3,7
Čekija		26	25	25		3,7	3,5	3,5
Danija	24	24	24	25	3,4	3,5	3,4	3,7
Estija	37	34	33	33	7,2	5,9	5,5	5,5
Graikija	33	33	34	34	5,9	5,8	6,1	6
Ispanija	31	32	31	31	5,1	5,4	5,3	5,3
Italija	33	33	32	32	5,7	5,6	5,5	5,5
Jungtinė Karalystė		34	32	33		5,8	5,4	5,5
Kipras		29	29	30		4,3	4,3	4,5
Latvija		36	39	35		6,7	7,9	6,3
Lenkija		36	33	32		6,6	5,6	5,3
Lietuva		36	35	34		6,9	6,3	5,9
Liuksemburgas	26	26	28	27	3,9	3,8	4,2	4
Malta		27	27	26		3,9	4	3,8
Nyderlandai		27	26	28		4	3,8	4
Portugalija	38	38	38	37	6,9	6,9	6,8	6,5
Prancūzija	28	28	27	26	4,2	4	4	3,8
Rumunija	31	31	33		4,8	4,9	5,3	5,3
Slovakija		26	28	24		3,9	4	3,5
Slovėnija		24	24	23		3,4	3,4	3,3
Suomija	25	26	26	26	3,5	3,6	3,6	3,7
Švedija	23	23	24	23	3,3	3,3	3,5	3,4
Vengrija		28	33	26		4	5,5	3,7
Vokietija		26	27	30		3,8	4,1	5

Šaltinis: apskaičiuota autoriaus, remiantis [41, 52, 53, 54, 55]

Vidutinės vartojimo išlaidos kvintiliuose PGS, 2005 m.

	I	II	III	IV	V	
ES valstybės narės	14158	18731	23046	28073	39262	24655
Airija	18272	25758	37589	46345	53881	36373
Austrija	24766	23801	28511	32398	41358	30167
Belgija	18929	24998	29634	34173	42461	30048
Bulgarija	3782	5395	6886	8222	11209	7099
Čekijos Respublika	11142	10306	10588	13199	15469	12142
Danija	13395	18092	24595	28854	35308	24062
Estija	5561	7286	8900	12741	19717	10848
Graikija	18617	22926	27629	35673	50020	30975
Ispanija	16874	21609	25164	28816	37670	26028
Italija	12667	19723	25352	32163	54014	28782
Jungtinė Karalystė	18941	24341	29455	36638	50401	31959
Kipras	13676	24795	34189	41065	57269	34208
Latvija	5875	6950	9236	12361	18517	10589
Lenkija	5315	7400	9450	12186	18618	10594
Lietuva	5009	6631	8776	11004	15469	9378
Liuksemburgas	21139	32673	44751	60862	100177	51932
Malta	13683	22345	29241	35077	42680	28605
Nyderlandai	22694	22733	27257	33047	41091	29368
Portugalija	8375	13811	18521	24493	39152	20869
Prancūzija	18069	23095	27003	31243	40020	27886
Rumunija	2828	3870	4859	6112	8952	5324
Slovakija	6984	8659	10200	11671	16338	10772
Slovėnija	10588	18296	22857	28822	38434	23806
Suomija	13085	18508	23438	28640	38099	24360
Švedija	16571	20082	25100	29252	37041	25612
Vengrija	6743	7829	9721	11712	17457	10694
Vokietija	14388	20978	26877	33216	47047	28501

Šaltinis: [25]

**Vidutinės vartojimo išlaidos deciliuose Lietuvoje
(vienam namų ūkio nariui per mėnesį, litų)**

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X
<i>Miesto namų ūkių vidutinės vartojimo išlaidos</i>										
2004 m.	180,5	279,3	337,9	387,3	442,2	502,8	576,2	677,6	831,5	1378,5
2005 m.	216,7	313,2	377	433,4	499,2	567,5	658,4	778,1	973,4	1624,5
2006 m.	237,4	341,7	409,7	473,2	537,6	619	712,4	851,4	1074,1	1856
2007 m.	271	387,7	473,8	557,1	638,3	722,4	839,2	992,7	1231,7	2260,7
<i>Kaimo namų ūkių vidutinės vartojimo išlaidos</i>										
2004 m.	140,7	201	246,2	288	330	378,3	436,3	512,4	624	1026,6
2005 m.	141,2	209,2	256,8	298,8	342,5	398,7	463,7	545,7	679,6	1126,3
2006 m.	159	232,1	284,5	340,1	394,7	459,9	539,5	641,1	814,1	1456,9
2007 m.	171,7	257,4	321,7	383,3	435,2	502,2	585,6	702,8	880,2	1466,3
<i>Visų namų ūkių vidutinės vartojimo išlaidos</i>										
2004 m.	160,2	243,3	301,2	351,3	402	461,2	530	622,9	770,3	1281
2005 m.	177,6	264,7	326,4	383,7	442,8	510,6	591,6	705,4	887,1	1491,4
2006 m.	197,1	293	362,2	426,3	490,6	565,1	656,9	784,2	993,2	1746,6
2007 m.	219,3	331,9	409,8	484,1	565,7	653,6	755,4	903,5	1131,1	2031,1

Šaltinis: apskaičiuota autoriaus, remiantis [52, 53, 54, 55]

**Atkinson klasės $A_{0,5}$ indeksų apskaičiavimas
(Lietuvos gyventojų išlaidos, 2004-2007 m.)**

	$\sqrt{y_1}$	$\sqrt{y_2}$	$\sqrt{y_3}$	$\sqrt{y_4}$	$\sqrt{y_5}$	$\sqrt{y_6}$	$\sqrt{y_7}$	$\sqrt{y_8}$	$\sqrt{y_9}$	$\sqrt{y_{10}}$	$\sum_{i=1}^{10} \sqrt{y_i}$	$\left(\frac{1}{10} \sum_{i=1}^{10} \sqrt{y_i}\right)^2$	$1 - \frac{1}{y} \left(\frac{1}{10} \sum_{i=1}^{10} \sqrt{y_i}\right)^2$
2004 m.	12,657	15,598	17,355	18,743	20,050	21,476	23,022	24,958	27,754	35,791	217,404	472,644	0,077
2005 m.	13,327	16,270	18,067	19,588	21,043	22,596	24,323	26,559	29,784	38,619	230,175	529,807	0,084
2006 m.	14,039	17,117	19,032	20,647	22,149	23,772	25,630	28,004	31,515	41,792	243,697	593,884	0,088
2007 m.	14,809	18,218	20,244	22,002	23,784	25,566	27,485	30,058	33,632	45,068	260,865	680,506	0,091

Atkinson klasės A_1 indeksų apskaičiavimas
(Lietuvos gyventojų išlaidos, 2004-2007 m.)

	$\left(\frac{y_1}{\bar{y}}\right)^{1/10}$	$\left(\frac{y_2}{\bar{y}}\right)^{1/10}$	$\left(\frac{y_3}{\bar{y}}\right)^{1/10}$	$\left(\frac{y_4}{\bar{y}}\right)^{1/10}$	$\left(\frac{y_5}{\bar{y}}\right)^{1/10}$	$\left(\frac{y_6}{\bar{y}}\right)^{1/10}$	$\left(\frac{y_7}{\bar{y}}\right)^{1/10}$	$\left(\frac{y_8}{\bar{y}}\right)^{1/10}$	$\left(\frac{y_9}{\bar{y}}\right)^{1/10}$	$\left(\frac{y_{10}}{\bar{y}}\right)^{1/10}$	$\prod_{i=1}^{10} \left(\frac{y_i}{\bar{y}}\right)^{1/10}$	$1 - \prod_{i=1}^{10} \left(\frac{y_i}{\bar{y}}\right)^{1/10}$
2004 m.	0,890	0,928	0,948	0,963	0,976	0,990	1,003	1,020	1,042	1,096	0,851	0,149
2005 m.	0,889	0,925	0,944	0,960	0,974	0,988	1,002	1,020	1,044	1,099	0,841	0,159
2006 m.	0,887	0,923	0,943	0,958	0,972	0,986	1,001	1,019	1,043	1,104	0,833	0,167
2007 m.	0,884	0,922	0,942	0,957	0,972	0,986	1,001	1,019	1,042	1,105	0,828	0,172

Atkinson klasės A_2 indeksų apskaičiavimas
(Lietuvos gyventojų išlaidos, 2004-2007 m.)

	$\frac{\bar{y}}{y_1}$	$\frac{\bar{y}}{y_2}$	$\frac{\bar{y}}{y_3}$	$\frac{\bar{y}}{y_4}$	$\frac{\bar{y}}{y_5}$	$\frac{\bar{y}}{y_6}$	$\frac{\bar{y}}{y_7}$	$\frac{\bar{y}}{y_8}$	$\frac{\bar{y}}{y_9}$	$\frac{\bar{y}}{y_{10}}$	$\frac{1}{10} \sum_{i=1}^{10} \frac{\bar{y}}{y_i}$	$1 - \left(\frac{1}{10} \sum_{i=1}^{10} \frac{\bar{y}}{y_i} \right)^{-1}$
2004 m.	3,198	2,106	1,701	1,458	1,274	1,111	0,967	0,822	0,665	0,400	1,370	0,27
2005 m.	3,255	2,184	1,771	1,507	1,306	1,132	0,977	0,820	0,652	0,388	1,399	0,285
2006 m.	3,305	2,224	1,799	1,528	1,328	1,153	0,992	0,831	0,656	0,373	1,419	0,295
2007 m.	3,415	2,256	1,827	1,547	1,324	1,146	0,991	0,829	0,662	0,369	1,436	0,304

**GE(0) klasės indeksų apskaičiavimas
(Lietuvos gyventojų išlaidos, 2004-2007 m.)**

	$\log \frac{\bar{y}}{y_1}$	$\log \frac{\bar{y}}{y_2}$	$\log \frac{\bar{y}}{y_3}$	$\log \frac{\bar{y}}{y_4}$	$\log \frac{\bar{y}}{y_5}$	$\log \frac{\bar{y}}{y_6}$	$\log \frac{\bar{y}}{y_7}$	$\log \frac{\bar{y}}{y_8}$	$\log \frac{\bar{y}}{y_9}$	$\log \frac{\bar{y}}{y_{10}}$	$\frac{1}{10} \sum_{i=1}^{10} \log \frac{\bar{y}}{y_i}$
2004 m.	0,505	0,323	0,231	0,164	0,105	0,046	-0,015	-0,085	-0,177	-0,398	0,07
2005 m.	0,513	0,339	0,248	0,178	0,116	0,054	-0,010	-0,086	-0,186	-0,412	0,075
2006 m.	0,519	0,347	0,255	0,184	0,123	0,062	-0,004	-0,081	-0,183	-0,428	0,079
2007 m.	0,533	0,353	0,262	0,189	0,122	0,059	-0,004	-0,082	-0,179	-0,433	0,082

**GE(1) klasės indeksų apskaičiavimas
(Lietuvos gyventojų išlaidos, 2004-2007 m.)**

	$\frac{y_1}{\bar{y}} \log \frac{y_1}{\bar{y}}$	$\frac{y_2}{\bar{y}} \log \frac{y_2}{\bar{y}}$	$\frac{y_3}{\bar{y}} \log \frac{y_3}{\bar{y}}$	$\frac{y_4}{\bar{y}} \log \frac{y_4}{\bar{y}}$	$\frac{y_5}{\bar{y}} \log \frac{y_5}{\bar{y}}$	$\frac{y_6}{\bar{y}} \log \frac{y_6}{\bar{y}}$	$\frac{y_7}{\bar{y}} \log \frac{y_7}{\bar{y}}$	$\frac{y_8}{\bar{y}} \log \frac{y_8}{\bar{y}}$	$\frac{y_9}{\bar{y}} \log \frac{y_9}{\bar{y}}$	$\frac{y_{10}}{\bar{y}} \log \frac{y_{10}}{\bar{y}}$	$\frac{1}{10} \sum_{i=1}^{10} \frac{y_i}{\bar{y}} \log \frac{y_i}{\bar{y}}$
2004 m.	-0,158	-0,154	-0,136	-0,112	-0,083	-0,041	0,015	0,103	0,266	0,995	0,07
2005 m.	-0,157	-0,155	-0,140	-0,118	-0,089	-0,048	0,010	0,105	0,285	1,062	0,076
2006 m.	-0,157	-0,156	-0,142	-0,121	-0,093	-0,054	0,004	0,097	0,279	1,148	0,081
2007 m.	-0,156	-0,157	-0,143	-0,122	-0,092	-0,052	0,004	0,098	0,271	1,175	0,083

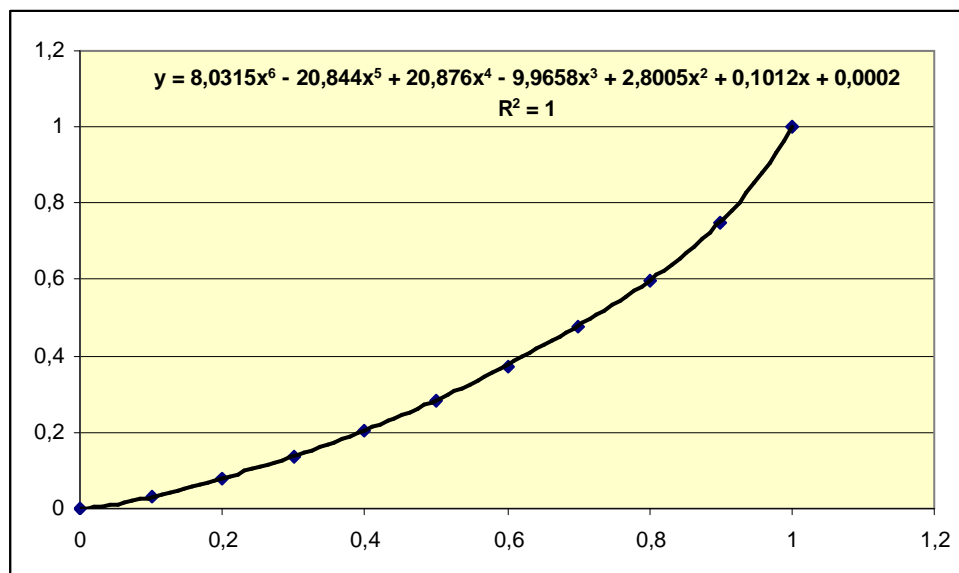
**GE(2) klasės indeksų apskaičiavimas
(Lietuvos gyventojų išlaidos, 2004-2007 m.)**

	$(y_1 - \bar{y})^2$	$(y_2 - \bar{y})^2$	$(y_3 - \bar{y})^2$	$(y_4 - \bar{y})^2$	$(y_5 - \bar{y})^2$	$(y_6 - \bar{y})^2$	$(y_7 - \bar{y})^2$	$(y_8 - \bar{y})^2$	$(y_9 - \bar{y})^2$	$(y_{10} - \bar{y})^2$	$\sum_{i=1}^{10} (y_i - \bar{y})^2$	$\frac{1}{\bar{y}} \left[\frac{1}{10} \sum_{i=1}^{10} (y_i - \bar{y})^2 \right]^{\frac{1}{2}}$
2004 m.	123974,41	72361,00	44563,21	25921,00	12166,09	2611,21	313,29	12232,36	66564,00	590899,69	951606,26	0,602
2005 m.	160400,25	98219,56	63352,89	37791,36	18306,09	4556,25	182,25	16205,29	95481,00	834116,89	1328611,83	0,631
2006 m.	206479,36	128522,25	83694,49	50715,04	25888,81	7464,96	29,16	17609,29	116758,89	1199244,01	1836406,26	0,658
2007 m.	280370,25	173805,61	114921,00	70066,09	33525,61	9063,04	43,56	23932,09	146153,29	1644293,29	2496173,83	0,667

**Parametrinių Gini koeficientų skaičiavimai
(Lietuvos gyventojų išlaidos, 2004 m.)**

Microsoft Excel pagalba randama Lietuvos gyventojų išlaidų pasiskirstymo 2004 m.

Lorenz kreivė:

Tada skaičiuojami Gini parametriniai koeficientai pasinaudojant kompiuterine matematine programa DERIVE:

$$SG_{1,5} = 1 - 0,75 \int_0^1 (1-x)^{-0,5} (8,0315x^6 - 20,844x^5 + 20,876x^4 - 9,9658x^3 + 2,8005x^2 + 0,1012x + 0,0002) dx = 1 - 0,75 \cdot 1,054089549 \approx 0,2094;$$

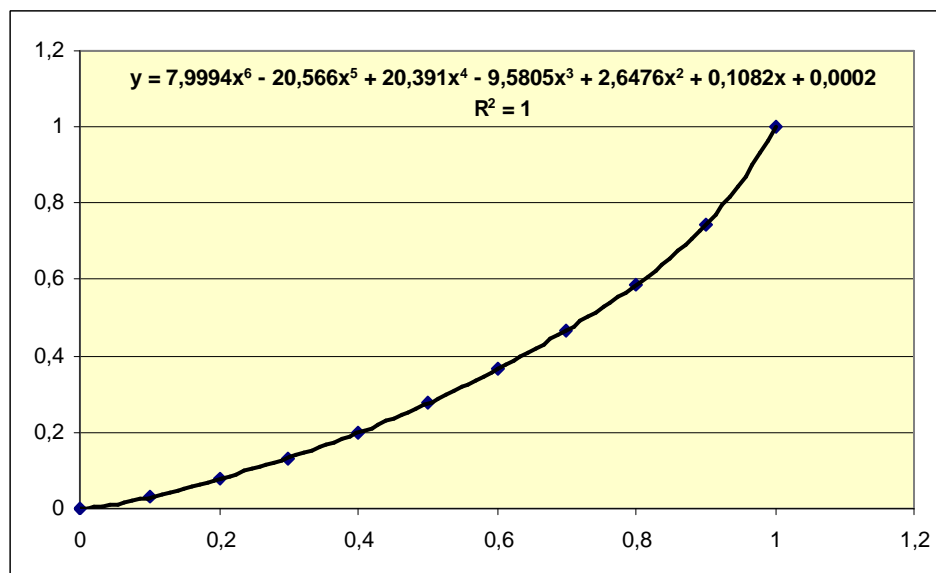
$$SG_2 = 1 - 2 \int_0^1 (8,0315x^6 - 20,844x^5 + 20,876x^4 - 9,9658x^3 + 2,8005x^2 + 0,1012x + 0,0002) dx \approx 1 - 2 \cdot 0,3414071428 \approx 0,3172;$$

$$SG_{2,5} = 1 - 3,75 \int_0^1 (1-x)^{0,5} (8,0315x^6 - 20,844x^5 + 20,876x^4 - 9,9658x^3 + 2,8005x^2 + 0,1012x + 0,0002) dx \approx 1 - 3,75 \cdot 0,1643678907 \approx 0,3836.$$

**Parametrinių Gini koeficientų skaičiavimai
(Lietuvos gyventojų išlaidos, 2005 m.)**

Microsoft Excel pagalba randama Lietuvos gyventojų išlaidų pasiskirstymo 2005 m.

Lorenz kreivė:

Tada skaičiuojami Gini parametriniai koeficientai pasinaudojant kompiuterine matematine programa DERIVE:

$$SG_{1,5} = 1 - 0,75 \int_0^1 (1-x)^{-0,5} (7,9994x^6 - 20,566x^5 + 20,391x^4 - 9,5805x^3 + 2,6476x^2 + 0,1082x + 0,0002) dx = 1 - 0,75 \cdot 1,041944386 \approx 0,2185;$$

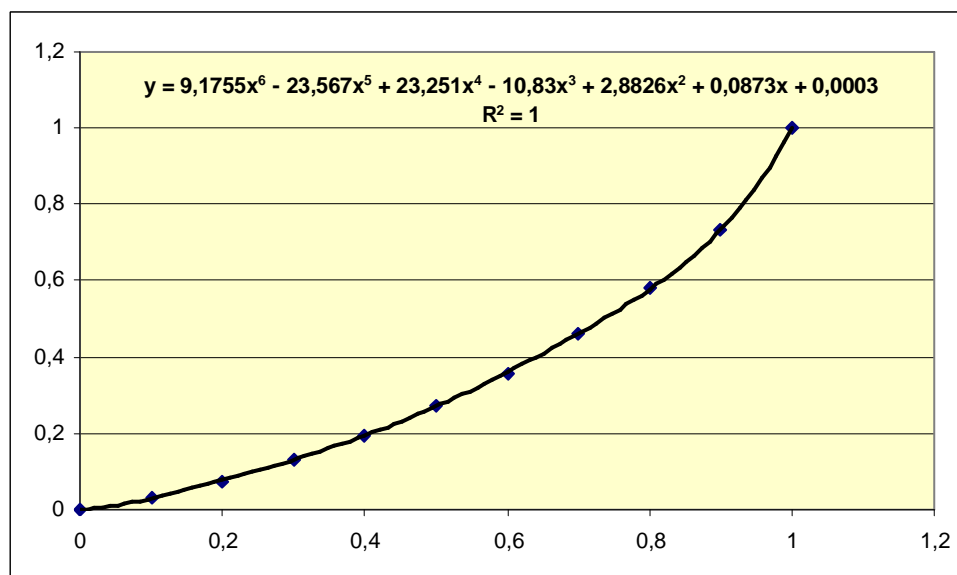
$$SG_2 = 1 - 2 \int_0^1 (7,9994x^6 - 20,566x^5 + 20,391x^4 - 9,5805x^3 + 2,6476x^2 + 0,1082x + 0,0002) dx \approx 1 - 2 \cdot 0,3350130952 \approx 0,33;$$

$$SG_{2,5} = 1 - 3,75 \int_0^1 (1-x)^{0,5} (7,9994x^6 - 20,566x^5 + 20,391x^4 - 9,5805x^3 + 2,6476x^2 + 0,1082x + 0,0002) dx \approx 1 - 3,75 \cdot 0,1605843498 \approx 0,3978.$$

Parametrinių Gini koeficientų skaičiavimai (Lietuvos gyventojų išlaidos, 2006 m.)

Microsoft Excel pagalba randama Lietuvos gyventojų išlaidų pasiskirstymo 2006 m.

Lorenz kreivė:

Tada skaičiuojami Gini parametriniai koeficientai pasinaudojant kompiuterine matematine programa DERIVE:

$$SG_{1,5} = 1 - 0,75 \int_0^1 (1-x)^{-0,5} (9,1755x^6 - 23,567x^5 + 23,251x^4 - 10,83x^3 + 2,8826x^2 + 0,0873x + 0,0003) dx = 1 - 0,75 \cdot 1,031755040 \approx 0,2262;$$

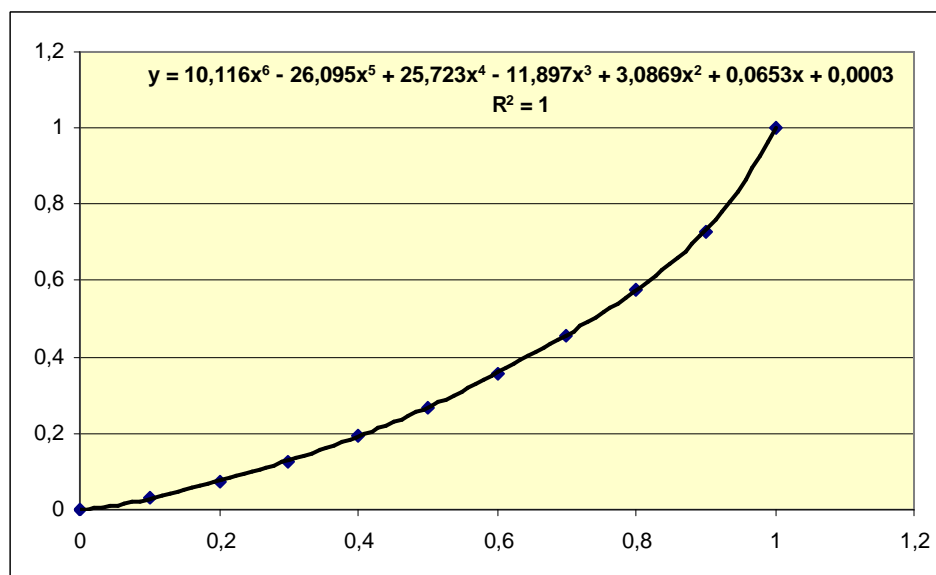
$$SG_2 = 1 - 2 \int_0^1 (9,1755x^6 - 23,567x^5 + 23,251x^4 - 10,83x^3 + 2,8826x^2 + 0,0873x + 0,0003) dx \approx 1 - 2 \cdot 0,3304690476 \approx 0,3391;$$

$$SG_{2,5} = 1 - 3,75 \int_0^1 (1-x)^{0,5} (9,1755x^6 - 23,567x^5 + 23,251x^4 - 10,83x^3 + 2,8826x^2 + 0,0873x + 0,0003) dx \approx 1 - 3,75 \cdot 0,1581746040 \approx 0,4068.$$

Parametrinių Gini koeficientų skaičiavimai (Lietuvos gyventojų išlaidos, 2007 m.)

Microsoft Excel pagalba randama Lietuvos gyventojų išlaidų pasiskirstymo 2007 m.

Lorenz kreivė:

Tada skaičiuojami Gini parametriniai koeficientai pasinaudojant kompiuterine matematine programa DERIVE:

$$SG_{1,5} = 1 - 0,75 \int_0^1 (1-x)^{-0,5} (10,116x^6 - 26,095x^5 + 25,723x^4 - 11,897x^3 + 3,0869x^2 + 0,0653x + 0,0003) dx = 1 - 0,75 \cdot 1,027467246 \approx 0,2294;$$

$$SG_2 = 1 - 2 \int_0^1 (10,116x^6 - 26,095x^5 + 25,723x^4 - 11,897x^3 + 3,0869x^2 + 0,0653x + 0,0003) dx \approx 1 - 2 \cdot 0,3282428571 \approx 0,3435;$$

$$SG_{2,5} = 1 - 3,75 \int_0^1 (1-x)^{0,5} (10,116x^6 - 26,095x^5 + 25,723x^4 - 11,897x^3 + 3,0869x^2 + 0,0653x + 0,0003) dx \approx 1 - 3,75 \cdot 0,1567702128 \approx 0,4121.$$

**Robin Hood indekso apskaičiavimas
(Lietuvos gyventojų išlaidos, 2004-2007 m.)**

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	max
2004 m.	0,069	0,121	0,162	0,194	0,215	0,225	0,222	0,2	0,15	0,225
2005 m.	0,069	0,123	0,167	0,201	0,224	0,236	0,233	0,211	0,158	0,236
2006 m.	0,07	0,125	0,169	0,204	0,228	0,242	0,241	0,221	0,168	0,242
2007 m.	0,071	0,126	0,172	0,207	0,231	0,244	0,243	0,222	0,171	0,244

Gini koeficiento apskaičiavimas
(Lietuvos miesto ir kaimo gyventojų išlaidos, 2004-2007 m.)

Gini koeficientas apskaičiuojamas pagal išlaidų decilius, taikant formulę $G = \frac{\sum_{i=1}^n \sum_{r=1}^n |x_i - x_r|}{2n^2 \mu}$, čia n – imties dydis, x_i – i-ojo elemento išlaidos, x_r – r-ojo elemento išlaidos, μ - aritmetinis išlaidų vidurkis.

Miesto gyventojų pajamų pasiskirstymas

2004 m.	$x_1 - x_r$	$x_2 - x_r$	$x_3 - x_r$	$x_4 - x_r$	$x_5 - x_r$	$x_6 - x_r$	$x_7 - x_r$	$x_8 - x_r$	$x_9 - x_r$	$x_{10} - x_r$
r=1	0	98,8	157,4	206,8	261,7	322,3	395,7	497,1	651	1198
r=2	98,8	0	58,6	108	162,9	223,5	296,9	398,3	552,2	1099,2
r=3	157,4	58,6	0	49,4	104,3	164,9	238,3	339,7	493,6	1040,6
r=4	206,8	108	49,4	0	54,9	115,5	188,9	290,3	444,2	991,2
r=5	261,7	162,9	104,3	54,9	0	60,6	134	235,4	389,3	936,3
r=6	322,3	223,5	164,9	115,5	60,6	0	73,4	174,8	328,7	875,7
r=7	395,7	296,9	238,3	188,9	134	73,4	0	101,4	255,3	802,3
r=8	497,1	398,3	339,7	290,3	235,4	174,8	101,4	0	153,9	700,9
r=9	651	552,2	493,6	444,2	389,3	328,7	255,3	153,9	0	547
r=10	1198	1099,2	1040,6	991,2	936,3	875,7	802,3	700,9	547	0

$$\frac{\sum_{i=1}^n \sum_{r=1}^n |x_i - x_r|}{2n^2 \mu} \approx 0,303$$

2005 m.	$x_1 - x_r$	$x_2 - x_r$	$x_3 - x_r$	$x_4 - x_r$	$x_5 - x_r$	$x_6 - x_r$	$x_7 - x_r$	$x_8 - x_r$	$x_9 - x_r$	$x_{10} - x_r$
r=1	0	96,5	160,3	216,7	282,5	350,8	441,7	561,4	756,7	1407,8
r=2	96,5	0	63,8	120,2	186	254,3	345,2	464,9	660,2	1311,3
r=3	160,3	63,8	0	56,4	122,2	190,5	281,4	401,1	596,4	1247,5
r=4	216,7	120,2	56,4	0	65,8	134,1	225	344,7	540	1191,1
r=5	282,5	186	122,2	65,8	0	68,3	159,2	278,9	474,2	1125,3
r=6	350,8	254,3	190,5	134,1	68,3	0	90,9	210,6	405,9	1057
r=7	441,7	345,2	281,4	225	159,2	90,9	0	119,7	315	966,1
r=8	561,4	464,9	401,1	344,7	278,9	210,6	119,7	0	195,3	846,4
r=9	756,7	660,2	596,4	540	474,2	405,9	315	195,3	0	651,1
r=10	1407,8	1311,3	1247,5	1191,1	1125,3	1057	966,1	846,4	651,1	0

$$\frac{\sum_{i=1}^n \sum_{r=1}^n |x_i - x_r|}{2n^2 \mu} \approx 0,311$$

2006 m.	$x_1 - x_r$	$x_2 - x_r$	$x_3 - x_r$	$x_4 - x_r$	$x_5 - x_r$	$x_6 - x_r$	$x_7 - x_r$	$x_8 - x_r$	$x_9 - x_r$	$x_{10} - x_r$
r=1	0	104,3	172,3	235,8	300,2	381,6	475	614	836,7	1618,6
r=2	104,3	0	68	131,5	195,9	277,3	370,7	509,7	732,4	1514,3
r=3	172,3	68	0	63,5	127,9	209,3	302,7	441,7	664,4	1446,3
r=4	235,8	131,5	63,5	0	64,4	145,8	239,2	378,2	600,9	1382,8

r=5	300,2	195,9	127,9	64,4	0	81,4	174,8	313,8	536,5	1318,4
r=6	381,6	277,3	209,3	145,8	81,4	0	93,4	232,4	455,1	1237
r=7	475	370,7	302,7	239,2	174,8	93,4	0	139	361,7	1143,6
r=8	614	509,7	441,7	378,2	313,8	232,4	139	0	222,7	1004,6
r=9	836,7	732,4	664,4	600,9	536,5	455,1	361,7	222,7	0	781,9
r=10	1618,6	1514,3	1446,3	1382,8	1318,4	1237	1143,6	1004,6	781,9	0
$\frac{\sum_{i=1}^n \sum_{r=1}^n x_i - x_r }{2n^2 \mu} \approx 0,319$										

2007 m.	$x_1 - x_r$	$x_2 - x_r$	$x_3 - x_r$	$x_4 - x_r$	$x_5 - x_r$	$x_6 - x_r$	$x_7 - x_r$	$x_8 - x_r$	$x_9 - x_r$	$x_{10} - x_r$
r=1	0	116,7	202,8	286,1	367,3	451,4	568,2	721,7	960,7	1989,7
r=2	116,7	0	86,1	169,4	250,6	334,7	451,5	605	844	1873
r=3	202,8	86,1	0	83,3	164,5	248,6	365,4	518,9	757,9	1786,9
r=4	286,1	169,4	83,3	0	81,2	165,3	282,1	435,6	674,6	1703,6
r=5	367,3	250,6	164,5	81,2	0	84,1	200,9	354,4	593,4	1622,4
r=6	451,4	334,7	248,6	165,3	84,1	0	116,8	270,3	509,3	1538,3
r=7	568,2	451,5	365,4	282,1	200,9	116,8	0	153,5	392,5	1421,5
r=8	721,7	605	518,9	435,6	354,4	270,3	153,5	0	239	1268
r=9	960,7	844	757,9	674,6	593,4	509,3	392,5	239	0	1029
r=10	1989,7	1873	1786,9	1703,6	1622,4	1538,3	1421,5	1268	1029	0
$\frac{\sum_{i=1}^n \sum_{r=1}^n x_i - x_r }{2n^2 \mu} \approx 0,326$										

Kaimo gyventojų pajamų pasiskirstymas

2004 m.	$x_1 - x_r$	$x_2 - x_r$	$x_3 - x_r$	$x_4 - x_r$	$x_5 - x_r$	$x_6 - x_r$	$x_7 - x_r$	$x_8 - x_r$	$x_9 - x_r$	$x_{10} - x_r$
r=1	0	60,3	105,5	147,3	189,3	237,6	295,6	371,7	483,3	885,9
r=2	60,3	0	45,2	87	129	177,3	235,3	311,4	423	825,6
r=3	105,5	45,2	0	41,8	83,8	132,1	190,1	266,2	377,8	780,4
r=4	147,3	87	41,8	0	42	90,3	148,3	224,4	336	738,6
r=5	189,3	129	83,8	42	0	48,3	106,3	182,4	294	696,6
r=6	237,6	177,3	132,1	90,3	48,3	0	58	134,1	245,7	648,3
r=7	295,6	235,3	190,1	148,3	106,3	58	0	76,1	187,7	590,3
r=8	371,7	311,4	266,2	224,4	182,4	134,1	76,1	0	111,6	514,2
r=9	483,3	423	377,8	336	294	245,7	187,7	111,6	0	402,6
r=10	885,9	825,6	780,4	738,6	696,6	648,3	590,3	514,2	402,6	0
$\frac{\sum_{i=1}^n \sum_{r=1}^n x_i - x_r }{2n^2 \mu} \approx 0,305$										

2005 m.	$x_1 - x_r$	$x_2 - x_r$	$x_3 - x_r$	$x_4 - x_r$	$x_5 - x_r$	$x_6 - x_r$	$x_7 - x_r$	$x_8 - x_r$	$x_9 - x_r$	$x_{10} - x_r$
r=1	0	68	115,6	157,6	201,3	257,5	322,5	404,5	538,4	985,1
r=2	68	0	47,6	89,6	133,3	189,5	254,5	336,5	470,4	917,1
r=3	115,6	47,6	0	42	85,7	141,9	206,9	288,9	422,8	869,5
r=4	157,6	89,6	42	0	43,7	99,9	164,9	246,9	380,8	827,5
r=5	201,3	133,3	85,7	43,7	0	56,2	121,2	203,2	337,1	783,8

r=6	257,5	189,5	141,9	99,9	56,2	0	65	147	280,9	727,6
r=7	322,5	254,5	206,9	164,9	121,2	65	0	82	215,9	662,6
r=8	404,5	336,5	288,9	246,9	203,2	147	82	0	133,9	580,6
r=9	538,4	470,4	422,8	380,8	337,1	280,9	215,9	133,9	0	446,7
r=10	985,1	917,1	869,5	827,5	783,8	727,6	662,6	580,6	446,7	0
$\frac{\sum_{i=1}^n \sum_{r=1}^n x_i - x_r }{2n^2 \mu} \approx 0,317$										

2006 m.	$x_1 - x_r$	$x_2 - x_r$	$x_3 - x_r$	$x_4 - x_r$	$x_5 - x_r$	$x_6 - x_r$	$x_7 - x_r$	$x_8 - x_r$	$x_9 - x_r$	$x_{10} - x_r$
r=1	125,5	181,1	235,7	181,1	235,7	300,9	380,5	482,1	655,1	1297,9
r=2	52,4	108	162,6	108	162,6	227,8	307,4	409	582	1224,8
r=3	0	55,6	110,2	55,6	110,2	175,4	255	356,6	529,6	1172,4
r=4	55,6	0	54,6	0	54,6	119,8	199,4	301	474	1116,8
r=5	110,2	54,6	0	54,6	0	65,2	144,8	246,4	419,4	1062,2
r=6	175,4	119,8	65,2	119,8	65,2	0	79,6	181,2	354,2	997
r=7	255	199,4	144,8	199,4	144,8	79,6	0	101,6	274,6	917,4
r=8	356,6	301	246,4	301	246,4	181,2	101,6	0	173	815,8
r=9	529,6	474	419,4	474	419,4	354,2	274,6	173	0	642,8
r=10	1172,4	1116,8	1062,2	1116,8	1062,2	997	917,4	815,8	642,8	0
$\frac{\sum_{i=1}^n \sum_{r=1}^n x_i - x_r }{2n^2 \mu} \approx 0,342$										

2007 m.	$x_1 - x_r$	$x_2 - x_r$	$x_3 - x_r$	$x_4 - x_r$	$x_5 - x_r$	$x_6 - x_r$	$x_7 - x_r$	$x_8 - x_r$	$x_9 - x_r$	$x_{10} - x_r$
r=1	0	85,7	150	211,6	263,5	330,5	413,9	531,1	708,5	1294,6
r=2	85,7	0	64,3	125,9	177,8	244,8	328,2	445,4	622,8	1208,9
r=3	150	64,3	0	61,6	113,5	180,5	263,9	381,1	558,5	1144,6
r=4	211,6	125,9	61,6	0	51,9	118,9	202,3	319,5	496,9	1083
r=5	263,5	177,8	113,5	51,9	0	67	150,4	267,6	445	1031,1
r=6	330,5	244,8	180,5	118,9	67	0	83,4	200,6	378	964,1
r=7	413,9	328,2	263,9	202,3	150,4	83,4	0	117,2	294,6	880,7
r=8	531,1	445,4	381,1	319,5	267,6	200,6	117,2	0	177,4	763,5
r=9	708,5	622,8	558,5	496,9	445	378	294,6	177,4	0	586,1
r=10	1294,6	1208,9	1144,6	1083	1031,1	964,1	880,7	763,5	586,1	0
$\frac{\sum_{i=1}^n \sum_{r=1}^n x_i - x_r }{2n^2 \mu} \approx 0,326$										

Gini koeficiento tarp miesto ir kaimo gyventojų išlaidų 2007 m. skaičiavimas

	$x_{1k} - x_{rm}$	$x_{2k} - x_{rm}$	$x_{3k} - x_{rm}$	$x_{4k} - x_{rm}$	$x_{5k} - x_{rm}$	$x_{6k} - x_{rm}$	$x_{7k} - x_{rm}$	$x_{8k} - x_{rm}$	$x_{9k} - x_{rm}$	$x_{10k} - x_{rm}$
r=1	99,3	13,6	50,7	112,3	164,2	231,2	314,6	431,8	609,2	1195,3
r=2	216	130,3	66	4,4	47,5	114,5	197,9	315,1	492,5	1078,6
r=3	302,1	216,4	152,1	90,5	38,6	28,4	111,8	229	406,4	992,5
r=4	385,4	299,7	235,4	173,8	121,9	54,9	28,5	145,7	323,1	909,2
r=5	466,6	380,9	316,6	255	203,1	136,1	52,7	64,5	241,9	828
r=6	550,7	465	400,7	339,1	287,2	220,2	136,8	19,6	157,8	743,9
r=7	667,5	581,8	517,5	455,9	404	337	253,6	136,4	41	627,1
r=8	821	735,3	671	609,4	557,5	490,5	407,1	289,9	112,5	473,6
r=9	1060	974,3	910	848,4	796,5	729,5	646,1	528,9	351,5	234,6
r=10	2089	2003,3	1939	1877,4	1825,5	1758,5	1675,1	1557,9	1380,5	794,4
$\frac{\sum_{i=1}^{n_k} \sum_{r=1}^{n_m} x_{ik} - x_{rm} }{n_k n_m (\mu_k + \mu_m)} \approx 0,359$										

Nelygybės tarp miesto gyventojų, nelygybės tarp kaimo gyventojų bei nelygybės tarp miesto ir kaimo gyventojų įtakų apskaičiavimas

$G = p_k s_k G_{kk} + p_m s_m G_{mm} + (p_k s_m + p_m s_k) G_{mk}$, kur G_{mm} - nelygybė tarp miesto gyventojų, G_{kk} - nelygybė tarp kaimo gyventojų, G_{mk} - nelygybė tarp miesto ir kaimo gyventojų, p_k - kaimo gyventojų skaičiaus santykis su visais gyventojais $\left(\frac{n_k}{n}\right)$, s_k - kaimo gyventojų pajamų santykis su visų gyventojų pajamomis $\left(\frac{n_k \mu_k}{n \mu}\right)$, p_m - miesto gyventojų skaičiaus santykis su visais gyventojais $\left(\frac{n_m}{n}\right)$, s_m - miesto gyventojų pajamų santykis su visų gyventojų pajamomis $\left(\frac{n_m \mu_m}{n \mu}\right)$.

p_k	s_k	p_m	s_m	G_{kk}	G_{mm}	G_{mk}	$p_k s_k G_{kk}$	$p_m s_m G_{mm}$	$(p_k s_m + p_m s_k) G_{mk}$	G
0,332	0,027	0,163	0,747	0,326	0,326	0,359	0,027	0,163	0,15	0,34
							7,94 proc.	47,94 proc.	44,12 proc.	100 proc.

Koreliacijos koeficiento reikšmingumo tikrinimas

Eil. Nr.	r	n	$ r \sqrt{\frac{n-1}{1-r^2}}$	$t_{0,975,n-3}$	Reikšmingumas
1.	0,637	26	4,132	2,069	reikšmingas
2.	0,925	24	11,675	2,08	reikšmingas
3.	-0,876	26	9,081	2,069	reikšmingas
4.	-0,577	26	3,532	2,069	reikšmingas
5.	-0,813	24	6,696	2,08	reikšmingas
6.	-0,403	24	2,112	2,08	reikšmingas
7.	-0,376	27	2,069	2,064	reikšmingas

ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
SOCIALINIŲ MOKSLŲ FAKULTETAS

PADĖKA

Zaleskiui Egidijui,

užėmusiam Šiaulių universiteto Socialinių mokslų fakulteto
organizuojamoje
9-oje Studentų mokslinių darbų konferencijoje
„EKONOMIKOS IR VADYBOS AKTUALIJOS“
Ekonominės analizės ir planavimo sekcijoje antrąją vietą.

Pranešimo tema: „Gyvenimo lygio lyginamoji analizė
Lietuvoje ir Europos Sąjungos šalyse“.

II vieta

Socialinių mokslų fakulteto
dekanas

2009-04-27

Teodoras Tamošiūnas